

ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน :
ศึกษากกรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ

นางศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

PROBLEMS ASSESSMENT OF COMPENSATION : A STUDY OF MENTAL DAMAGES
AND PUNITIVE DAMAGES

Mrs. Sirikul Siriarunrunroj

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์ : ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน : ศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ. (PROBLEMS ASSESSMENT OF COMPENSATION : A STUDY OF MENTAL DAMAGES AND PUNITIVE DAMAGES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสติพิพันธุ์, จำนวนหน้า 179 หน้า.

ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าสินไหมทดแทนในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่เป็นหลักการใหม่ซึ่งแปลกและแตกต่างจากค่าสินไหมทดแทนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด โดยผู้ได้รับความเสียหายจากพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้อาจได้รับการชดใช้ทั้งค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในขณะเดียวกัน ปัญหาคือการชดใช้ค่าเสียหายทั้งสองอย่างนี้พร้อมกันจะเป็นการชดใช้เกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงอาจไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องรับผิด เนื่องจากการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อจิตใจจริงก็เป็นการสมควรอยู่ แต่การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ใช่การให้เพราะผู้เสียหายได้รับความเสียหาย หลักการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดและมีให้บุคคลอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่ใช้กันในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นการชดใช้เยียวยาให้แก่ผู้เสียหายเกินกว่าความเสียหายที่ตนได้รับ จึงอาจจะไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับ

การวิจัยนี้ได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษ และวิเคราะห์ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอแนวทางในการพิจารณาว่าควรกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างไรจึงจะถูกต้องตามหลักการของกฎหมาย และเหมาะสมเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์และลักษณะของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความแตกต่างกัน การกำหนดให้ค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้พร้อมกันสามารถกระทำได้ อย่างไรก็ตามในส่วนของ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเนื่องจากวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายชนิดนี้ไม่ใช่เพื่อเยียวยาความเสียหาย การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นการเยียวยาที่เกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ แต่ค่าเสียหายเชิงลงโทษยังมีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับองค์กรธุรกิจที่สร้างความเสียหายโดยคำนึงถึงผลกำไรของตนมากกว่าความปลอดภัยของผู้บริโภค เนื่องจากค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายลักษณะละเมิดและโทษทางอาญาไม่อาจทำให้องค์กรธุรกิจเหล่านั้นเกิดความเข็ดหลาบได้ ส่วนปัญหาที่ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้เสียหายได้รับอาจจะเป็นการชดใช้เกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายนั้น ผู้เขียนได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาคือการกำหนดให้แบ่งส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ากองทุนเฉพาะที่ตั้งขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายประเภทเดียวกันที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตกับบุคคลอื่นๆ เพื่อให้เขามีโอกาสได้รับการเยียวยาความเสียหายด้วย และเพื่อให้การเยียวยาความเสียหายเป็นไปโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

สาขาวิชา นิติศาสตร์ .....ลายมือชื่อนิติ.....
ปีการศึกษา 2554 .....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5186007134 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : COMPENSATION / MENTAL DAMAGES / PUNITIVE DAMAGES / PRODUCT LIABILITY

SIRIKUL SIRIARUNRUNGROJ : PROBLEMS ASSESSMENT OF COMPENSATION : A STUDY OF MENTAL DAMAGES AND PUNITIVE DAMAGES. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.SANUNKORN SOTTHIBUNDHU,Dr.Jur., 179 pp.

Mental Damages and Punitive Damages are the compensation under The Liability for Damage Arising from Unsafe Products Act BE 2551 which are a new principle and difference from the compensation under the tort law pursuant to the Civil and Commercial Code. Under this Act, the damaged party may receive, at the same time, both of the compensation for mental damages and punitive damages. The problem is receiving both of such compensation at the same time is above the actual damages, improper and unfair for the responsible party because if the damaged party truly sustains damages, it is suitable to pay him/her the compensation for mental damages but punitive damages are not a compensation for the damages which have arisen. The principle of the punitive damages is to penalize the offender and to deter others from similar misbehavior in the future. The punitive damages are the compensation used in the Common Law. In this respect, the damaged party will be indemnified over the actual damages which may be improper to enforce in Thailand.

This research studies the mental damages and the punitive damages under the Liability for Damages Arising from Unsafe Products Act BE 2551 and laws on the liability for damages arising from unsafe products of Germany and England. Moreover, the researcher analyzes legal problems and suggests the guideline for considering the compensation for the fairness of all related party and in accordance with the laws.

The research finds that the purpose and characteristic of the mental damages and the punitive damages under the Liability for Damages Arising from Unsafe Products Act BE 2551 are difference. Although, it is entitled to pay the damaged party both of such compensation, the purpose of the punitive damages is not to indemnify the damaged party so the punitive damages are over the actual damages. However, the punitive damages is suitable for the business entity causing the damages for their own benefit more than the safety of the consumer because the compensation under the tort law and criminal law is unable to deter the business entity from similar misbehavior in the future. In this regards, the problem on compensation that is over the actual damages, the researcher suggests that it should allocate partial of the punitive damages to the fund specially set up. In this regards, the following damaged party suffered from the same action, who does not file a case, will be indemnified as well and for the convenience of the remedy as well as time and cost saving of the lawsuit.

Field of Study : .....LAWS..... Student's Signature .....

Academic Year : .....2011..... Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ ไพโรจน์ วายุภาพ ที่ให้ความกรุณารับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำในเนื้อหาและข้อเสนอแนะด้วยความเมตตา ขอกราบขอพระคุณ รองศาสตราจารย์.ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำและให้ความหวังใยเสมือนผู้เขียนเป็นคนในครอบครัวเดียวกับอาจารย์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยันติ ไกรกาญจน์ และอาจารย์ ดร.อังคณาวดี ปิ่นแก้ว อาจารย์ผู้ให้ข้อเสนอแนะและมีส่วนปรับปรุงให้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคุณศุภชัย สิริอรุณรุ่งโรจน์ สามีมของผู้เขียนที่เป็นทั้งผู้ช่วยในการค้นคว้าข้อมูล เป็นที่ปรึกษาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ และเป็นกำลังใจสำคัญให้แก่ผู้เขียน ในยามท้อแท้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพี่น้องเพื่อนร่วมงานของผู้เขียนที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน

และท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ของผู้เขียน ตลอดจนญาติพี่น้องของผู้เขียนที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน จนทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 ที่มาและแนวคิดของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) และที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน.....	4
2.1 ที่มาและแนวคิดของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	4
2.1.1 ความหมายของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	5
2.1.2 ลักษณะของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	5
2.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	6
2.1.3.1 ทฤษฎีความรับผิดตามสัญญา (Contractual Liability).....	7
ก. การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty).....	7

บทที่	ช หน้า
ข. การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty).....	7
2.1.3.2 ทฤษฎีความรับผิดเพื่อละเมิด (Delictual Liability).....	8
ก. ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk).....	8
ข. ทฤษฎีความผิด (Theory of fault).....	8
ค. ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability).....	9
2.2 ที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน.....	10
2.2.1 ที่มาและแนวความคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน.....	11
2.2.1.1 ที่มาและแนวคิดของค่าสินไหมทดแทนในระบบซีวิล ลอร์.....	11
2.2.1.2 ที่มาและแนวคิดของค่าสินไหมทดแทนในระบบคอมมอน ลอร์.....	13
2.2.1.3 ที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทย.....	14
2.2.2 ความหมายของค่าสินไหมทดแทน.....	14
2.2.2.1 ความหมายทางพจนานุกรม	15
2.2.2.2 ความหมายทางกฎหมาย.....	15
2.2.3 ความมุ่งหมายของค่าสินไหมทดแทน.....	15
2.2.3.1 ความมุ่งหมายในการเยียวยา.....	16
2.2.3.2 ความมุ่งหมายในการลงโทษ.....	16
2.2.4 ความแตกต่างระหว่างค่าสินไหมทดแทนกับค่าเสียหาย.....	16
2.2.5 ประเภทของค่าเสียหาย.....	18
2.2.5.1 ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย.....	19
2.2.5.2 ค่าเสียหายตามประเภทของความเสียหาย.....	20
2.2.5.3 ค่าเสียหายตามประเภทของสิทธิ.....	21
2.3 ความเสียหายต่อจิตใจ.....	22
2.3.1 ความเห็นของนักกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายต่อจิตใจ.....	24
2.3.2 ทฤษฎีที่ยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ.....	29
2.3.3 ความหมายของความเสียหายต่อจิตใจ.....	32
2.3.4 ประเภทของความเสียหายต่อจิตใจ.....	36
ก. กรณีละเมิดต่อร่างกาย อนามัย	36
ข. กรณีละเมิดทำให้เขาถึงแก่ความตาย.....	40
2.3.5 ความเสียหายต่อจิตใจตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย	42

บทที่	หน้า
ก.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	42
ข.พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550.....	43
ค.พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551	44
2.4 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	44
2.4.1 ที่มาของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	45
2.4.2 ความหมายของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	46
2.4.3 ลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	47
2.4.4 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	48
2.4.5 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	49
2.4.6 ขอบเขตการใช้บังคับค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	52
2.4.7 แนวคิดการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย.....	53
ก.พระราชบัญญัติความล้มเหลวทางการค้า พ.ศ.2545.....	53
ข.พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550.....	56
ค.พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551	56
ง.พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551	57
2.4.8 ความเห็นของนักกฎหมายไทยที่มีต่อค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	58
3 ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ.....	60
3.1 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	62
3.1.1 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี....	63
3.1.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต.....	64
3.1.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกายหรือสุขภาพ อนามัย	66
3.1.1.3 การผ่อนชำระค่าเสียหาย	68
3.1.1.4 การจำกัดจำนวนค่าเสียหาย.....	68
3.1.2 ความเสียหายต่อจิตใจ.....	70

บทที่	ญ หน้า
3.1.3 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	76
3.2 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ของประเทศอังกฤษ.....	79
3.2.1 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987.....	81
3.2.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต และร่างกาย.....	83
3.2.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน.....	85
3.2.1.3.การจำกัดจำนวนค่าสินไหมทดแทน.....	85
3.2.2 ความเสียหายต่อจิตใจ.....	85
3.2.3 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	90
4 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	96
4.1 ที่มาของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	96
4.2 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	97
4.2.1 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์.....	98
4.2.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต.....	98
4.2.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ.....	101
4.2.1.3 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน.....	106
4.2.1.4 การเรียกดอกเบี้ย.....	106
4.2.2 ค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	106
4.2.2.1 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ.....	106
4.2.2.2 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	108
4.2.2.3 ค่าเสียหายตามกฎหมายอื่น.....	110
4.3.3 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.....	110

บทที่	หน้า
5 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กับกฎหมายของต่างประเทศ.....	114
5.1 ปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษและการเยียวยาที่เกินกว่าความเสียหาย.....	115
5.1.1 ความซ้ำซ้อนของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	116
5.1.2 การได้รับค่าเสียหายของโจทก์ที่เกินกว่าความเสียหาย.....	122
5.1.3 ความเหมาะสมในการนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	123
5.2 ปัญหาการกำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่ สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย.....	130
5.2.1 การกำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่ สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ขัดกับหลักการในมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	131
5.2.2 หลักเกณฑ์การได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจของสามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน.....	137
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	147
6.1 บทสรุป.....	147
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	149
รายการอ้างอิง.....	150
ภาคผนวก.....	156
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.....	157
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ประเทศอังกฤษ.....	164

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ค พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	173
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	179

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใช้บังคับ โดยมีชื่อว่า “พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551” ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 และมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 จะเป็นการยกระดับการคุ้มครองประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคสินค้า ได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมเท่าเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และเป็นมาตรการป้องกันการผลิต การนำเข้า หรือจำหน่ายสินค้าที่เป็นอันตราย อันเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศที่ทำให้มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าได้ง่ายจนอาจมีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือไม่มีคุณภาพเข้ามาจำหน่าย นอกจากนี้ยังถือเป็นมาตรการรองรับการทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Agreement = MRA) ในด้านการตรวจสอบและรับรองสินค้า เนื่องจากภายใต้กรอบการเจรจาในกลุ่มประเทศ APEC , ASEM และ ASEAN กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีกฎหมายนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าที่ส่งออกซึ่งจะทำให้ได้รับความเชื่อถือจากประเทศคู่ค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางการค้า

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้

1.กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

2.กำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้พิสูจน์ว่าความเสียหายมิได้เกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าตน

3.กำหนดค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจด้วย

4. กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย

การกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจกับผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ถือได้ว่าเป็นการกำหนดค่าเสียหายที่ให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหายเป็นอย่างมาก และเป็นการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะของความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายเฉพาะตัวผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งแต่ละบุคคลที่ได้รับความเสียหายชนิดนี้อาจรับรู้ความรู้สึกแตกต่างกัน และความเสียหายต่อจิตใจพิสูจน์ให้เห็นได้ยากแต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความเสียหายชนิดนี้ไม่มีอยู่ แต่การที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในขณะเดียวกันนั้นน่าจะจะไม่เหมาะสมเนื่องจากหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด โดยเฉพาะในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ก็เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนความเสียหายไม่เคยเกิดขึ้น หากไม่สามารถทำได้จึงกำหนดให้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหายเพียงเท่าที่ตนเสียหายไปจริงเท่านั้น การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อจิตใจจริงก็เป็นการสมควรแล้ว แต่การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ใช่การให้เพราะผู้เสียหายได้รับความเสียหาย หลักการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดและมีให้บุคคลอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างเป็นค่าเสียหายที่ใช้กันในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเกินกว่าความเสียหายที่ตนได้รับจริง จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่า จะมีหลักเกณฑ์ใดที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรมที่จะนำมาใช้เพื่อจะได้เสนอแนะให้มีการนำไปใช้บังคับต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ที่มา แนวความคิดในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะสำหรับค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ

2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศในเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
3. เพื่อหาแนวทางใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่เหมาะสม
4. เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการทั้งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาทั่วไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษเฉพาะในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เปรียบเทียบกับการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายอื่นว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษเพื่อพิจารณาว่าควรกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างไรจึงจะถูกต้องตามหลักการของกฎหมายและเหมาะสมเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นการกำหนดให้ค่าเสียหายเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงไม่เหมาะสม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลหนังสือ เอกสาร บทความ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้วนำมาวิเคราะห์ ทั้งยังศึกษาแนวทางในการคุ้มครองของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศไทยต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. รู้และเข้าใจถึง ที่มา แนวความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)
2. รู้และเข้าใจแนวความคิดในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะสำหรับค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ
3. เสนอแนะการใช้หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่เหมาะสมในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

บทที่ 2

ที่มาและแนวคิดของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) และที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน

2.1 ที่มาและแนวคิดของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันต้องพึ่งพาอาศัยสินค้าต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ สินค้าเหล่านี้ถูกผลิตออกมาในลักษณะที่เหมือนกัน จำนวนมากๆ (Mass Product) เพื่อผู้บริโภค และคงหลีกเลี่ยงไม่ได้หากจะเกิดอุบัติเหตุจากการใช้สินค้าบ้าง ยิ่งมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนสินค้าที่ผลิตย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับปริมาณอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นด้วย แต่โดยที่ผู้ผลิตสินค้าอาจไม่ได้มีเจตนาให้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันผลิตสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อให้สินค้ามีความทันสมัย ผลิตได้ปริมาณมาก มีต้นทุนการผลิตต่ำ และออกวางจำหน่ายได้รวดเร็ว ก่อนคู่แข่งรายอื่น เพื่อผลกำไรทางการค้าและเพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ผลของกระบวนการผลิตดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพหรือความบกพร่องของสินค้าได้โดยละเอียด เมื่อสินค้าส่งผ่านตัวแทนจำหน่ายมาถึงมือผู้บริโภคจึงอาจมีสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือมีความบกพร่องปะปนมาก่อความเสียหายแก่ผู้บริโภคและบุคคลอื่นๆ ซึ่งความเสียหายอาจลุกลามเป็นวงกว้างในเวลาอันสั้น ปัญหาที่ตามมาคือการฟ้องร้องให้มีการชดใช้เยียวยาความเสียหาย

ในอดีตหากผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต้องการฟ้องผู้ขายให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย ผู้เสียหายต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าเท่านั้นจึงจะถือว่ามีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญาซื้อขาย (Privity of Contract) หรือหากผู้เสียหายซึ่งไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้า แต่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อสินค้าหรือเป็นบุคคลภายนอกซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะฟ้องผู้ผลิตสินค้าให้รับผิดชอบเนื่องจากทั้งสองไม่มีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญาซื้อขาย (Privity of Contract) ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องโดยอาศัยหลักความรับผิดทางสัญญาได้ ผู้เสียหายจึงต้องหันไปใช้หลักความรับผิดทางละเมิด โดยเป็นฝ่ายนำสืบพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (Negligent) ของผู้ผลิตในกระบวนการการผลิต ซึ่งเป็นปัญหายุ่งยากเพราะกระบวนการผลิตสินค้าอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตเท่านั้น ผู้เสียหายอาจไม่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องดังกล่าว ปัญหาทั้งสองกรณีส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาทางกฎหมายอย่างเพียงพอ ก่อเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

จึงมีแนวความคิดทางกฎหมายเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ใหม่ที่จะอุดช่องว่างของกฎหมายทั้งเรื่องความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด เพื่อให้ผู้เสียหายซึ่งไม่ใช่คู่สัญญามีสิทธิฟ้องร้องผู้ผลิตได้โดยตรงและผลักภาระการนำสืบเรื่องกระบวนการผลิตสินค้าว่า มีความปลอดภัยหรือไม่ไปเป็นของผู้ผลิต โดยเรียกหลักนี้ว่า “ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Product Liability) โดยประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ไว้ก่อนใน Section 402 A ของ The Restatement (second) of Torts ในปี 1964 ต่อมาประชาคมเศรษฐกิจยุโรปบัญญัติกฎหมายนี้ไว้ใน The Council Directive of 25 July 1985 on Approximation of the Member States Concerning Liability for Defective Products (85/374/EEC) สำหรับประเทศไทยได้บัญญัติเป็นพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

2.1.1 ความหมายของหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) หมายถึง ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective) โดยความรับผิดชนิดนี้ไม่ครอบคลุมถึงความบกพร่องในตัวสินค้านั้นเอง แต่จะมีความสัมพันธ์ของความเสียหายที่เกิดกับบุคคลหรือทรัพย์สินอันมีสาเหตุมาจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้น¹ หรืออีกนัยหนึ่ง อาจเรียกว่าเป็นความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้าโดยมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในการผลิต หรือความผิดปกติของสินค้านั้น ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ตามธรรมดา²

2.1.2 ลักษณะของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“ Product Liability ” หรือ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ใช่กฎหมายใหม่ล้วนๆ เป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของกฎหมายเฉพาะที่ริเริ่มแนวคิดกฎหมายนี้ในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่มีผลิตภัณฑ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย กฎหมายนี้มีส่วนผสมระหว่างความรับผิดที่อยู่ในโครงสร้างของความรับผิดทางแพ่ง (Civil Liability) มีลักษณะเป็นความรับผิดทางละเมิด (Delictual Liability) และยังมีบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย

¹ Bernhard Von Braunschweig, Product Liability A Manual of practice in selected nations Federal republic of Germany (London: Oceana Publications, 1981), p 6.

² สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพ: วิญญูชน, 2549), หน้า 15.

ในเรื่องของความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องด้วย³ มีความเห็นในอีกมุมมองหนึ่งวิเคราะห์ว่า กฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) นั้น เป็นกฎหมายที่มีสถานะกึ่งกฎหมายเอกชนเพราะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะหลายประการทับซ้อนกับกฎหมายละเมิด เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ความเสียหาย (Damage) การที่ผู้เสียหายมีส่วนประมาทเล็กน้อยด้วย (Negligence Standard) และเรื่องอายุความเป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นกฎหมายมหาชน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ได้ประมาทเล็กน้อย (No-Fault Liability) และมีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะคล้ายกับกฎหมายอาญา กฎหมายอาหาร กฎหมายเครื่องมือแพทย์ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะแยกออกมาต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่ง⁴ อีกทั้งยังมีแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Public Policy)⁵

2.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถูกพัฒนาเพื่อมาอุดช่องว่างของข้อจำกัดของหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในทางสัญญาและความรับผิดเพื่อละเมิดจึงเป็นการสมควรที่จะได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability) และทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด (Delictual Liability) เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ดังนี้

³ ศนันท์ภรณ์ โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), หน้า 401.

⁴ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบ กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), หน้า 15.

⁵ Alistair M. Clark, Product liability, (London : Sweet & Maxwell, 1989), p.2.

2.1.3.1 ทฤษฎีความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability)

แต่เดิมในอดีตที่การซื้อขายเป็นไปอย่างเรียบง่ายกฎหมายได้วางหลักที่เป็นข้อสันนิษฐานของการทำสัญญาซื้อขายว่า คู่สัญญาต้องกระทำกรโดยสุจริต กล่าวคือ ผู้ซื้อเมื่อได้มีโอกาสตรวจตราดูสินค้าที่ต้องการซื้อแล้วจึงซื้อสินค้านั้นไปหากภายหลังผู้ซื้อพบว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อก็ควรรับบาปเคราะห์ในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นเอง เรียกว่าหลัก “**ผู้ซื้อต้องระวัง**” (caveat emptor) ในระยะเวลาต่อมาเมื่อแนวคิดในสัญญาซื้อขายผู้ซื้อย่อมประสงค์ที่จะได้รับสินค้าไปใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมาย ดังนั้นหากสินค้านั้นมีคุณภาพไม่ดีและไม่เหมาะสมแก่ประโยชน์ที่จะมุ่งใช้สอยได้ตามปกติ ผู้ขายจึงต้องรับผิดตามหลัก “**ผู้ขายต้องระวัง**” (caveat venditor) กล่าวคือ ผู้ขายก็ต้องมีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่นำมาขายว่ามีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์หรือไม่ โดยถือว่าผู้ขายมีหน้าที่ให้ประกันว่าสินค้าที่ขายสามารถใช้งานได้จริงเกิดเป็นหลักกฎหมายที่ยอมรับกันทั่วไปเรียกว่า “**หลักการให้ประกัน หรือความรับผิดในคำรับประกัน**” (warranty)⁶

คำว่า “warranty” เป็นคำในกฎหมายต่างประเทศ หมายถึง ข้อความใดๆ ที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่แสดงไว้ และยืนยันว่าหากไม่เป็นไปตามนั้นตนจะยินยอมรับผิด⁷ ซึ่งมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ก. การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) คือ คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตได้แสดงออกโดยชัดแจ้งในสัญญา อาจจะเป็นวาจาหรือลายลักษณ์อักษรไม่ว่าโดยการโฆษณาหรือวิธีอื่นใด และหากสินค้าไม่เป็นไปตามที่แสดงไว้ผู้ซื้อหลงเชื่อและได้รับความเสียหายผู้ซื้อย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ตามสัญญา⁸

ข. การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) คือ คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายมีต่อผู้ซื้อแต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง โดยเป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดแก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ความจริงผู้ขายอาจไม่ได้สัญญาหรือ

⁶ วิชาญ เครื่องาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2549), หน้า 224.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 216.

⁸ ญัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธา, “ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต (Product Liability),” วารสารอัยการ 4, 39 (มีนาคม 2524): 13 – 14.

รับรองก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการรับประกันโดยอำนาจกฎหมาย เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์⁹

2.1.3.2 ทฤษฎีความรับผิดเพื่อละเมิด (Delictual Liability)

ในเรื่องความรับผิดเพื่อละเมิดมีทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดที่อธิบายไว้ 2 ทฤษฎี คือ

ก.ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลทุกทางที่เกิดขึ้นไม่ว่าการกระทำนั้นจะผิดหรือถูก¹⁰ แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเป็นหลัก หากมีผู้ได้รับความเสียหายก็ต้องมีการชดเชยไม่จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่¹¹

ข.ทฤษฎีความผิด (Theory of fault) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิด หรืออาจเรียกว่า “ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด” (Liability as a result of fault)¹² แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้มุ่งคุ้มครองเสรีภาพของผู้กระทำมากกว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายความเสียหายก็ต่อเมื่อตนจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น

ช่วงเวลาก่อนคริสตศตวรรษที่ 19 กฎหมายลักษณะละเมิดมีแนวความคิดมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล ทฤษฎีความรับผิดเพื่อละเมิดมิได้เน้นที่ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่พิเคราะห์ถึงความเสียหายมากกว่า และถือว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต้องรับผิด ดังนั้น การพิจารณาความรับผิดทางละเมิดจึงใช้ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) เป็นเกณฑ์การพิจารณา ต่อมาในช่วงปลายคริสตศตวรรษที่ 19 แนวคิดความรับผิดทางละเมิดได้รับอิทธิพลจากระบบการค้าเสรี (Laissez-faire) และการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ทำให้หลักเกณฑ์

⁹ วิษณุ เครืองาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, หน้า 218.

¹⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539), หน้า 105.

¹¹ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ:นิติบรรณการ, 2553), หน้า 7.

¹² สายสุตา 닝สานนท์, “ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 39 – 40.

ความรับผิดทางละเมิดเปลี่ยนไปใช้ ทฤษฎีความผิด (Theory of fault) เพราะเห็นว่าจะทำให้คนกล้าตัดสินใจดำเนินการต่างๆ มากกว่า เนื่องจากการใช้ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) จะขัดขวางต่อความเจริญทางอุตสาหกรรม เช่น ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นจากการทำอุตสาหกรรม ผู้ประกอบกิจการจะต้องรับผิดทุกกรณีไม่ว่าเขาจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่¹³

ปัจจุบันนักกฎหมายในกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาได้วิเคราะห์การใช้ทฤษฎีความผิด (Theory of fault) แล้วเห็นว่า ทฤษฎีนี้มีปัญหาเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหาย เนื่องจากความเสียหายทางละเมิดในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเกิดกับผู้บริโภคสินค้า และผู้เสียหายเหล่านี้จะต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ผลิตว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะข้อมูลในเรื่องการกระบวนการผลิตสินค้าอยู่ความรู้เห็นของผู้ผลิตเท่านั้น ดังนั้น การใช้ทฤษฎีความผิด (Theory of fault) จึงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา จึงมีแนวความคิดที่จะพยายามลดความแข็งแกร่งของทฤษฎีนี้¹⁴ เป็นเหตุให้ทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) กลับมามีบทบาทอีกครั้ง โดยเรียกชื่อต่างๆ กันไม่ว่าจะเป็น หลักความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability without fault) หรือ หลักความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as imposed by the law) หรือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)¹⁵

ค.ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หรืออาจเรียกว่าทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดเป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากทฤษฎีรับภัย (Theory of risk) ที่กำหนดให้บุคคลต้องรับผิดในการกระทำของตนแม้จะปราศจากความผิด หรือไม่ต้องพิจารณาความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการวินิจฉัยความรับผิด แต่ก็มีได้หมายความว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) หรือไม่มีข้อยกเว้น¹⁶ การใช้ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จะใช้ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้ต้องรับผิด เนื่องจากเป็นความรับผิดโดยไม่ต้อง

¹³ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, หน้า 7.

¹⁴ อนันต์ จันทโรภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด, ใน รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร. ปรีดี เภษมทรัพย์, สมยศ เชื้อไทย, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: พี.เค.พรินติ้งเฮ้าส์, 2531), หน้า 96 – 97.

¹⁵ สายสุดา นิงสานนท์, “ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 41.

¹⁶ ดวงเดือน มั่นธรรม, “ปัญหาความรับผิดทางแพ่งเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 8.

พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายที่จะให้ใช้ทฤษฎีนี้จึงต้องกระทำอย่างมีเหตุผล และจำกัดขอบเขตไว้อย่างเหมาะสม เช่น เพื่อนโยบายสาธารณะ (Public Policy) หรือเพื่อป้องกันผลเสียหายที่จะกระทบกับบุคคลในวงกว้าง หรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และควรนำมาใช้ในกรณีที่ยากต่อการพิสูจน์หรือหาความผิด เพื่อเป็นหลักประกันแก่คนในสังคมมิให้ต้องรับเคราะห์กรรม¹⁷

แนวความคิดเรื่องความรับผิดอย่างเคร่งครัดในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยชัดเจนขึ้นมาก ความรับผิดอย่างเคร่งครัดเป็นคำที่มีอยู่ใน The European Product Liability Directive และนำมาใช้โดยมีที่มาจากในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ซึ่งรู้จักความรับผิดโดยเคร่งครัดในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตั้งแต่ปี 1963 ในคดี Greenman v Yuba Power Products 377 P 2d 897 (1963) Supreme Court of California and s.402A Restatement (Second) of Torts (1965) ซึ่งเป็นคดีเกี่ยวกับผู้เป็นภริยาซื้อเครื่องมือทำงานช่างไม้เนกประสงค์ (Shopsmith) มาให้สามีคือ นายกรีนแมน เขาได้อ่านคู่มือและเห็นการสาธิตจากร้านค้า และใช้เครื่องมือแต่ปรากฏว่ามีไม้หลุดออกมาจากเครื่องมือขนาดใช้งานกระเด็นโดนหน้าผากเป็นเหตุให้เขาได้รับบาดเจ็บ ภายหลังบาดเจ็บ 10 เดือนเศษ เขายื่นฟ้องร้านค้าปลีกและผู้ผลิตฐานผิดเงื่อนไขการรับประกัน ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ได้ว่า การออกแบบติดตั้งสกรูไม่ดี เป็นการออกแบบที่บกพร่องศาลเห็นว่าผู้ผลิตต้องรับผิดอย่างเคร่งครัดในเรื่องนี้ เพราะมีการรับประกันในโบรชัวร์สินค้า อย่างไรก็ตามหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัดถูกวางกฎเกณฑ์ให้ใช้กับมาตรฐานความบกพร่องที่จะมีความเสี่ยงเกิดแก่ผู้ใช้สินค้า¹⁸

2.2 ที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในประการสำคัญที่ตามมาคือ เรื่องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งฝั่งผู้ก่อความเสียหายก็ต้องการชดใช้เป็นจำนวนน้อยที่สุด ส่วนทางฝั่งผู้เสียหายก็ต้องการให้ชดใช้เป็นทีพอใจแก่ตน ซึ่งความพอใจของทั้งสองฝ่ายมักจะตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง

มูลเหตุของการเรียกค่าสินไหมทดแทนในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ที่จะศึกษาต่อไปมีที่มาจากหลักเรื่องค่าสินไหมทดแทน

¹⁷ Von Mehren, Arthur Taylor, The civil law system; cases and materials for the comparative study of law. (Englewood Cliff. N.J.: Prentice-Hall, 1957), p 590.

¹⁸ Geraint Howells and Stephen Weatherill, Consumer Protection Law, Second Edition (England : Ashgate Publishing Limited, 2005), p 215.

ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาที่มาและแนวความคิดของค่าสินไหมทดแทนในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดเสียก่อนเพื่อเป็นการวางพื้นฐานความเข้าใจ ดังจะได้อธิบายต่อไป

2.2.1 ที่มาและแนวความคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน

ในยุคดึกดำบรรพ์ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันมิชอบของผู้อื่นมีอำนาจที่จะทำการแก้แค้นตอบแทน โดยการทำให้บุคคลผู้เป็นตัวก่อการอันมิชอบนั้นต้องได้รับความเสียหายอย่างเท่าเทียมกันกับที่ตนได้รับมาแล้ว ชาวยุโรปเรียกว่า กฎหมายตาลิโอ (Lex talionis) ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติการแก้แค้นตอบแทนชนิด “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ในชั้นนี้จารีตประเพณีกำหนดถึงการละเมิดในกรณีต่างๆ ว่า ผู้ถูกละเมิดอาจเข้าทำการแก้แค้นตอบแทนโดยไม่ต้องเกรงว่าจะได้รับการแก้แค้นจากผู้ละเมิดเป็นการตอบแทนการกระทำของตนอีก แต่ผู้เสียหายที่มีสิทธิทำการแก้แค้นนั้นอาจละสิทธิไม่ทำการแก้แค้นโดยการเรียกเอาค่าทำขวัญแทนการแก้แค้นได้แต่ฝ่ายผู้เสียหายจะต้องตกลงเจรจากับฝ่ายผู้ก่อความเสียหายจนเกิดการยอมรับกันทั้งสองฝ่าย ครั้นเมื่อสังคมได้รวมตัวกันหนาแน่นและมีความมั่นคงขึ้นได้เกิดมีการพยายามห้ามมิให้มีการแก้แค้นระหว่างกัน เพราะถือเป็นเหตุให้ความสงบสุขของสังคมได้รับการกระทบกระเทือน เกิดมีข้อบังคับให้ผู้ได้รับความเสียหายจำต้องละเลิกการแก้แค้นตอบแทนและให้ยอมรับเอาเงินค่าทำขวัญเป็นการทดแทนความเสียหายที่ตนได้รับ¹⁹ อันถือเป็นที่มาของค่าสินไหมทดแทนในปัจจุบัน

หลักการยอมรับเอาค่าทำขวัญแทนการแก้แค้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแนวทางความคิดของนักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ และระบบคอมมอนลอว์ แตกต่างกันไปอีกดังนี้

2.2.1.1 ที่มาและแนวความคิดของค่าสินไหมทดแทนในระบบซีวิลลอว์

ที่มาของกฎหมายละเมิดในระบบ ซีวิลลอว์ มีรากฐานมาจากกฎหมายโรมัน โดยในช่วง 450 ก่อน คริสศตวรรษ มีการจัดทำกฎหมายลงในแผ่นทองแดง 12 แผ่น เรียกว่า กฎหมายสิบสองโต๊ะ (The Law of twelve Table) ซึ่งแผ่นทองแดงแผ่นที่ 8-9 บัญญัติเรื่องความผิดต่อประโยชน์ส่วนบุคคลได้แก่ การละเมิด การดูหมิ่น การลักการเป็นโจร ตลอดจนกำหนดลักษณะ

¹⁹ ร.แลงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด คำสอนชั้นปริญญาโท พ.ศ. 2478 พิมพ์ครั้งที่ 3 เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478), หน้า 74-75.

โทษ²⁰ ผู้ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดมีสิทธิเรียกให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินให้แก่ตนตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ตามความหนักเบาของการทำละเมิด

ในระยะแรกนั้น วิชานิติศาสตร์ยังไม่พัฒนาจึงยังไม่มีกฎหมายพื้นฐานและหลักการที่เป็นแบบฉบับ หลังจากนั้นอีกประมาณ 3-4 ศตวรรษ วิชานิติศาสตร์ก็เจริญขึ้นมา ตอนนี้กฎหมายมีหลักการเด่นชัดเป็นแบบฉบับของกฎหมายโรมัน จน ค.ศ.285 กฎหมายเจริญถึงขั้นสูงสุดโดยได้มีการแบ่งกฎหมายออกเป็น 3 ประเภท กว้างๆ คือ

ประเภทแรก *Leges* หมายถึง พระราชบัญญัติที่ออกโดยจักรพรรดิโรมัน ซึ่งส่วนมากจะเกี่ยวกับกฎหมายมหาชน

ประเภทที่สอง *Jus Civile* คือกฎหมายแพ่งของชาวโรมัน

ประเภทที่สาม *Jus Gentium* เป็นกฎหมายที่ใช้สำหรับคนต่างด้าว (*Peregrines*)

โดยในส่วนตัวว่าด้วยเรื่องละเมิดอยู่ในส่วนของ *Jus Civile* คือเป็นกฎหมายแพ่งของชาวโรมัน ซึ่งแต่เดิมอยู่ในลักษณะของกฎหมายจารีตประเพณีภายหลังเอมารรวบรวมเป็นกฎหมายสิบสองโต๊ะแล้วใช้เป็นบรรทัดฐานสืบต่อมา ครั้นเมื่อสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปกฎหมายเริ่มล้ำสมัย จึงมีกฎหมายอีกสองประเภทออกมาเพิ่มเติมในหลักกฎหมายและแก้ไขกฎหมายเดิม คือ *Jus Honorarium* หรือ *Jus Praetorium* ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรอง (*Subordinate Legislation*) ออกโดยคำสั่งตุลาการประเภทหนึ่ง และพระราชบัญญัติ (*Legislation*) ในกฎหมายโรมันนั้นพระราชบัญญัติที่ออกมาแก้ไขกฎหมายเอกชนมีน้อยมากที่สำคัญคือ *Lex Aquilia* อันเป็นส่วนสำคัญว่าด้วยเรื่องละเมิด²¹ และเป็นแม่บทของกฎหมายละเมิดมาจนทุกวันนี้ *Lex Aquilia* ของโรมันทันสมัยมากขนาดพูดถึงความรับผิดในผลแห่งละเมิดว่าต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการทำละเมิดและพูดถึงความรับผิดเพราะการกระทำของบุคคลอื่น (*Vicarious Liability*)

รากฐานและโครงสร้างของละเมิดปรากฏอยู่ในสองบทของ *Lex Aquilia* คาดกันว่าน่าจะมีบัญญัติไว้ประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล บทที่หนึ่งว่าด้วยการฆ่าทาส การฆ่าวัวควาย และการกำหนดโทษโดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่คำนวณจากมูลค่าสูงสุดของทาสหรือ

²⁰ พิธีชัย ไชยแสงสุชกุล, *นิติปรัชญา* (กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช, 2533) หน้า 214-215.

²¹ สุรศักดิ์ มณีศรี, “ปริมณฑลของการรับผิดในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 23.

สัตว์ที่มีอยู่ในปีหนึ่งก่อนถูกฆ่า วัตถุประสงค์ของวิธีการคำนวณนี้น่าจะเพื่อกู้มครองใจทักจากราคาอันไม่แน่นอนในท้องตลาด สำหรับบทที่สองว่าด้วยเรื่องอื่นทั่วไป และบทที่สามเป็นกรณีข้อเท็จจริงที่บทที่หนึ่งและสองครอบคลุมไม่ถึง เช่นกรณีการทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินสมบัติของบุคคลอื่นโดยพลการ “เผา ทำให้แตกหัก การทำลาย” ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ได้เกิดขึ้น การคำนวณค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้คิดจากราคาที่สูงที่สุดใน 30 วันสุดท้ายที่ผ่านมา²²

2.2.1.2 ที่มาและแนวคิดของค่าสินไหมทดแทนในระบบคอมมอนลอว์

กฎหมายลักษณะละเมิด (tort) ของคอมมอนลอว์ พัฒนามาจากคำพิพากษาของศาล คำว่า “tort” เป็นภาษา norman french แปลว่า “ผิด” กฎหมายนี้เริ่มมีเด่นชัดในศตวรรษที่ 13 ด้วยการเกิดระบบหมายเรียกในประเทศอังกฤษโดยศาลจะออกหมายเรียก ซึ่งก็มี “หมายเรียกในคดีละเมิด” (Writ of trespass) รวมอยู่ด้วย ในสมัยต้นๆ ของการพัฒนากฎหมายคอมมอนลอว์ คู่ความที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำที่ผิดจะต้องขอให้ศาลออกหมายที่เรียกว่า “writ” เพื่อนำจำเลยมาสู่ศาลของพระมหากษัตริย์ หมายถึงจำเลยจะมีจำกัดและจะออกได้ต่อเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การพัฒนากฎหมายละเมิดจึงขึ้นอยู่กับศาลจะยอมรับว่า การกระทำใดเป็นละเมิด ซึ่งเริ่มต้นจาก trespass หมายถึง การละเมิดสิทธิของผู้อื่นในที่ดินและทรัพย์สิน การดำเนินคดี trespass พัฒนามาจากการกระทำความผิดอาญาเนื่องจากถือว่า trespass เป็นความผิดที่ล่วงละเมิดต่อความสงบสุขของแผ่นดิน ซึ่งนอกจากจำเลยจะต้องถูกลงโทษจำคุกหรือปรับแล้ว ยังต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำนั้นด้วย trespass เป็นการกระทำโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น การละเมิดตามกฎหมายคอมมอนลอว์ ในขั้นต้นส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นการกระทำโดยจงใจ (intentional tort) ชูชีพประทุษร้าย (assault) ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียเสรีภาพ (false imprisonment) และทำร้ายจิตใจผู้อื่น (infliction of mental distress) ต่อมาจึงพัฒนาไปถึงความรับผิดโดยประมาท (negligence) ด้วย และได้ขยายมาถึงความรับผิดเด็ดขาด (strict liability)

กฎหมายลักษณะละเมิดของคอมมอน ลอว์ พัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญ ซึ่งเริ่มขึ้นจากการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดี (immoral act) การใช้มาตรฐานกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมอันดีของประชาชนมาเป็นเครื่องชี้ว่าสิ่งใดเป็นละเมิดหรือไม่ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำให้บุคคลอยู่ในฐานะลำบากไม่อาจแน่ใจได้ว่า การกระทำของ

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

ตนจะนำไปสู่ละเมิดหรือไม่ ปัจจุบันนี้แนวความคิดที่ว่า ละเมิดจะต้องเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมอันดีได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว กฎหมายลักษณะละเมิดในปัจจุบันของประเทศในสกุลคอมมอนลอว์ เน้นในหลักการที่ว่า การกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อสังคมหรือประโยชน์ส่วนรวม กฎหมายก็มีสิทธิกำหนดให้ผู้กระทำชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความผิด (fault) ในคดีละเมิดนั้นมิได้มีความหมายมากไปกว่าพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากประโยชน์ของสาธารณะและสังคมนั่นเอง²³

2.2.1.3 ที่มาและแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทย

กฎหมายไทยในอดีตก่อนจะมีการรับเอาระบบกฎหมายซีวิลลอว์ เข้ามาใช้ มีการสันนิษฐานกันว่ากฎหมายไทยในยุคนั้นรับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญ ซึ่งมอญก็ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดู โดยที่คัมภีร์ธรรมศาสตร์ของฮินดูก็คือกฎหมายฮินดูนั้นกำหนดให้ค่าปรับในเรื่องการทำละเมิดตกเป็นของรัฐทั้งหมด แต่ตามกฎหมายไทย การกำหนดค่าปรับในคดีละเมิดจะอาศัยหลักเกณฑ์ในเรื่องศีลธรรมประเพณีของคนในชุมชน กฎหมายไทยยอมให้เอกชนผู้เสียหายมีอำนาจเรียกเอาค่าปรับเป็นการไถ่โทษความผิดได้ ค่าปรับนั้นจะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนเท่ากันและจะตกให้แก่ผู้เสียหายส่วนหนึ่ง และรัฐอีกส่วนหนึ่ง ทำนองสินไหมถึงพินัยก็ คือสินไหมตกให้แก่ผู้เสียหาย ส่วนพินัยตกให้แก่รัฐ²⁴ และในยุคก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยาไทยก็ได้มีจารีตประเพณีห้ามผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำผิดมิให้จัดการแก้แค้นกับผู้กระทำผิดโดยพลการ แต่ให้นำเรื่องไปฟ้องยังศาล และหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษ²⁵

2.2.2 ความหมายของค่าสินไหมทดแทน

เนื่องจากความหมายของคำว่า ค่าสินไหมทดแทน อาจมีได้หลายนัย จึงขอแบ่งการอธิบายเป็นดังนี้

²³ พรเพชร วิชิตชลชัย, กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นในสกุลกฎหมายคอมมอน ลอว์, เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 หน่วยที่ 14 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549), หน้า 351.

²⁴ ร.แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด, หน้า 77-78.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

2.2.2.1 ความหมายทางพจนานุกรม

ค่าสินไหมทดแทน หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือแก่บุคคลอันเนื่องมาจากการละเมิด หรือการผิดสัญญา รวมทั้งทรัพย์สินที่ต้องคืนให้แก่ผู้เสียหายด้วย เช่น ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้²⁶ ค่าสินไหมทดแทนในความหมายนี้หมายถึง “เงิน” และทรัพย์สินที่ต้องคืน

2.2.2.2 ความหมายทางกฎหมาย

มาตรา 438 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือการใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ความหมายของค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 438 วรรคสอง หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าคล้ายความหมายตามพจนานุกรม คือ การคืนทรัพย์สินหรือทรัพย์สินที่ต้องคืน ส่วนการใช้ราคาทรัพย์สินและค่าเสียหายก็หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากจะมองให้ลึกซึ้งกว่านี้จะพบว่า การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเยียวยาความเสียหาย เพราะการเยียวยาความเสียหายนั้น นอกจากค่าสินไหมทดแทนแล้วยังมีเรื่องของการทำให้กลับคืนสู่สถานะเดิมในแบบอื่นๆ เช่น การกล่าวหมิ่นประมาท ในเรื่องไม่มีมูลความจริงทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง อาจเยียวยาความเสียหายอาจทำได้โดยการโฆษณาขอมาทางหนังสือพิมพ์ หรือการบุกรุกเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น การเยียวยาอาจทำได้โดยการให้หรือถอนและขนย้ายสิ่งของออกไปจากที่ดินนั้น

2.2.3 ความมุ่งหมายของค่าสินไหมทดแทน

ความมุ่งหมายที่แท้จริงในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าจะเป็นกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ หรือกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ ต่างก็คิดเห็นเหมือนกันคือ ต้องการให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้น หรือหากไม่สามารถเป็นได้ก็ต้องทำให้ใกล้เคียงสภาพเดิมมากที่สุด ส่วนความมุ่งหมายอื่นนอกจากนี้ขึ้นอยู่กับที่มาของแนวคิดพื้นฐาน

²⁶ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (ออนไลน์) แหล่งที่มา <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> (11 พฤศจิกายน 2552)

ของระบบกฎหมายนั้นเป็นสำคัญเช่น ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะมุ่งเน้นแต่เพียงการเยียวยาความเสียหาย แต่ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะมีทั้งการเยียวยาความเสียหายและการลงโทษผู้ก่อความเสียหายดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

2.2.3.1 ความมุ่งหมายในการเยียวยา

ด้วยที่มาของกฎหมายละเมิดในระบบซีวิลลอว์ เกิดจากกฎหมายโรมันซึ่งมีรากฐานทางประวัติศาสตร์มายาวนาน มีการพัฒนาแนวคิดจนเกิดเป็น ทฤษฎีว่าด้วย หนี้ (theory of obligations) ซึ่งอธิบายว่า หนี้ละเมิดเป็นประเภทหนึ่งของหนี้ที่มีแนวคิดและความมุ่งหมายจะให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ความเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดหลักความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์แล้วจึงกำหนดค่าสินไหมทดแทนไปตามนั้น ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่สมควรจะได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตนเท่านั้น

2.2.3.2 ความมุ่งหมายในการลงโทษ

กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ มีที่มาของค่าสินไหมทดแทนเริ่มจากหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) ซึ่งคดีละเมิดของคอมมอนลอว์ ในอดีตพัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงมีแนวความคิดทางอาญาปนอยู่ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในระบบคอมมอนลอว์ จะถือเป็นคดีเฉพาะเรื่องมิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้เหมือนในระบบซีวิลลอว์ และนอกจากจะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางกรณีถ้าศาลเห็นว่าการละเมิดนั้นมีความร้ายแรงเป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดีของประชาชน ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายด้วย²⁷

2.2.4 ความแตกต่างระหว่างค่าสินไหมทดแทนกับค่าเสียหาย

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการใช้คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” และคำว่า “ค่าเสียหาย” อยู่หลายแห่ง แต่ที่สามารถจะสังเกตเห็นได้ชัดถึงความแตกต่างของคำสองคำนี้อาจจะเป็นบทบัญญัติในมาตรา 222 ซึ่งอยู่ในบรรพ 2 ลักษณะ 1 หมวด 2 ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ 1 ว่าด้วยเรื่องการไม่ชำระหนี้ และมาตรา 438 ซึ่งอยู่ในบรรพ 2 ลักษณะ 5 หมวด 2 เรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ดังนี้

²⁷ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,”วารสารกฎหมาย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526): 27.

มาตรา 222 บัญญัติว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์ พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาล วินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือการใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “ค่าเสียหายกับค่าสินไหมทดแทน มีความหมายต่างกัน **ค่าเสียหายเป็นต้นเหตุ**ที่เจ้าหนี้ต้องขาดทุนไม่ได้กำไร **ค่าสินไหมทดแทนเป็นผล** ในกฎหมายที่จะบังคับให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ เพื่อทดแทนมิให้เจ้าหนี้ต้องเสียหายดั่งนั้น ต่างกัน ที่เป็นเหตุและผล เพราะเขาเสียหายจึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน” และค่าสินไหมทดแทนตาม มาตรา 222 ต้องเป็น “เงิน” เท่านั้น²⁸

ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร ให้ความเห็นว่า “**ค่าเสียหาย**” หมายถึง จำนวน “เงิน” ที่ศาลสั่งให้ ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นการชดใช้ความเสียหาย ซึ่งความเสียหายอาจเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อามาย เสรีภาพ หรือสิทธิอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินก็ได้ แต่การแก้ไขหรือชดใช้ความเสียหายส่วนใหญ่ต้อง ชดใช้กันด้วยเงิน ส่วน “**ค่าสินไหมทดแทน**” หมายถึง การทดแทนความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เป็นเรื่องทำนองเดียวกับค่าเสียหาย บางทีใช้แทนกันได้ แต่คำว่าค่าสินไหม ทดแทนเน้นหลักกฎหมายที่ว่า บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายจะต้องทำให้ผู้เสียหายกลับคืน สู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีเหตุการณ์อันต้องรับผิดชอบเกิดขึ้น ในกรณีของละเมิดคือ เพื่อให้ผู้ถูกละเมิด กลับสู่ภาวะก่อนที่จะถูกละเมิด ซึ่งมีได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะการชดใช้ด้วย “เงิน” ซึ่งเป็นค่าเสียหาย เท่านั้น แต่รวมถึงการอย่างอื่น เช่น คืนทรัพย์สิน ใช้ราคาทรัพย์สิน การทำให้ชื่อเสียงเขากลับคืนดีด้วย²⁹

²⁸ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 ภาคจบบริบูรณ์ พุทธศักราช 2478 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505 (กรุงเทพฯ:นิติบรรณการ, 2520), หน้า 846 และหน้า 858.

²⁹ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 162-163.

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสติพันธ์ เห็นว่า **ค่าสินไหมทดแทน** ตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะหนี้ควรที่จะต้องเป็น “เงิน” เท่านั้น ด้วยเหตุที่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจงแยกอยู่แล้วในมาตรา 213 และเข้าใจว่าค่าสินไหมทดแทนคือ เงินที่เข้าไปแทนหรือชดเชยความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการเยียวยาให้เจ้าหนี้ซึ่งเสียหายกลับไปอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายมิได้เกิดขึ้นนั่นคือ เสมือนได้รับชำระหนี้ และการที่เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกรณีที่เจ้าหนี้ต้องไปฟ้องร้องและพิสูจน์ความเสียหายให้ศาลเห็น³⁰

จากบทบัญญัติของกฎหมายและความเห็นของนักกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า “ค่าสินไหมทดแทน” นั้นเป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่า “ค่าเสียหาย” เนื่องจาก**ค่าสินไหมทดแทน**เป็นได้ทั้ง “เงิน” ตามกฎหมายลักษณะหนี้ และการคืนทรัพย์สิน การใช้ราคากรณีคืนทรัพย์สินไม่ได้ อันมีลักษณะของการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง รวมถึง**ค่าเสียหาย**ซึ่งก็คือ “เงิน” ตามกฎหมายลักษณะละเมิด นอกจากนี้**ค่าสินไหมทดแทน**ยังอาจหมายถึงการชดใช้เยียวยาความเสียหายด้วยวิธีอื่นๆ

2.2.5 ประเภทของค่าเสียหาย

ค่าเสียหายอาจแบ่งได้เป็นหลายประเภทหลายลักษณะ ซึ่งไม่ได้ถือเป็นเด็ดขาดว่าประเภทค่าเสียหายที่จะทำการศึกษาต่อไปมีเพียงเท่านี้ และอาจมีความซ้ำซ้อนระหว่างค่าเสียหายบางประเภท ในที่นี้ขอแบ่งประเภทของค่าเสียหายเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย ค่าเสียหายตามประเภทของความเสียหาย และค่าเสียหายตามประเภทของสิทธิที่บุคคลมีอยู่

---

³⁰ ศนันท์ภรณ์ โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมีควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วน of พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 426.

2.2.5.1 ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย

ค่าเสียหายเพื่อละเมิดหากพิจารณาตามความมุ่งหมายในการกำหนดค่าเสียหาย แล้วอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) และค่าเสียหายแบบเป็นโทษ (Punitive Damages)

ก. ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายที่ผู้ทำละเมิดจะต้องชำระเพื่อเป็นการชดใช้หรือทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนก่อนถูกระงับการละเมิดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การชดใช้หรือทดแทนอาจเป็นกรณีสำหรับความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงินค่าใช้จ่าย เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือชดใช้รายได้ที่ขาดหายไป หรือชดใช้ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ ซึ่งฝ่ายผู้เสียหายต้องเป็นผู้พิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาลและเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้มีการชดใช้ค่าเสียหายแล้วศาลอาจจะสงวนสิทธิเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษา หรือศาลอาจอนุญาตให้มีการผ่อนชำระค่าเสียหายเป็นงวดๆ หรือเป็นรายปีได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ จะปรากฏเฉพาะตามกฎหมายในระบบซีวิลลอว์³¹ ส่วนทางกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ นั้นมีเพียงหลักการชำระค่าเสียหายเพียงครั้งเดียว

ข. ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ หรือค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages หรือ Exemplary Damages หรือ Vindictive Damages) เป็นค่าเสียหายในระบบกฎหมายของคอมมอนลอว์ ที่กำหนดเพิ่มเติมจากค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนข้างต้น เพื่อให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายอันเป็นการตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะลงโทษผู้ทำละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์ตั้งใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น ลักษณะที่สำคัญของค่าเสียหายแบบเป็นโทษคือ เพื่อเป็นการปรามและไม่ให้เหยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น โดยฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายส่วนนี้เพราะศาลจะกำหนดให้เองตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย ซึ่งศาลจะกำหนดให้ในคดีที่มีความร้ายแรงในลักษณะเช่นเดียวกับคดีอาญา³²

³¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,”วารสารกฎหมาย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526): 28 – 29.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 29 – 30.

2.2.5.2 ค่าเสียหายตามประเภทของความเสียหาย

ตามที่กล่าวมาข้างต้นเป็นประเภทของค่าเสียหายซึ่งจำแนกตามความมุ่งหมาย คือ ค่าเสียหายที่มุ่งเยียวยาและค่าเสียหายที่มุ่งลงโทษ ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการแยกประเภท ค่าเสียหายอีกลักษณะหนึ่งซึ่งอาศัย “ความเสียหาย” (Damage) เป็นเกณฑ์พิจารณา ความเสียหายในคดีละเมิดนั้นอาจแยกเป็นได้ 2 ส่วน คือ ความเสียหายเชิงวัตถุ (Matial damage) ส่วนหนึ่งกับความเสียหายทางศีลธรรม (Moral damage) หรือที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกว่า “ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน” ตามมาตรา 446 อีกส่วนหนึ่ง

(1) **ความเสียหายเชิงวัตถุ (Matial damage)** คือความเสียหายที่มีลักษณะทางกายภาพที่มองเห็นได้ เป็นรูปธรรมหรือคำนวณค่าเสียหายเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเสียหายจากการที่ทรัพย์สินถูกทำลายค่าเสียหายคือมูลค่าทรัพย์สินนั้น ความเสียหายจากการบาดเจ็บทางร่างกาย ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ความเสียหายจากการที่ไม่สามารถประกอบกิจการเลี้ยงชีพได้ต้องขาดรายได้ เป็นต้น

(2) **ความเสียหายทางศีลธรรม (Moral damage)** หรือความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน (Non pecuniary loss) คือความเสียหายที่มีลักษณะทางนามธรรม อาจมองไม่เห็นหรือพิสูจน์ความมีอยู่ได้ยาก อีกทั้งผู้เสียหายแต่ละคนจะรับรู้ความเสียหายชนิดนี้ได้มากน้อยต่างกัน ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือจิตใจของผู้เสียหาย เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ (distress) ความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน (Pain and suffering) ความอับอายจากใบหน้าเสียโฉม (disfigurement) ความเสียหายจากการเสียชื่อเสียงเพราะถูกดูหมิ่น ความเสียหายจากทурс์ศีลธรรม อันทำแก่หญิง ความเสียหายต่อสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว เช่น การที่มีผู้มาเป็นคู่กับภริยาหรือมาล่วงเกินภริยา หรือการล่วงเกินหญิงคู่หมั้นในทางประเวณี³³

ความเสียหายทั้งสองส่วนนี้ทำให้เกิดการแยกประเภทค่าเสียหายออกตามลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็น 2 ประเภท ได้แก่³⁴

³³ วงษ์ วีระพงศ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์, 2514), หน้า 391.

³⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,” วารสารกฎหมาย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526): 36 – 39.

ก. ค่าเสียหายที่แท้จริง (Actual Damages) หรือที่กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ เรียกว่า Special Damages ค่าเสียหายที่แท้จริงจะเกี่ยวข้องกับ ความเสียหายเชิงวัตถุ ปรากฏในรูปของค่าเสียหายที่ผู้ก่อความเสียหายต้องจ่ายจริง และผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นจริงได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ที่ทำได้ กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ บัญญัติให้กำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ไว้เช่นเดียวกัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 และมาตรา 445

ข. ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General Damages) ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับ ความเสียหายทางศีลธรรม ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยากและต้องมีการประมาณหรือสันนิษฐานโดยเปรียบเทียบกับคดีอื่นๆ ทำนองเดียวกับเรื่องนั้นว่า ผู้เสียหายควรได้รับค่าเสียหายเพราะการทำละเมิดในคดีนั้นเพียงใด ค่าเสียหายเช่นนี้โจทก์อาจไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็น แต่ศาลสามารถกำหนดให้ได้ตามที่เห็นสมควร เช่น ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน ความอับอาย

ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ การกำหนด General Damages ศาลจะตีความอย่างเคร่งครัด เนื่องจากแนวความคิดของระบบซีวิลลอว์ จะกำหนดค่าเสียหายเพื่อชดใช้เฉพาะความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ ทำให้เคร่งครัดในการกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหายเชิงวัตถุ ซึ่งมีลักษณะเห็นจริงพิสูจน์ได้ ค่าเสียหายของระบบซีวิลลอว์ จึงมีลักษณะเป็นแบบ Special Damages หรือค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนความเสียหายทางศีลธรรมปกติจะไม่ยอมรับยกเว้น ในบางกรณีที่เห็นได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นความเสียหายจากเหตุละเมิด เช่น ความเจ็บปวดจากการถูกทำร้าย กฎหมายระบบซีวิลลอว์ จึงจะผ่อนคลายเป็นชดใช้ค่าเสียหายได้ซึ่งก็คือ General Damages

2.2.5.3 ค่าเสียหายตามประเภทของสิทธิ

ก่อนจะกล่าวถึงค่าเสียหายชนิดนี้จำเป็นต้องอธิบายถึงสิทธิที่บุคคลมีอยู่ตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองมิให้ผู้ใดมาล่วงละเมิด ซึ่งหากมีการล่วงสิทธิผิดหน้าที่นี้ย่อมเกิดความเสียหายและการเรียกชดเชยค่าเสียหายตามมา กล่าวคือ

(1) **สิทธิอันบุคคลมีอยู่ในกองทรัพย์สิน (droits patrimoniaux)** สิทธิประเภทนี้สามารถคำนวณเป็นเงินได้และโอนขายเปลี่ยนมือได้

(2) สิทธิอันบุคคลมีอยู่นอกกองทรัพย์สิน (droits ex-patrimoniaux) สิทธิประเภทนี้ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และโอนขายเปลี่ยนมือไม่ได้ เนื่องจากเป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคล

หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิทั้งสองประการนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย 2 ประเภทตามมา คือ

ก. ความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน หรือความเสียหายเกี่ยวกับวัตถุอันมีรูปร่างเป็นตัวตน เป็นความเสียหายด้านทรัพย์สินหรือความเสียหายที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในทางทรัพย์สินของปัจเจกชน หรือกระทบต่อกระเทือนต่อประโยชน์ในทางการเงินของบุคคล ข้อสำคัญคือเป็นความเสียหายซึ่งพิสูจน์ได้ เช่นการทำลายทรัพย์สิน ความเสียหายนี้จะก่อให้เกิด **ค่าเสียหายเชิงวัตถุ หรือค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้** (Pecuniary loss) เช่นการทำลายทรัพย์สินก่อให้เกิดค่าเสียหายเป็นมูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกทำลาย

ข. ความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่างจับต้องไม่ได้ หรืออาจแปลได้ว่าเป็นความเสียหายทางศีลธรรม หรือเป็นความเสียหายไม่อาจตีราคาเป็นเงินได้ เช่นความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความอับอาย ความเสียหายนี้จะก่อให้เกิด **ค่าเสียหายเชิงศีลธรรม หรือค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้** (Non pecuniary loss) เช่นค่าเสียหายต่อจิตใจจากการที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะความเจ็บปวดจากบาดแผล³⁵

ลักษณะการแบ่งประเภทของค่าเสียหายในหัวข้อ “ค่าเสียหายตามประเภทของความเสียหาย” และหัวข้อ “ค่าเสียหายตามประเภทของสิทธิ” จะมีความคล้ายคลึงกันมาก ชื่อเรียก “ค่าเสียหายที่แท้จริง” (Actual damages หรือ Special damages) จึงมีความหมายคล้ายกับชื่อเรียก “ค่าเสียหายเชิงวัตถุ” หรือเรียกว่า “ค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้” (Pecuniary loss) ส่วนชื่อเรียก “ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป” (General damages) จึงมีความหมายคล้ายกับชื่อเรียก “ค่าเสียหายทางศีลธรรม” หรือเรียกว่า “ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้” (Non pecuniary damages)

2.3 ความเสียหายต่อจิตใจ (Mental Damage)

ก่อนที่จะกล่าวถึงความรับผิดชอบความเสียหายทางจิตใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 นั้น ในขั้นแรกจะได้อธิบายหลักการ

³⁵ จิต เศรษฐบุตตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539), หน้า 79-81.

พื้นฐานทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจก่อน เนื่องจากการศึกษาความรู้ด้านกฎหมายควรมีการบูรณาการกับความรู้ในศาสตร์อื่นด้วย

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจ

ร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดแยกออกจากกันไม่ได้และต้องพึ่งพาอาศัยสัมพันธ์กัน ถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การมีสุขภาพที่ดีจำเป็นต้องดีทั้งร่างกายและจิตใจ สุขภาพกายที่ดีจะต้องมีลักษณะสภาพร่างกายที่ดี อดวัยอะส่วนต่างๆ สมบูรณ์ทำงานได้เป็นปกติ ส่วนสุขภาพจิตที่ดี คือ สภาพของจิตใจและอารมณ์ที่ทำให้จิตใจเบิกบาน แจ่มใส มั่นคง ไม่มีความคับข้องกังวล³⁶

ตัวแปรที่เพิ่มเติมขึ้นมาอันจะส่งผลต่อสุขภาพที่ดีคือ อารมณ์ (Emotion) การมีสุขภาพกายและจิตที่ดีจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ อารมณ์ หมายถึง ลักษณะสภาวะของจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปกติอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าหรือสิ่งยั่วยุที่มากระตุ้นให้มีการตอบสนองทางจิตใจและร่างกาย เช่น อารมณ์โกรธ เกลียด กลัว เป็นต้น เมื่อมีอารมณ์แสดงออกมาก็สามารถทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น เมื่อเกิดอารมณ์ตกใจกลัว มือจะสั่น หัวใจสั่น เหงื่อออกมากผิดปกติ หรือหากกลัวมากอาจถึงขั้นเป็นลมหมดสติได้³⁷

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สุขภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์ของทั้งร่างกาย อารมณ์และจิตใจ หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระทบกับส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ว่าจะจะเป็นร่างกาย อารมณ์ หรือจิตใจ ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องย่อมจะได้รับผลกระทบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ข. ความผิดปกติทางอารมณ์

ความผิดปกติทางอารมณ์เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์จากภาวะปกติ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปมากหรือน้อย ช้าหรือนานแล้วแต่สภาพพื้นฐานทางอารมณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นส่วนประกอบด้วย ถ้าอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ่อยๆ และนานๆ เรียกว่า “อารมณ์ค้าง” (Mood) ซึ่งจะทำให้ไม่สบายใจ และในที่สุดจะกลายเป็นความผิดปกติทางจิตที่เรียกว่า Psychosomatic disorders ซึ่งเป็นความผิดปกติทางอารมณ์ที่เป็นเหตุให้ร่างกายผิดปกติไปด้วย ลักษณะความผิดปกติทางอารมณ์อาจนำไปสู่ความผิดปกติทางจิตหรือทางประสาทได้ เช่น ความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวังในชีวิต ความรู้สึกขาดความภูมิใจ

³⁶ จรินทร์ ธานีรัตน์, อนามัยส่วนบุคคล, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2523), หน้า 1-3.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 274-275.

หรือพอใจหรือไม่มีความสุข อารมณ์หงุดหงิดฉุนเฉียว โดยไม่สมเหตุผล อารมณ์รุนแรง เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น³⁸

ในกรณีของบุคคลที่ประสบเหตุการณ์สะเทือนขวัญ สยดสยองน่าสะพรึงกลัวหรือเหตุการณ์ เลวร้าย เช่น ภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ การทำร้าย การฆาตกรรม หรือการคุกคาม ทางเพศ สิ่งนี้อาจเป็นผลตามมาของผู้ผ่านพ้นเหตุการณ์เหล่านั้นคือ ความผิดปกติทางจิตใจ หรือ ความผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย (Post traumatic stress disorder หรือ ชื่อย่อว่า PTSD) โรคนี้เกิดจากการมีความเครียดสูงหลังจากที่ต้องเผชิญกับภาวะที่ต้องทำให้เกิดความ สะเทือนใจอย่างรุนแรง อาการจะแสดงออกทั้งทางร่างกาย จิตใจและการดำเนินชีวิต และอาการ จะคงอยู่มากกว่าหนึ่งเดือน จนทำให้เกิดความเครียด ทุกข์ใจ ไม่สบายใจอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ ความสามารถในการใช้ชีวิต การทำงาน การออกสังคมลงน้อยลง โดยในปัจจุบันพบว่า มีผู้ป่วย เป็นโรคนี้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และเป็นได้กับคนทุกวัย³⁹

ความเสียหายทางจิตที่กล่าวมาเหล่านี้หากรุนแรงอาจจำเป็นต้องรักษาด้วยวิธีการทางการแพทย์ที่ เรียกว่า “จิตเวชศาสตร์” จิตเวชศาสตร์เป็นวิชาแพทย์ ซึ่งเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค การรักษา การป้องกัน และงานวิจัยโรคหรือความผิดปกติทางจิตใจ (mental disorders)⁴⁰

2.3.1 ความเห็นของนักกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายต่อจิตใจ

ในอดีตมีการถกเถียงกันในทางกฎหมายว่าควรมีการกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับ ความเสียหายทางจิตใจหรือไม่ เช่น ในกฎหมายฝรั่งเศส และกฎหมายอิตาลี มีการแสดง ความเห็นของฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรให้เรียกชดเชยค่าเสียหายต่อจิตใจ และฝ่ายที่เห็นว่าควรให้ เรียกชดเชยค่าเสียหายต่อจิตใจ ดังนี้

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 281-282.

³⁹ ชูทิติย์ ปานปรีชา, จิตเป็นเหตุ, (กรุงเทพฯ: คลินิกสุขภาพ, 2544), หน้า 298-301.

⁴⁰ สุพัฒน์ เดชชาติวงศ์ ณ อยุธยา, “จิตเวชศาสตร์และสุขภาพจิต” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ 10 (ออนไลน์) แหล่งที่มา http://guru.sanook.com/encyclopedia/จิตเวชศาสตร์_และสุขภาพจิต/ (กุมภาพันธ์ 2555)

ก. นักกฎหมายฝรั่งเศส

ฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรให้เรียกร้องเอาค่าเสียหายทางจิตใจ ให้เหตุผลว่า

1. การให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น หมายความว่าให้แก่ความเสียหาย กล่าวคือ ต้องทำให้ความเสียหายนั้นหายไป ในเรื่องความเสียหายต่อสิทธิในทรัพย์สินหรือความเสียหายเชิงวัตถุ นั้น ค่าสินไหมทดแทนย่อมแก้ไขความเสียหายที่แท้จริงได้ เพราะสิทธิในทรัพย์สินสามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ แต่ความเสียหายต่อสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือความเสียหายต่อจิตใจนั้น ไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ ค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวเงินจะแก้ไขความเสียหายชนิดนี้ได้ได้อย่างไร เช่น การที่บิดาได้รับความเศร้าโศกเสียใจเนื่องจากบุตรเสียชีวิตลง เนื่องจากการกระทำละเมิด เงินย่อมไม่สามารถทำให้บิดาหายเศร้าได้ การที่จะบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงไม่มีประโยชน์อันใด อีกทั้งอาจเป็นการขัดต่อศีลธรรมที่เอาความรักมาเทียบกับจำนวนเงิน

2. เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ เราไม่สามารถจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายให้สมกับขนาดของความเสียหายได้ สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ย่อมโอนและขายไม่ได้ จึงไม่อาจรู้ได้ว่าสิทธินั้นมีราคาเท่าใด เพื่อจะได้เทียบออกมาเป็นจำนวนเงินค่าเสียหาย ค่าเสียหายนั้นต้องเหมาะสมกับขนาดของความเสียหาย แต่ความเสียหายต่อสิทธิในอสังหาริมทรัพย์นั้นเรากำหนดขนาดไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ศาลจึงมักจะโน้มเอียงไปในทางที่ดูจากลักษณะความผิดนั้นว่าร้ายแรงเพียงใด ถ้าเป็นความผิดเล็กน้อยก็จะให้ค่าเสียหายเล็กน้อย ถ้าเป็นความผิดที่ร้ายแรงมากก็จะบังคับให้ใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมากตามไปด้วย ย่อมทำให้หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดที่ว่า ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนมิใช่การลงโทษอย่างความรับผิดทางอาญาเสื่อมเสียไป เมื่อไม่สามารถจะให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ศาลกลับจะลงโทษเสียอีก⁴¹

นักนิติศาสตร์ส่วนนี้จึงคัดค้านไม่ยอมให้ถือว่า ความเสียหายต่อสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือความเสียหายต่อจิตใจเข้าหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิด

---

⁴¹ Baudry-Lacantinerie et Barde ใน Obligations T.IV No.2871; -Savigny.Traité de droit romain อ้างใน จิต เศรษฐศาสตร์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539), หน้า 81-82.

ฝ่ายที่เห็นว่าควรให้เรียกกรองเอาค่าเสียหายทางจิตใจ⁴² ให้เหตุผลว่า

1. ข้อที่ว่าค่าสินไหมทดแทนไม่สามารถจะแก้ไขความเสียหายต่อสิทธิออกกองทรัพย์สินได้นั้น ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า บางอย่างก็สามารถแก้ความเสียหายได้จริงๆ เช่น ได้รับความเจ็บปวด เนื่องจากบาดแผลที่ถูกทำละเมิด ถ้าได้เงินค่าเสียหายมาย่อมจะมีโอกาสให้หมอรักษา ซ้ำพยายามบรรเทาความเจ็บปวดให้ทุเลาหรือหายไปได้หรือได้รับบาดแผลที่หน้าเสียโฉมเงินอาจจะช่วยให้เขาไปศัลยกรรมให้แผลหายได้ และผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิดนั้นหาใช่ถูกบังคับให้ชำระเงินอย่างเดียวไม่ ผู้ละเมิดอาจถูกบังคับโดยวิธีอื่นๆ อันสามารถแก้ความเสียหายนั้นได้ เช่น ถูกบังคับให้แก้ไขลงในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น และจริงอยู่ว่ามีหลายกรณีที่ค่าสินไหมทดแทนไม่สามารถแก้ความเสียหายต่อสิทธิออกกองทรัพย์สินได้ แต่เมื่อพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่า ถ้าเข้าใจคำว่าชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคือ ทำให้ความเสียหายนั้นหายไปเท่ากับบังคับให้น่ากลับคืนมาอย่างเดิมแล้ว แม้ในเรื่องความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สินจะว่ามี การชดใช้ค่าเสียหายได้ทุกอย่างนั้นก็ยากอยู่ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วจะแก้ไขให้ความเสียหายหมดไปนั้นเป็นสิ่งเหนือความสามารถของมนุษย์ เช่น รูปวาดได้ถูกทำลายไป จะทำให้มีรูปวาดขึ้นใหม่เหมือนรูปเดิมนั้นย่อมไม่สามารถทำได้ ผู้เสียหายจึงต้องได้รับเพียงสิ่งตอบแทน ดังนั้น คำว่าชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงมีความหมายกว้างมากหาที่มีความหมายแคบดั่งที่เข้าใจไม่ ฉะนั้นคำว่าชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงมิได้หมายถึงลบล้างความเสียหายนั้นออก หากหมายแต่เพียงให้สิ่งตอบแทนที่สมกับความเสียหาย (Compenser) คือให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจในสิ่งอื่นทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการทดแทนความเสียหายนั่นเอง

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงอาจทดแทนความเสียหายต่อสิทธิออกกองทรัพย์สินหรือความเสียหายทางจิตใจได้โดยให้ความพอใจในสิ่งอื่นแก่เขาแทนความเสียหายนั้น ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เขามีความเศร้าโศกเสียใจถึงบุตรที่ตายไป เมื่อเขาได้รับค่าเสียหายก็อาจเป็นที่พอใจแก่เขาในเรื่องอื่น เช่น นำเงินนั้นไปลงทุนประกอบธุรกิจทำให้คลายความเศร้าโศกไปได้

---

⁴² Ambroise Colin et Capitant ใน Cours élémentaire de droit civil français 4: Edit.T.II p. 373 Planiol et Ripert ใน Traité élémentaire de droit civil T.II No.868 bis Josserand ใน Cours de droit civil positif français T.II No.441 และต่อไป Demogue ใน Traité des Obligations T.IV No.406 Lalou No.66 อ้างใน จิต เศรษฐบุตตร, หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด, หน้า 82-83.

2. ข้อที่ว่าศาลไม่สามารถกำหนดจำนวนค่าเสียหายได้แน่นอน ผลสุดท้ายก็จะคำนวณตามขนาดความร้ายแรงแห่งความผิดนั้น เป็นเรื่องที่ได้กล่าวแล้วว่า แม้ความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สินค้ายังคำนวณค่าสินไหมทดแทนให้มาก เมื่อความผิดนั้นเข้าลักษณะร้ายแรง เป็นข้อตำหนิศาลมากกว่าตัวบทกฎหมาย นอกจากนี้การคำนวณค่าเสียหายเพื่อความพอใจแก่เขาแทนความเสียหายนั้นไม่เหลือวิสัยเป็นสิ่งที่สามารถคำนวณได้ แม้อาจเป็นงานที่ยากสำหรับศาลหากแต่ในเรื่องความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สินค้าก็มีปัญหาเรื่องการคำนวณค่าเสียหายเช่นเดียวกัน การคำนวณค่าเสียหายนั้นใช้ว่าจะประเมินตามราคาแท้ที่แท้จริงของทรัพย์ที่ถูกทำลายไม่ศาลจะพิจารณาถึงความรู้สึกของเจ้าของทรัพย์ด้วยว่าเขาถือเป็นราคาเท่าใด⁴³ ซึ่งก็เป็นเรื่องยากเช่นกัน

3. การที่จะถือว่าความเสียหายนอกกองทรัพย์สินค้าหรือความเสียหายต่อจิตใจไม่มีความรับผิดชอบละเมิดนั้นพิจารณาแล้วย่อมขัดต่อหลักความเป็นธรรมเป็นอย่างยิ่ง ควรแล้วหรือที่จะอนุญาตให้ละเมิดทำความเสียหายต่อสิทธิที่สูงจนไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ ส่วนความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สินค้าแม้จะเล็กน้อยเพียงใดกลับมีการบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

อาจสังเกตได้ว่านักนิติศาสตร์ที่คัดค้านไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สินค้าหรือค่าเสียหายต่อจิตใจนั้นมีแนวความคิดที่เข้าใจยาก กล่าวคือ เริ่มต้นต้องการให้มีผลแห่งความรับผิดชอบละเมิดอย่างจริงจัง คือลบล้างความเสียหายได้จริงให้ผู้เสียหายมีฐานะกลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนความเสียหายมิได้เกิดขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่น่ายินดี แต่เมื่อเห็นว่าไม่สามารถลบล้างความเสียหายได้ก็เลยกลับไม่ยอมให้มีผลอย่างใด ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกบังคับให้ชดใช้ความเสียหายเท่ากับอนุญาตให้ทำความเสียหายได้ อันว่าหลักกฎหมายนั้นเมื่อรับรองสิทธิใดแล้วก็ต้องบังคับมิให้ผู้ใดล่วงละเมิดทำความเสียหายต่อสิทธินั้น แต่เมื่อมีความเสียหายและไม่สามารถบังคับให้กลับคืนดีได้แล้วก็จำเป็นต้องหาวิธีแก้อื่นๆ คือ บังคับให้ให้สิ่งตอบแทนชดเชยความเสียหายนั้น แม้จะมีช่องทางที่ดีที่สุดแต่ก็ยังเรียกได้ว่าดีที่สุดในที่จะสามารถเยียวยาได้

---

⁴³ ดู Traité théorique et pratique de la responsabilité civile contractuelle et délictuelle ของท่าน Mazeaud No.2393 อ้างใน จิต เศรษฐบุตตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า 84.

สำหรับความเห็นของศาลฝรั่งเศสนั้น ปรากฏว่าศาลอนุญาตให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางศีลธรรมได้เริ่มตั้งแต่ คำพิพากษาของศาลสูง (Cour de cassation) ลงวันที่ 15 มิถุนายน 1833⁴⁴ และรวมถึงสิทธิในความรักใคร่ซึ่งกันและกัน (Sentiment d' affection)⁴⁵

ข. นักกฎหมายอิตาเลียน

สำหรับนักกฎหมายอิตาเลียนนั้นก็มีความเห็นไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่เป็นตัวเงินหรือค่าเสียหายทางจิตใจเช่นเดียวกับในฝรั่งเศส ดังนี้

นักกฎหมายฝ่ายแรก⁴⁶ เห็นด้วยถึงการคุ้มครองความเสียหายต่อจิตใจ โดยเห็นว่าแม้กฎหมายไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปปกป้องทุกส่วนเกี่ยวกับความสุขของคน แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธโดยเด็ดขาดถึงการคุ้มครองของกฎหมายต่อประโยชน์ที่มีใช้ในเชิงทรัพย์สิน

นักกฎหมายฝ่ายที่สอง⁴⁷ ไม่เห็นด้วยโดยให้เหตุผลหลายประการคือ

1. ประโยชน์ที่มีใช้ทรัพย์สินวัดเป็นเงินไม่ได้ พิสูจน์ขนาดของความเสียหายไม่ได้
2. พิสูจน์ความมีอยู่ของความเสียหายนั้นมิได้เพราะเป็นเรื่องความเจ็บปวดทางจิตใจขึ้นอยู่กับความอ่อนไหวของแต่ละคน เป็นความเสียหายที่ไม่เป็นรูปธรรม
3. การเรียกและรับค่าเสียหายดังกล่าวเป็นเรื่องผิดศีลธรรม เนื่องจากนำเอาสิ่งที่มีคุณค่าสูงที่ไม่อาจประเมินเป็นเงินได้ เช่น สุขภาพและความรู้สึกมาตีเป็นเงิน
4. ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินขาดคุณสมบัติที่จะได้รับการเยียวยาเนื่องจากขาดความ คงอยู่ของความเสียหาย

⁴⁴ S.1833-1-1458.

⁴⁵ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า 84.

⁴⁶ De Cupis A., I Danno : Teoria generale della Responsabilità Civile volume second (Giuffrè: Milano), 1979, p 246 อ้างใน ศนันท์กรณ์ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 293-295.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองถูกโต้แย้ง⁴⁸ ดังนี้

1. ความจริงปกติศาลก็กำหนดความเสียหายโดยใช้ดุลพินิจอยู่แล้วซึ่งอาจกำหนดให้มากกว่าความเสียหายจริง จึงไม่จำเป็นต้องมีความเสียหายที่เป็นตัวตนจับต้องได้

2. แม้จะพิสูจน์ความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ยาก แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่พิสูจน์ไม่ได้เลย ความจริงความเสียหายอาจอยู่ในความเจ็บปวดก็ได้

3. เป็นเรื่องเข้าใจผิดว่า การเรียกและรับค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นเรื่องผิดศีลธรรม เพราะการผิดศีลธรรมย่อมหมายถึงการทำการค้ำบนสิทธิส่วนตัว เช่น ชื้อเสียงเอามาคิดเป็นเงิน แต่มิใช่กรณีการเรียกค่าเสียหายที่ได้รับอันเป็นความเสียหายที่เขามีได้ต้องการให้เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นคงจะไม่ยุติธรรมที่จะปล่อยให้เขาต้องเสียหายโดยไม่ได้รับการเยียวยาซึ่งอาจเป็นความเสียหายอย่างหนักก็ได้

หลังจากที่นักกฎหมายได้แสดงความคิดเห็นเรื่องความเสียหายต่อจิตใจอย่างกว้างขวางดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าความเสียหายชนิดนี้ค่อนข้างได้รับการยอมรับว่ามีอยู่จริงและสามารถเรียกกรองค่าเสียหายในส่วนนี้ได้เพื่อความยุติธรรมกับผู้เสียหาย

เนื้อหาในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึงทฤษฎีที่ยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจหลังจากที่นักกฎหมายได้มีความเห็นที่เริ่มจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ให้การยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ

2.3.2 ทฤษฎีที่ยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ

ในปัจจุบันแนวคิดการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจได้รับการยอมรับมากขึ้นเพราะนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจจะสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมและความยุติธรรม ประกอบกับวิทยาการทางการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นจนสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายต่อจิตใจมีอยู่จริง แต่ในการยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจทางกฎหมายยังมีแนวคิดทางทฤษฎีที่ให้เหตุผลสนับสนุนการให้ค่าเสียหายชนิดนี้แตกต่างกันออกไปเป็น 2 ทฤษฎี กล่าวคือ⁴⁹

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน

⁴⁹ อังคนาวดี ปิ่นแก้ว, ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายทางจิตใจในกฎหมายละเมิดฝรั่งเศส ใน แพนดอกไม้ไหว้ครู รวมบทความทางวิชาการด้านกฎหมายเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดปีที่ 60 ของศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม (กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์) 2554 หน้า 427-432.

ก. ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายเพื่อความพึงพอใจ

ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายเพื่อความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้มีการกล่าวถึงครั้งแรกในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยนักกฎหมายชื่อ WINDSCHEID ที่เห็นว่า คนแต่ละคนจะมีความชอบและรสนิยมในการหาความรื่นรมย์ในชีวิตที่แตกต่างกันไป กิจกรรมที่เป็นความชอบหรือก่อให้เกิดความรื่นรมย์นั้นสามารถช่วยคลายหรือบรรเทาความทุกข์ใจที่เราได้เจอได้⁵⁰

จากแนวความคิดนี้จึงนำไปสู่หลักสำคัญที่ว่า การชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจนั้นมีเพื่อให้ผู้เสียหายได้นำเอาค่าเสียหายไปหาความรื่นรมย์ตามความชอบหรือตามรสนิยมของตนเพื่อบรรเทาหรือช่วยผ่อนคลายความทุกข์ทรมานที่ได้รับ การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจจึงไม่ใช่การประเมินมูลค่าของความพิการ การตีราคาชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รักที่ต้องจากไป หรือการตีราคาความเศร้าโศกเสียใจ แต่เป็นการชดเชยหรือบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยแนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁵¹ ซึ่งเนื้อหาจะได้อธิบายขยายความตามคำพิพากษาศาลเยอรมันในบทที่ 3 ต่อไป ดังนั้น หน้าที่ของค่าเสียหายต่อจิตใจจึงเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เสียหายอันเป็นการชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของการชดใช้ความเสียหายตามกฎหมายละเมิด

ข. ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อลงโทษ

เนื่องจากมีนักกฎหมายบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับคำอธิบายและเหตุผลของทฤษฎีการให้ค่าเสียหายเพื่อความพึงพอใจ เนื่องจากปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายตามทฤษฎีความพึงพอใจศาลจะต้องกำหนดค่าเสียหายโดยพิจารณาจากความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเป็นสำคัญ แต่ลักษณะของความเสียหายต่อจิตใจเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลซึ่งอาจมีมากน้อยแตกต่างกัน พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก อาจมีการแสวงแสวงแก้ล้างทำได้ การกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวจึงไม่อาจ

⁵⁰ J.POLACK, L' " sion aux sentiment d'affection, Th'se Grenoble 1942, p 26 อ้างใน อังคนาวดี ปิ่นแก้ว, ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายทางจิตใจในกฎหมายละเมิดฝรั่งเศส ใน แพนดอกไม้ไหว้ครู รวมบทความทางวิชาการด้านกฎหมายเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดปีที่ 60 ของ ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม, หน้า 427.

⁵¹ Basil Markesinis, Compensation for personal injury in English, German and Italian law. (Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2005), p 4.

กระทำได้ ฉะนั้นแล้ว การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจจึงไม่อาจเป็นไปได้เพื่อชดเชยหรือเยียวยาความเสียหาย แต่ควรเป็นไปเพื่อการลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหายมากกว่า⁵²

จากข้อวิจารณ์ข้างต้นจึงนำมาสู่ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายทางจิตใจเพื่อเป็นการลงโทษผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหากกำหนดให้วัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นไปเพื่อการลงโทษผู้ก่อความเสียหายแล้ว ปัญหาเรื่องการกำหนดค่าเสียหายตามอำเภอใจจะไม่เกิดขึ้น เพราะค่าเสียหายต่อจิตใจจะถูกกำหนดโดยพิจารณาจากปัจจัยเรื่องความร้ายแรงแห่งการกระทำ ความผิด เจตนาหรือระดับความประมาทเลินเล่อในการกระทำ ตลอดจนฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด เป็นต้น ซึ่งการกำหนดเช่นนี้เป็นลักษณะการลงโทษทางแพ่งที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดมีความระมัดระวังและเกรงกลัวต่อความเสียหายมากขึ้นส่งผลดีต่อสังคมในภาพรวม

สำหรับความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน เห็นว่า ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อความพึงพอใจและทฤษฎีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อการลงโทษนี้เป็นแนวคิดของนักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ โดยแท้ เนื่องจากตามทฤษฎีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อความพึงพอใจเป็นการให้เพื่อการเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อจิตใจซึ่งถือเป็นความเสียหายที่แท้จริงที่สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้เสียหายเพียงแต่ผู้เสียหายแต่ละคนที่ได้รับ ความเสียหายชนิดนี้อาจรับรู้ได้มากน้อยแตกต่างกัน ส่วนทฤษฎีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อการลงโทษก็เป็น การให้ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นความเสียหายที่แท้จริงเช่นกันเพียงแต่ตัดปัญหาการพิสูจน์ความเสียหายโดยพิจารณาจากผู้เสียหายมาเป็นพิจารณาจากพฤติการณ์ของการกระทำละเมิดของผู้ก่อความเสียหาย ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดให้เพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจจึงยังเป็นค่าเสียหายที่กำหนดตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

---

⁵² J. DUPICHOT, Des prejudices réfléchis nés de l'atteinte à la vie ou à l'intégrité corporelle, Thèse Paris 1967, p 187. ; J.FLOUR et J.L AUBERT, Les obligations, le fait juridique, T.2, com.U, Armand Colin, 2005, n 140 ; L.HUGUENEY, L'idée de peine privée en droit contemporain, thèse Dijon 1904 ; G.RIPERT, La règle morale dans les obligations civiles, LGDJ, 1949, n 180. อ้างใน อังคนาวดี ปิ่นแก้ว, ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายทางจิตใจในกฎหมายละเมิดฝรั่งเศส ใน แพนดอกไม้ไหว้ครู รวมบทความทางวิชาการด้านกฎหมายเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดปีที่ 60 ของศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม, หน้า 429.

2.3.3 ความหมายของความเสียหายต่อจิตใจ

ความเสียหายต่อจิตใจเป็นคำที่มีความหมายอย่างกว้างขวาง หลากหลายแนวทาง ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการให้ความหมายของคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” มาไว้ดังนี้

Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายคำว่า “emotional distress” ว่า “A highly unpleasant mental reaction (such as anguish, grief, fright, humiliation, or fury) that results from another person’s conduct; emotional pain and suffering. Emotional distress, when severe enough, can form a basis for the recovery of tort damages.” - Also termed emotional harm, mental anguish, mental distress, mental suffering, nervous shock.⁵³

มีความหมายว่า **ความเสียหายทางจิตใจ** เป็นปฏิกิริยาทางจิตใจซึ่งไม่สบายใจเป็นอย่างมาก เช่น ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ความโศกเศร้า ความตระหนกตกใจ การทำให้ชายหน้าหรือความโมโหอันเป็นผลมาจากการกระทำของบุคคลอื่น; อารมณ์ของความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน และเมื่อมีความรุนแรงมากพอสามารถเป็นฐานในการเรียกร้องค่าเสียหายฐานละเมิดได้ โดยมีคำที่มีความหมายเช่นเดียวกันคือคำว่า ความเสียหายทางอารมณ์ (emotional harm), ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทางจิตใจ (mental anguish), ความทุกข์ทรมานใจ (mental distress), การได้รับความทรมานทางจิตใจ (mental suffering), การกระทบกระเทือนทางประสาทอย่างรุนแรง (nervous shock)

Canton อธิบายว่า “**บาดเจ็บทางจิต** (psychic trauma) เป็นการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ที่ได้ทิ้งรอยไว้ตลอดไปในจิตใจ (ไม่ว่าด้วยจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึก)...บุคคลแต่ละบุคคลนั้นไวต่อความเสียหายทางจิตใจในระดับที่แตกต่างกัน เช่น คนที่ปรับตัวได้ดีนั้นไม่ค่อยจะรับอาการโรคจิตได้ง่ายนักเมื่อต้องประสบกับสภาพทางอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในขณะที่บุคคลที่เต็มไปด้วยความสับสน วุ่นวาย ความกระวนกระวาย หรือความไม่เป็นมิตร และเป็นผู้ที่มีพื้นที่ทาง

---

⁵³ Bryan A .Garner, Black’s Law Dictionary, 8 ed (United States of America: Thomson business, 2004), p 563.

พันธุกรรมอยู่แล้ว ก็ย่อมจะโน้มนำไปสู่ความเสียหายทางจิตใจได้ง่ายกว่า ถ้าเขาประสบกับสภาพเดียวกันนั้น”⁵⁴

จิตแพทย์และนักกฎหมายได้ให้คำนิยามคำว่า “ความเสียหายทางจิต (psychic injury)” ว่าเป็นความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (mental anguish)⁵⁵

ศาสตราจารย์ โสภณ รัตนากร ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “ความเสียหายทางจิตใจ เป็นความเสียหายที่ไม่มีชั่งตวงวัด (non pecuniary loss) ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียกว่า ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ความเสียหายทางจิตใจได้แก่ ความเศร้าโศกเสียใจ (sentimental loss) ที่สูญเสียสมาชิกในครอบครัว ความเสียหาย ความรู้สึกเสียหาย หรืออับอาย”⁵⁶

ศาสตราจารย์ จิตติ ติงศภัทย์ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “จิตใจเป็นส่วนที่เกิดแห่งความรู้สึกของตนไม่มีรูปร่างเป็นส่วนที่เกิดความสำนึก ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ นอกเหนือไปจากประสาทซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีรูปร่าง บุคคลอาจเป็นอัมพาตไปในส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่จิตใจคือส่วนที่เป็นความคิดยังเป็นปกติอยู่ก็ได้ จิตใจมิใช่อารมณ์ อันเป็นสิ่งที่กระทบจิตใจ หรือเป็นอาการที่ปรากฏออกมา เช่น ความโกรธ ความรัก ความกลัว ความอาย ความเสียใจ ความดีใจ อันเป็นความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจอีกชั้นหนึ่ง การกระทำที่กระทบถึงจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดอาการของจิตใจเหล่านี้เป็นการกระทำต่อจิตใจทั้งสิ้น แต่การที่กระทบถึงจิตใจจะถือเป็นการทำร้ายนั้น ทำให้เสียหายทางจิตใจหรือไม่ คงต้องวินิจฉัยตามความคิดเห็นของวิญญูชนโดยทั่วไป”⁵⁷

⁵⁴ Canton, Psychosomatic injury, Traumatic Psychoneurosis and the Law : 6 Cleveland Marshall D. Rev. 428,431 (1957) p 432 อ้างใน พิศवास สุคนธ์พันธุ์, “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 12, 2 : 168.

⁵⁵ Amdursky, The interest in mental tranquility, 13 Buffalo L.Rev.339, 349 (1963-1964) อ้างใน พิศवास สุคนธ์พันธุ์, “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 12, 2 : 168.

⁵⁶ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 169-170.

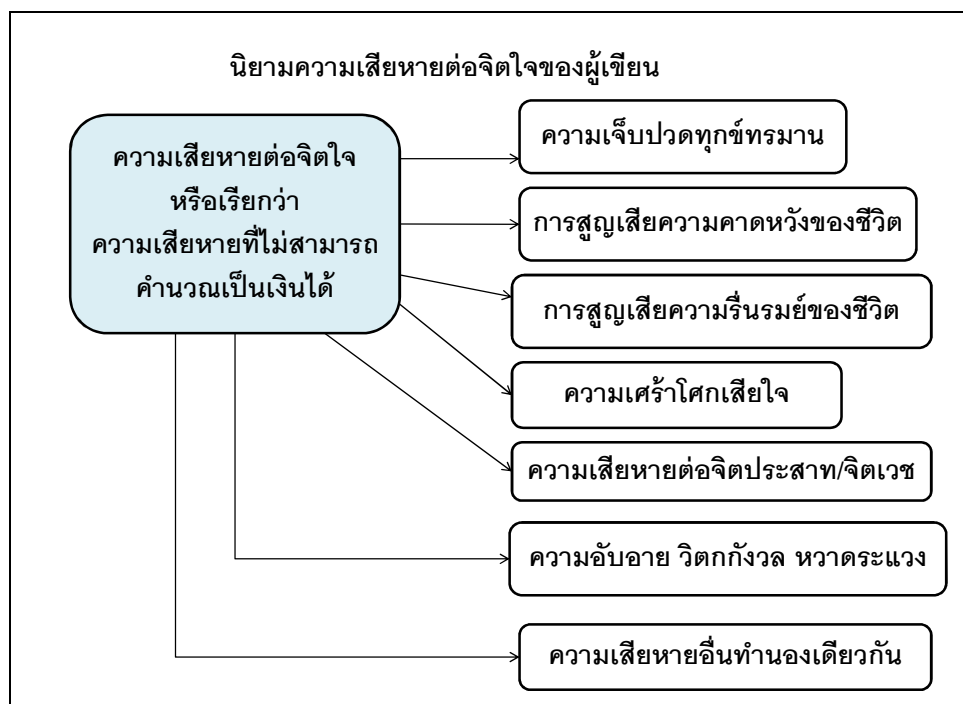
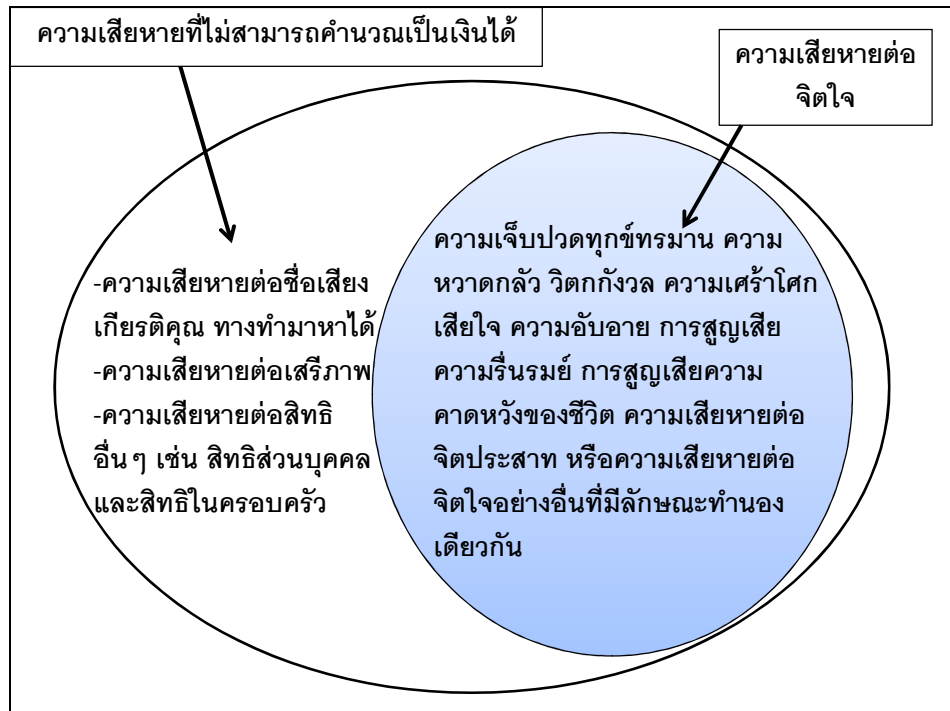
⁵⁷ จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2539), หน้า 2005.

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 นิยามความหมายของคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” ว่า หมายถึง ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน”

เนื่องจากความหมายของความเสียหายต่อจิตใจมีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็น ความหมายอย่างกว้างคือ การรวมความเสียหายต่อจิตใจในรูปที่กระทบกระเทือนต่อร่างกาย เช่น ความเจ็บปวด หรือความหมายอย่างแคบคือ ความเสียหายต่อจิตใจเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เพื่อเป็นการกำหนดนิยามคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” ตามขอบเขตการศึกษาของผู้เขียนที่ต้องการศึกษาความเสียหายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ผู้เขียนได้นิยามความเสียหายต่อจิตใจไว้ว่า

ความเสียหายต่อจิตใจ (Mental Damage) หมายถึง ความเสียหายที่มีใช้ในทางวัตถุ คิดคำนวณหรือตีราคาออกมาเป็นเงินไม่ได้ (Non pecuniary loss) เป็นความเสียหายที่กระทบกระเทือนถึงจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือสิ่งซึ่งเป็นนามธรรม เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ (Sentimental loss) ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน (Pain and suffering) ความอับอาย การวิตกกังวล หวาดระแวง การเจ็บป่วยทางจิตใจ (psychic injury)

เนื่องจากความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (non pecuniary loss) แต่การกล่าวถึงความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้จะมีความหมายได้หลายนัย ทั้งความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ความเสียหายต่อเสรีภาพ ความเสียหายต่อสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในครอบครัวและบางครั้งอาจรวมความถึงความเสียหายต่อจิตใจด้วย ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดความเข้าใจสับสน ผู้เขียนจึงได้จำกัดขอบเขตของการศึกษา “ความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้” เฉพาะนัยที่หมายถึง “ความเสียหายต่อจิตใจ” เท่านั้น

2.3.4 ประเภทของความเสียหายต่อจิตใจ

ความเสียหายต่อจิตใจอาจแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความเสียหายต่อจิตใจในกรณีกระทำละเมิดต่อร่างกาย อนามัย ของผู้อื่น และความเสียหายต่อจิตใจในกรณีกระทำละเมิดต่อชีวิตหรือเรียกว่ากรณีกระทำละเมิดทำให้เขาถึงแก่ความตาย ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ก. กรณีละเมิดต่อร่างกาย อนามัย ของผู้อื่น ความเสียหายต่อจิตใจในกรณีนี้ได้แก่

ก 1. ความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering)

ความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานอาจถูกมองว่าเป็นความเสียหายที่แตกต่างกัน แต่ในความเป็นจริงความหมายไม่ได้แตกต่างกัน ความทุกข์ทรมานก็มาจากลักษณะของการบาดเจ็บบาดแผล เช่น การผ่าตัดอาจเริ่มต้นด้วยความเจ็บปวดบาดแผลและตามมาด้วยความทุกข์ทรมานจากการเจ็บปวด ความวิตกกังวล ความกระวนกระวาย การให้ค่าเสียหายชนิดนี้ต้องให้รวมทั้งความบาดเจ็บและความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นมาแล้วและที่จะมีต่อไปในอนาคต ทั้งต้องคำนึงถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วย โจทก์อาจไม่ได้รับค่าเสียหายชนิดนี้ถ้าโจทก์ไม่ได้สติ หรือไม่มีความรู้สึก เพราะจะถือว่าโจทก์ไม่รับรู้ถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมาน ค่าเสียหายจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานจะได้รับทั้งกรณีที่ร่างกายได้รับบาดเจ็บและจิตใจได้รับความทุกข์ทรมานอันมีสาเหตุมาจากอาการบาดเจ็บด้วย ผู้เสียหายจะได้ค่าเสียหายสำหรับความทุกข์ทรมานจิตใจอันมีสาเหตุมาจากการที่ต้องรับรู้ชีวิตของเขาถูกทำให้สั้นลง หรือความรื่นรมย์ในชีวิตขาดหายไปเพราะร่างกายต้องพิการ⁵⁸

ก 2. การสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (Loss of amenity)

การสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต คือ สูญเสียความสะดวกสบายในชีวิตในรูปแบบต่างๆ ที่โจทก์เคยมีมาในอดีต เช่น การที่ไม่สามารถวิ่งหรือเดินได้ ไม่สามารถเล่นฟุตบอลได้ ไม่สามารถเล่นเปียโน ไม่สามารถเล่นกับลูก ไม่สามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือแต่งงานได้ การสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิตจะแตกต่างกับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานตรงที่หากบุคคลที่ได้รับความเสียหายไม่ได้สติหรือไม่สามารถรับรู้ถึงความเจ็บปวดเขาจะไม่ได้รับ

⁵⁸ J.A.Jolowicz and T.Ellis Lewis, Winfield on Tort, 8 ed (London: Sweet & Maxwell, 1967), p.681.

การเยียวยาค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานแต่เขายังอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิตได้⁵⁹

ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้น เช่น โจทก์ซึ่งอยู่ในสภาวะไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกาย หรือมีสภาวะเหมือนผักเป็นเวลานาน หรืออยู่ในอาการโคม่าจะได้รับการกำหนดค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิตจำนวนสูง ในคดี *Wise v Kaye*⁶⁰ ของประเทศอังกฤษ โจทก์ซึ่งอยู่ในสภาวะไร้สติเป็นเวลากว่า 3 ปี ในระหว่างพิจารณาโจทก์ไม่รู้ว่เธอสูญเสียสิ่งใดหรือไม่ที่ชัดเจน ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าเสียหายให้ 15,000 ปอนด์ สำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต ซึ่งถือเป็นจำนวนที่สูงมาก ณ เวลานั้น หรือในคดี *West and Son Ltd v Shepherd*⁶¹ โจทก์เป็นหญิงอายุ 41 ปี ต้องทนทุกข์ทรมานจากอาการบาดเจ็บรุนแรงที่ศีรษะ แม้เธอจะไม่สามารถพูดได้ แต่มีพยานหลักฐานจากการเคลื่อนไหวของดวงตาของเธอซึ่งทำให้เข้าใจสภาพที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกของเธอ เธอได้รับการกำหนดค่าเสียหายในจำนวนสูงสำหรับการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต ซึ่งวัตถุประสงค์ของการกำหนดกำหนดค่าเสียหายแก่เธอก็เพื่อพยายามทำให้เธอกลับสู่สภาวะเดิมเสมือนเธอไม่ได้รับบาดเจ็บ⁶²

ก.3 การสูญเสียความคาดหวังของชีวิต (Loss of expectation of life)

การสูญเสียความคาดหวังของชีวิต คือ การที่ต้องรับรู้ว่ชีวิตของตนเองจะสั้นลงกว่าที่ควรจะเป็นตามปกติ มีตัวอย่างคดีของศาลอุทธรณ์ในอังกฤษซึ่งวินิจฉัยกรณีการสูญเสียความคาดหวังของชีวิตในคดี *Flint v. Lovell*⁶³ ว่า โจทก์ผู้ซึ่งความคาดหวังในชีวิตของเขาถูกทำให้ลดน้อยลง เนื่องจากการขับรถโดยประมาทของจำเลยสมควรที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ด้วยคดีนี้โจทก์อายุ 16 ปี ในวันที่ได้รับอุบัติเหตุ และมีอายุ 17 ปี ในวันพิจารณาคดี ผู้พิพากษาพบว่าก่อนเกิดอุบัติเหตุโจทก์เป็นชายหนุ่มที่มีสุขภาพดี และมีฐานะดี หากกรณีความเสียหายไม่เกิดขึ้นคาดหมายได้ว่าเขาคงมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างน้อยที่สุด 8-9 ปี

⁵⁹ Ibid, p.684.

⁶⁰ (1962) 1 QB 638

⁶¹ (1964) AC 326

⁶² Vivienne Harpwood, *Modern tort law*, 7 ed, (London: Routledge Cavendish, 2009) p 448.

⁶³ (1935) 1 K.B. 354

แต่โดยผลของความเสียหายความหวังของชีวิตโจทก์ถูกทำให้สั้นลงอย่างมาก ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ที่โจทก์จะมีชีวิตอยู่เกินกว่า 1 ปี ผู้พิพากษาดัดสินให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายอันเนื่องมาจากความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน ความพิการทางกายและการสูญเสียความคาดหวังของชีวิต ศาลสูงของอังกฤษได้วางหลักแห่งการวินิจฉัยเรื่องนี้ไว้ในคดี Benham v. Gambling⁶⁴ อีกว่า ค่าเสียหายที่กำหนดให้แก่โจทก์มิใช่ความคาดหวังในภายหน้าของความยาวนานแห่งระยะเวลา หากแต่เป็นความหวังในภายหน้าที่จะมีชีวิตอันเป็นสุข ผู้ทาละเมิดจะต้องถูกเรียกค่าสินไหมโดยจะจ่ายตามฐานันดรของผู้เสียหาย (deceased's estate) ตามหลักฐานเป็นจำนวนมากน้อยต่างกัน⁶⁵

ในประเทศอังกฤษตั้งแต่มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารงานของผู้พิพากษา ปี ค.ศ.1982 (Administration of Justice Act 1982) ออกบังคับใช้จะไม่มีการแบ่งแยกประเภทของค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความคาดหวังในชีวิต (loss of expectation of life) แต่ไปรวมอยู่ในค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวด และความทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering) โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ชีวิตถูกทำให้สั้นลงโดยอุบัติเหตุ (one's life has been shortened by accident)⁶⁶

ก.4 การทำให้เสียโฉม (Disfigurement)

การทำให้เสียโฉม (Disfigurement) คือ กรณีถูกกระทำละเมิดให้ได้รับบาดเจ็บรูปลักษณะของร่างกายขาดความสวยงามจากที่เคยมี ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย และหากเกิดแก่หญิงสาวย่อมได้รับความทุกข์ทรมานใจ ความอับอาย ความวิตกกังวลและสูญเสียความคาดหวังที่จะได้สมรส หรืออาจถึงขั้นหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม อีกทั้งความเสียหายนี้อาจรุนแรงมากขึ้นถ้ากระทบต่ออาชีพของผู้เสียหาย⁶⁷ มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2580/2544 โจทก์เป็นหญิงรับราชการเป็นอาจารย์ โดยตำแหน่งหน้าที่ต้องพบปะผู้คนจำนวนมาก แต่ต้องเสียบุคลิกภาพ ใบหน้าเสียโฉมเนื่องจากหนังตาแห้ง เห็นตาขาวมากกว่าปกติ ย่อมเป็นความทุกข์ทรมานที่โจทก์รู้สึกได้อยู่ตลอดเวลาทราบจน

⁶⁴ (1941) 1 All E.R. 7

⁶⁵ J.A.Jolowicz and T.Ellis Lewis, *Winfield on Tort*, p.681-682.

⁶⁶ Vivienne Harpwood, *Modern tort law*, p 448.

⁶⁷ John Munkman, *Damages for personal injuries and death*, 5 ed (London: Butterworths, 1973), p 138-139.

ความเสียหายดังกล่าวจะได้รับการแก้ไข ค่าที่โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานกับค่าที่โจทก์ต้องสูญเสียบุคลิกภาพตั้งแต่จำเลยผ่าตัดโจทก์จนโจทก์ต้องได้รับการผ่าตัดแก้ไข ถือเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก.5 ความเสียหายอันเป็นทฤษฎีธรรมแก่หญิง

กรณีนี้กฎหมายไทยบัญญัติไว้ในมาตรา 446 วรรคสอง ว่า “หญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทฤษฎีธรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้” ซึ่งหมายถึงกรณีความเสียหายของหญิงเพราะการทำผิดอาญาซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาเรียกว่า ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตั้งแต่มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 เช่น คุกคามอนาจารหญิง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 336/2475) กฎหมายต่างประเทศที่เป็นต้นร่างของกฎหมายไทยมาตรานี้คือ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 847 วรรค 2 แนวคิดของการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่หญิงที่เป็นฝ่ายเสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศนี้มาจากหลักศีลห้า ข้อที่สาม ในศาสนาพุทธที่ห้ามมิให้มีการล่วงเกินบุตรหรือภริยาของผู้อื่นโดยการกระทำดังกล่าวถือเป็นความผิดต่อเสรีภาพและชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่น เป็นการทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย โดยเฉพาะหญิงไทยที่ต้องเป็นกุลสตรี รักรวมสงวนตัว หากมีการถูกล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากความเจ็บปวดทางกายแล้วยังเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติคุณ สร้างความอับอายขายหน้าทั้งต่อตนเองและครอบครัว⁶⁸ ความอับอายขายหน้า ความวิตกกังวลที่เกิดแก่หญิงย่อมถือเป็นความเสียหายต่อจิตใจอย่างหนึ่ง

⁶⁸ สุมนัส ตั้งเจริญกิจกุล, “ความผิดเกี่ยวกับเพศ: ศึกษาเปรียบเทียบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรากับการกระทำอนาจาร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 1.

ข. กรณีละเมิดทำให้เขาถึงแก่ความตาย ความเสียหายต่อจิตใจในกรณีนี้ได้แก่

ข.1 ความเสียหายต่อความรัก หรือความเศร้าโศกเสียใจอันเนื่องมาจากความรัก อาลัยในผู้ตาย

เมื่อบุคคลใดถูกกระทำละเมิดถึงแก่ความตายย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าครอบครัวของเขาหรือบุคคลที่มีสายสัมพันธ์รักใคร่กัน ได้แก่ บิดา มารดา สามีภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง ย่อมมีความเศร้าโศกเสียใจที่ต้องสูญเสียคนที่เขารักไปและได้รับความทุกข์ทรมานใจเป็นอย่างมากในการที่ต้องจากกันไปก่อนเวลาอันสมควร กรณีดังว่านี้ ศาลฝรั่งเศสถือว่าการละเมิดทำให้เสียหายต่อสิทธิซึ่งคุ้มครองความรักใคร่ซึ่งกันและกัน ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจ⁶⁹

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 711 ก็ได้บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่บิดามารดา สามีภรรยา และบุตรของผู้ตายไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะถูกละเมิดหรือไม่ก็ตาม”⁷⁰

ประมวลกฎหมายแพ่งจีนมาตรา 194 ก็ได้บัญญัติให้บิดามารดา บุตร และคู่สมรสของผู้ที่ต้องเสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุให้เขาถึงแก่ความตายชดใช้ตัวเงินตามสมควรเพื่อความเสียหายอันมิใช่ความเสียหายทางทรัพย์สินได้ ทั้งนี้เพราะบิดามารดา บุตร และคู่สมรสของผู้ที่ต้องเสียหายย่อมจะได้รับความทุกข์ทรมานใจอย่างสาหัสต่อความตายของผู้ถูกทำละเมิด⁷¹

⁶⁹ Civ.22 Oct.1946, D.1947.59; 15 fevr.1956,D1956.350, อ้างใน นवलพรรณ ง้าวสุวรรณ, “ค่าเสียหายทางศีลธรรม”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 28.

⁷⁰ Article 711 (Compensation for Damages to Next of Kin)

A person who has taken the life of another must compensate for damages to the father, mother, spouse and children of the victim, even in cases where the property rights of the same have not been infringed.

⁷¹ Article 194

สำหรับกฎหมายอังกฤษนั้นถือว่าความเสียหายต่อจิตใจ (emotional distress) เพียงอย่างเดียวไม่มีความเสียหายต่อร่างกายประกอบด้วยไม่เป็นละเมิด จึงเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ ศาลถือเป็นนโยบายที่จะไม่ให้ค่าเสียหายสำหรับทายาทกรณีผู้เสียหายเสียชีวิต หากเขาเหล่านั้นได้รับความเศร้าโศกเสียใจ (ordinary grief) ความเสียใจ (sorrow) ความสงสารเวทนา (compassion) และความวิตกกังวล (anxiety) แต่เพียงอย่างเดียว⁷² ยกเว้นในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะคือ The Fatal Accident Act 1976 ซึ่งกำหนดค่าเสียหายจากการสูญเสียญาติ (Bereavement) ไว้เป็นจำนวนแน่นอน รายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 3

ส่วนประเทศที่ไม่มีข้อกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทในความเศร้าโศกเสียใจกรณีที่มีการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายคือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 844⁷³ ที่กฎหมายจะกำหนดให้เพียง

In case of death caused by a wrongful act, the father, mother, sons, daughters and spouse of the deceased may claim for a reasonable compensation in money even if such injury is not a purely pecuniary loss.

⁷² Paul Mcneil, Field Fisher Waterhouse, England in International Product Liability (2007), Christian Campbell, editor (Salzburg, Austria: Yorkhill Law Publishing, 2007), p 215 (Online) Available from : http://books.google.co.th/books?id=tog1PFvQ5rMC&printsec=frontcover&hl=th&source=gbs_vpt_buy#v=onepage&q&f=false (2012 February 1)

⁷³ Section 844 Third-party compensation claims in the case of death

(1) In cases where death is caused, the person liable in damages must reimburse the costs of a funeral to the person under a duty to bear these costs.

(2) If the person killed, at the time of the injury, stood in a relationship to a third party on the basis of which he was obliged or might become obliged by operation of law to provide maintenance for that person and if the third party has as a result of the death been deprived of his right to maintenance, then the person liable in damages must give the third party damages by payment of an annuity to the extent that the person killed would have been obliged to provide maintenance for the presumed duration of his life; the provisions of section 843 (2) to (4) apply with the necessary modifications. Liability in

ค่าปลงศพ และค่าขาดไร้อุปการะ ส่วนค่าเสียหายอื่นที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ก็ไม่สามารถเรียกร้องได้

2.3.5 ความเสียหายต่อจิตใจตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย

ก. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความเสียหายต่อจิตใจตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยนั้น ถ้าพิจารณาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายทั่วไปจะมีบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 446 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้”

ตามมาตรา 446 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยอมรับให้เรียกเอาค่าเสียหายต่อจิตใจได้ในรูปของค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินสำหรับในกรณีละเมิดเกิดความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ เช่น การทำละเมิดอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายเสียใจอย่างติดตัว การเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากบาดแผล การที่ต้องทุพพลภาพไปตลอดชีวิต แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีกระทำละเมิดเป็นให้ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิตนั้น มาตรา 443 บัญญัติให้เรียกค่าสินไหมทดแทนได้คือ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่น ๆ ค่าขาดไร้อุปการะ ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตายโดยไม่ได้รับบัญญัติในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินไว้เหมือนในมาตรา 446 จึงมีการเข้าใจกันไปว่า ในกรณีกระทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายนั้น ทายาทของผู้เสียหายไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจ ยิ่งไปกว่านั้นตามแนวคำพิพากษาของศาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็วินิจฉัยในทำนองเดียวกันว่าทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7166/2542 ไม่อาจเรียกค่าสูญเสียบุตร คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2502 ไม่อาจเรียก

---

damages also arises where the third party at the time of injury had been conceived but not yet born.

ค่าเช่าไร่โคกเสียใจและผิดหวัง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477/2514 ไม่อาจเรียกค่าชอกช้ำระกำใจ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1550/2518 ไม่อาจเรียกค่าวิโยคโสมนัส คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502 ไม่อาจเรียกค่าว่าเหวเพราะสูญเสียภริยาผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตมีความสุข คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499 ไม่อาจเรียกค่าความอบอุ่นที่ขาดหายไป

ส่วนมาตรา 446 วรรคสอง เป็นการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่หญิงที่เสียหายจากการกระทำผิดอาญาอันเป็นเหตุศีลธรรม หรือก็คือการกระทำความผิดอาญาตามมาตรา 276-287 ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.3.2

ข. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ดังมีเหตุผลในการประกาศใช้ในประการที่สำคัญคือ กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้⁷⁴

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 จะมีเนื้อหาที่สำคัญในมาตรา 15 กำหนดห้ามหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนหรือบุคคลกระทำการที่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำกับนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการหรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ และให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดที่กระทบต่อคนพิการ แม้จะไม่มีเจตนาหมายเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย

คำสินไหมทดแทนสำหรับคนพิการ

ตามมาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 กำหนดให้คนพิการที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือก

⁷⁴ ดูหมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด โดยศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้

ในส่วนขอค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 16 วรรคสองนี้ จะมีความหมายกว้างกว่า มาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 นั้น ใช้เฉพาะกรณีที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสียเสรีภาพ หรือหญิงที่ต้องเสียหายจากการถูกระงับความผิดทางอาญาที่เป็นทุลากรรมเท่านั้น ส่วนความเสียหายอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 446 ไม่สามารถเรียกร้องได้เช่น ความเสียหายต่อจิตใจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ตามมาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ไม่ได้กำหนดเฉพาะเช่นนั้น ดังนั้น หากคนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติได้รับความเสียหายต่อจิตใจ เช่น เศร้าโศกเสียใจ วิตกกังวล หรือเสียโอกาสทางการประกอบอาชีพจนสูญเสียรายได้ในอนาคต จากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมก็สามารถใช้บทบัญญัติในมาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ฟ้องเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินนอกเหนือจากบทบัญญัติในมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

ค. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ในเรื่องขอค่าเสียหายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีบัญญัติไว้ในมาตรา 11 ซึ่งเนื้อหาจะได้อธิบายไว้ในรายละเอียดในบทที่ 4

2.4 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะ ถือเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ (Compensatory Damages) และใช้เฉพาะกับความรับผิดทางแพ่งไม่ใช้กับความรับผิดในทางอาญา วัตถุประสงค์เป็นทั้งการลงโทษผู้กระทำความผิดร้ายแรงและเป็นเยี่ยงอย่างเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก ปัจจุบันมีพัฒนาการของการใช้ค่าเสียหายชนิดนี้ไปประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ ด้วย

2.4.1 ที่มาของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องที่มาของค่าสินไหมทดแทนในระบบซีวิลลอว์ และระบบคอมมอนลอว์ ว่า จุดเริ่มต้นของค่าสินไหมทดแทนในระบบซีวิลลอว์ เกิดจากกฎหมายโรมัน ซึ่งตามทฤษฎีว่าด้วยหนี้ (theory of obligations) หนี้จะเกิดเป็นหนี้ทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องชดใช้กัน ส่วนระบบคอมมอนลอว์ เริ่มจากหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) การกำหนดค่าเสียหายถือเป็นคดีเฉพาะเรื่อง ทั้งสองระบบจึงมีความมุ่งหมายแตกต่างกันในหลักการใหญ่ๆ ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกล่าวคือระบบซีวิล ลอว์ มุ่งหมายจะให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์แล้วกำหนดค่าเสียหายไปตามนั้นโดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตน ส่วนทางระบบคอมมอนลอว์ มิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ กฎหมายละเมิดของคอมมอนลอว์ พัฒนามาจากแนวคิดทางอาญา จากการกระทำผิดศีลธรรมอันขัดต่อความรู้สึกอันดีงามของสังคม ดังนั้นเมื่อยังมีแนวความคิดทางอาญาเจือปน การกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางครั้งศาลคอมมอนลอว์จึงอาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษจำเลยด้วย (Punitive หรือ Exemplary Damages) แต่อย่างไรก็ตามค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่กำหนดในการฟ้องร้องคดีแพ่งนั้น ถูกกำหนดให้เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งซึ่งมิใช่เป็นโทษในทางอาญา

ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีขึ้นเป็นครั้งแรกในสารบบคดีความของประเทศอังกฤษ ในราวศตวรรษที่ 18 เมื่อปี ค.ศ.1760 หรือเกิดมาแล้วกว่า 250 ปี สืบเนื่องมาจากกรณีที่มีการฟ้องทุกข์ในเรื่องการแทรกแซงตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน โดยเกิดจากการพยายามของรัฐบาลที่จะระงับการตีพิมพ์โฆษณาหนังสือชื่อ North Briton ของนาย John Wilkes และหลังจากนั้นในปี ค.ศ.1763 ก็ได้มีการฟ้องคดีละเมิดอันมีมูลเหตุจากการแทรกแซงสิทธิเช่นนี้ 2 คดี⁷⁵ คือ คดี Huckle V. Money⁷⁶ และคดี Wilkes V. Wood⁷⁷ โดยในคดี Huckle V. Money เป็นกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวโจทก์ไว้โดยไม่มีหมายจับของศาล และโดยปราศจากอำนาจ ท่าน Lord Camden ได้ให้เหตุผลในคดีนี้ว่าเป็นการก่อ

⁷⁵ Harvey McGregor, *McGregor on damages*, 16th ed.(London: Sweet & Maxwell Ltd., 1997), p.288.

⁷⁶ 95 Eng. Rep. 768 (C.P. 1763)

⁷⁷ 98 Eng. Rep. 489 (C.B. 1763)

อันตรายเป็นต่อประชาชน จึงเห็นพ้องกับคณะลูกขุนที่กำหนดค่าเสียหายให้เป็นจำนวน 300 ปอนด์ ซึ่งนับว่าสูงมากสำหรับค่าของเงินในสมัยนั้น และ Lord Camden ได้ให้เหตุผลประการหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่าเป็น “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” ในคำพิพากษาซึ่งทำให้เห็นว่าการกำหนดค่าเสียหายนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงค่าสินไหมทดแทนต่อโจทก์สำหรับความอับอายและศักดิ์ศรีที่ถูกสบประมาทเท่านั้น และพัฒนาการของค่าเสียหายนี้เริ่มเห็นชัดเจนในคำพิพากษาของ Lord Chief Justice Pratt ในคดี Wilkes V. Wood ซึ่งท่านกล่าวให้คำแนะนำกับลูกขุนว่า “ค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันยังกำหนดให้เป็นการลงโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอย่างเดียวกันนี้อีกในอนาคต และเพื่อแสดงว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าเสียหายเช่นนี้ได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ” ลูกขุนจึงได้กำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวน 1,000 ปอนด์⁷⁸ ดังนั้นตั้งแต่ปี 1760 เป็นต้นมา จึงเกิดเป็นกฎหมายที่ว่าค่าเสียหายที่เกินไปจากค่าสินไหมทดแทนนั้นอาจถูกกำหนดขึ้นได้ในคดีละเมิด และในปลายทศวรรษนั้นเอง การกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ก็ปรากฏในกรณีอื่นๆ อีก และหลังจากนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็ได้กลายเป็นลักษณะเด่นซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของกฎหมายละเมิด การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในช่วงนั้นไม่เพียงแต่จะกำหนดในคดีข่มขู่ประทุษร้าย (Assault) ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (False Imprisonment) หมิ่นประมาท (Defamation) ล่อลวงหญิงสาวไปร่วมประเวณี (Seduction) และการฟ้องคดีโดยมีเจตนาร้าย (Malicious Prosecution) เท่านั้นแต่ยังกำหนดในคดีบุกรุก (Trespass to Land) และแม้แต่ในคดีรับกวนการครอบครองสังหาริมทรัพย์ (Trespass to Goods) ด้วย⁷⁹

2.4.2 ความหมายของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) มีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น “Exemplary” และ “Vindictive” Damages หรือเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า “Smart Money” หมายความว่า ค่าเสียหายซึ่งกำหนดให้เป็นส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามธรรมดาจะให้เป็นสำหรับโจทก์ที่พิสูจน์ได้ว่าตนเองเป็นเหยื่อของการกระทำโดยจงใจ (willful) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Wanton) ประมาทเลินเล่อโดยจงใจ (Reckless) เจตนาชั่วร้าย (Malicious) มีลักษณะกดขี่ข่มเหง (Oppressive) หรือโหดเหี้ยม ทารุณ (bruta) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องให้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติกรรมของการกระทำ

⁷⁸ F.H.Lawson, Remedies of English Law (Middlesex: Penguin books, 1972), p 166.

⁷⁹ J.A.Jolowicz and T.Ellis Lewis, Winfield on Tort, p 675-676.

ละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิด ซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักการของกฎหมายระบบคอมมอน ลอร์ โดยเฉพาะ และได้รับการยอมรับว่าเป็นค่าเสียหายที่ต้องการลงโทษจำเลยและขณะเดียวกันก็เป็น การป้องกันไม่ให้ผู้อื่นกระทำความ⁸⁰

2.4.3 ลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ลักษณะทั่วไปของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ปรากฏชัดคือ เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติม ขึ้นนอกเหนือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการลงโทษจำเลยและไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างอีก โดยไม่ได้มีการประเมินความสูญเสียหรือ ความเสียหายของโจทก์⁸¹ ซึ่งศาลมักจะกำหนดให้ค่าเสียหายชนิดนี้ในคดีละเมิด ลักษณะสำคัญของค่าเสียหายเชิงลงโทษ มีดังนี้⁸²

ก. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิดเพื่อปราบมิให้ทำ มิชอบเช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำความด้วย

ข. ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณา กำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพและปริมาณ ความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

ค. เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนที่ชดใช้ทดแทน ความเสียหายที่แท้จริง แต่ในบางคดีแม้ไม่ปรากฏความเสียหายที่จะทดแทนศาลก็อาจจะ กำหนดให้แต่ค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างเดียวได้

ง. ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำ เช่นเดียวกับในคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย ช่มชู้หลอกลวง ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายจะให้เกิด ความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

⁸⁰ Kenneth R. Redden, Punitive Damages (Virginer: the Michie company, 1980), p 23.

⁸¹ Charles T. Mc Cormick, Handbook on the law of damages (Minnesota: west Publishing Company, 1980), p 275.

⁸² คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,” วารสารกฎหมาย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526): 29 – 30.

ผู้เขียนเห็นว่า จากลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษประการสุดท้ายที่ศาลจะกำหนด ค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ในกรณีของการละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรงเช่นเดียวกับในคดีอาญา ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายจะให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยามนั่นเอง เป็นลักษณะของการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจ จนอาจพิจารณาได้ว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลกำหนดนั้น ได้กำหนดไว้เพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจด้วย

2.4.4 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษมีปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์กฎหมายมานานมากกว่า 2,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช ในอดีตค่าเสียหายชนิดนี้รู้จักกันในนามของ “ค่าเสียหายที่มีจำนวนหลายเท่าตัว” (Multiple Damages) ค่าเสียหายประเภทนี้มีบัญญัติอยู่ในยุคกฎหมายบาบิโลเนียน (Babylonian) โดยปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi)⁸³ ทั้งนี้ ค่าเสียหายดังกล่าวคิดโดยการทวีคูณความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพิ่มเติมไปตามสัดส่วนที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าตามลักษณะของการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย ซึ่งอาจกำหนดให้มีการชดใช้ค่าเสียหายตั้งแต่ 3 เท่า จนถึง 30 เท่า ของราคาทรัพย์สินที่ถูกทำให้เสียหาย เช่น ผู้ใดลักโค 1 ตัว จากวัดหรือพระราชวังไป ผู้นั้นจะถูกตัดสินให้ใช้คืนเป็นโคจำนวน 30 ตัว⁸⁴ ในเวลาต่อมาค่าเสียหายชนิดนี้ได้รับการพัฒนาในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนในการพิจารณาคดีละเมิดของประเทศอังกฤษตามที่ได้อ้างไว้แล้วในหัวข้อที่มาของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็คือ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งในทางแพ่งมิใช่เพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับ ค่าเสียหายเช่นนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในคดีที่มีพฤติกรรมไร้ศีลธรรม หรือมีลักษณะรุนแรง⁸⁵

⁸³ David G.Owen, “Punitive Damages Overview : Function Problems and Reform”, Symposium Punitive Damages Awards In Product Liability Litigation : Strong Medicine or Poison Pill ? , Villanova Law Review, 1994, p 368.

⁸⁴ อภิชาติ กุ่มเมือง, ค่าเสียหายในเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย หน้า 3. (ออนไลน์), แหล่งที่มา <http://www.krisdika.go.th> (7 พฤษภาคม 2554)

⁸⁵ Charles T. Mc Cormick, Handbook on the law of damages, p 275.

และกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกันอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้แนวคิดนี้เองค่าเสียหายดังกล่าวจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy)⁸⁶ และประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (The Interest of Society and for the Public Benefit)⁸⁷ ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเท่านั้น กล่าวคือเป็นแนวความคิดในทางอาญามากกว่าจะเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง⁸⁸ และค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายซึ่งไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Distress) และ ความเดือดร้อนรำคาญ (Vexation) หรือความเสียหายต่อความรู้สึก อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแนวความคิดของการลงโทษทางอาญาหรือใช้แทนการลงโทษทางอาญา⁸⁹

โดยสรุปแล้วแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษก็มีแนวคิดบางส่วนที่กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายซึ่งไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ความเดือดร้อนรำคาญ อันเป็นส่วนของความเสียหายต่อจิตใจอยู่ด้วย

2.4.5 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

วัตถุประสงค์เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเนื่องจากผู้พิพากษาหรือลูกขุนที่ต้องเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จะต้องนำวัตถุประสงค์มาพิจารณาว่าควรกำหนดให้ค่าเสียหายเท่าใดจึงจะทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ดังกล่าว ในประเทศต่างๆ ที่นำ

---

⁸⁶ Public Policy หมายถึง หลักเกณฑ์และมาตรฐานที่พิจารณาโดยผู้ออกกฎหมายหรือศาลว่าเป็นข้อคำนึงถึงพื้นฐานเกี่ยวกับความปลอดภัยและสังคมโดยรวม บุคคลโดยทั่วไปจะไม่ได้รับอนุญาตให้กระทำการใดที่มีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณชนหม่มาก (อ้างอิงจาก Bryan A .Garner. Black's Law Dictionary. 8 ed. (United States of America: Thomson business, 2004) p 1267.)

⁸⁷ อภิชาติ กู๋เมือง, ค่าเสียหายในเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย (ออนไลน์), แหล่งที่มา <http://www.krisdika.go.th> (7 พฤษภาคม 2554) หน้า 4.

⁸⁸ American Jurisprudence, Vol.22: Damages, 2 nd. ed (New York: The Lawyers Co-Operative Publishing Company, 1988), pp 323-324.

⁸⁹ American Jurisprudence, Vol.22: Damages, pp 324-325.

หลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษไปใช้บังคับอาจมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ แตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะยึดถือวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ การลงโทษจำเลย ให้เช็ดหลาบ และป้องปรามมิให้จำเลยหรือผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนั้นอีกในอนาคต นอกจากนี้วัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประการอื่นก็อาจเป็นไปได้ดังที่ จะอธิบายต่อไปนี้

ก. วัตถุประสงค์หลัก

1. การลงโทษ (Punishment) วัตถุประสงค์ข้อนี้ถือเป็นหัวใจของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ที่ต้องการกำหนดให้มีแก่ผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายภายในจิตใจโดยไม่แยแสถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น อันเป็นลักษณะของการจงใจทำละเมิด ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงจะกำหนดเพิ่มเติมให้มากขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับเพื่อเป็นการลงโทษ ผู้กระทำ แต่อย่างไรก็ตามหากมีกรณีที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับโทษทางอาญาในมูลกรณีเดียวกัน และโทษนั้นเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ไม่จำเป็นสำหรับกรณีนี้ ในทางกลับกันหากการลงโทษทางอาญาไม่เหมาะสมหรือจำเลยรอดพ้นโทษมาได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด และมีความเป็นไปได้ว่าหากไม่มีการลงโทษเขาอาจวนกลับมากระทำละเมิดอีกเช่นนี้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจเป็นวิธีการที่เหมาะสม

2. การป้องปราม (Deterrence) เพื่อมิให้จำเลยหรือผู้ใดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนั้น กระทำความผิดอีก รวมถึงผู้ที่คิดจะกระทำการเช่นเดียวกันนั้นเมื่อเห็นผลของคำพิพากษาจะเกิดความเกรงกลัวมิกล้ากระทำตาม เป็นการป้องกันพฤติกรรมเลียนแบบ วัตถุประสงค์ข้อนี้อาจได้ผล ดีกว่าข้อแรกเพราะจะเกิดประโยชน์ในวงกว้างของสังคม ต่างจากการลงโทษจำเลยที่อาจได้ผล เฉพาะตัวจำเลย แต่อย่างไรก็ตามการจะบรรลุผลในการป้องปรามจำเป็นต้องมีตัวผู้กระทำละเมิด ตามข้อแรกมาตัดสินให้รับผิดชอบก่อน เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้และไม่เอาเป็นเยี่ยงอย่าง ดังปรากฏ ตามคำว่า ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) ซึ่งเป็นชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของ ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งแสดงถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว⁹⁰

ข. วัตถุประสงค์อื่นๆ

1. เพื่อรักษาความสงบสุขในสังคม และเป็นเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะ (public policy) เนื่องจากผู้ได้รับความเสียหายอาจต้องการแก้แค้นทดแทนเอากับผู้กระทำละเมิด

⁹⁰ Linda L. Schlueter, Punitive Damages Vol 1, 5 ed (Newark, N.J. : LexisNexis, c2005), p 6.

ซึ่งจะนำไปสู่ความวุ่นวายในสังคม แต่หากเขาได้รับค่าเสียหายในเชิงลงโทษอันถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายในส่วนที่เพิ่มขึ้นจากความเสียหายที่แท้จริงอาจทำให้มุมมองความต้องการแก้แค้นลดลง เพราะเห็นว่าตนได้กำไรเกินความเสียหายแล้ว และในส่วนเรื่องของการเป็นเครื่องมือทางนโยบายสาธารณะก็เช่น การกระทำละเมิดบางอย่างที่อาจกระทบต่อสังคมและสร้างผลเสียหายโดยรวมอย่างรุนแรง เช่น การทำลายสิ่งแวดล้อมโดยการปล่อยสารเคมีลงในทางน้ำสาธารณะ หากมีการกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษจะทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมในแง่ที่มีให้เป็นเยี่ยงอย่างกับบุคคลอื่นที่คิดจะกระทำการเช่นเดียวกัน อันจะเป็นการปกป้องคนในสังคมส่วนรวมได้ในระดับหนึ่ง

2. ชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถชดเชยได้ หรือเรียกว่าความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความทุกข์ทรมาน ความอับอายขายหน้า เนื่องจากคำพิพากษาส่วนใหญ่ของศาลอังกฤษในศตวรรษที่ 18-19 ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เพียงความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ แต่ศาลจะไม่พิจารณาถึงความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงถูกกำหนดให้เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายจากการทุกข์ทรมานทางจิตใจ⁹¹

3. ชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ เช่น ค่าทนายความ แม้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่ได้มีไว้เพื่อชดเชยความเสียหาย แต่เหตุผลหนึ่งที่ถูกนำเข้ามาใช้ในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษคือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงทำหน้าที่ชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ได้อีกทางหนึ่งด้วย⁹²

จากการศึกษาหัวข้อวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าที่มาในอดีตของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบคอมมอน ลอว์ มีส่วนเพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจเนื่องจากในอดีตศาลยังไม่ยอมรับการกำหนดให้เฉพาะค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นส่วนแยกต่างหาก แต่ศาลก็ได้พิเคราะห์แล้วว่า ผู้เสียหายในแต่ละคดีที่ศาลกำหนดให้ค่าเสียหาย

⁹¹ Ibid, p 8.

⁹² ในระบบศาลของสหรัฐอเมริกา ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เช่น ค่าทนายความจะถูกปฏิเสธว่าไม่ใช่ค่าเสียหายในคดี เช่น คดี Oelrichs V. Spain, 15 Wall.211, 21 L.Ed.43 (1872) แต่ในวิธีพิจารณาของอังกฤษ ศาลยอมรับว่าค่าทนายความเป็นค่าเสียหายด้วย ดู A.L.Googhart, "Costs", Yale Law Journal 38 (1929) : 856-858.

เซ็งลงโทษนั้นเป็นผู้เสียหายที่ถูกกระทำด้วยเจตนาร้ายแรง อุกอาจของผู้ทำละเมิด จิตใจของเขาคงจะบอบช้ำจากความเสียหายและควรได้รับการเยียวยาบ้าง แต่เนื่องจากผู้พิพากษาในยุคนั้นยอมรับเฉพาะการกำหนดให้ค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ค่าเสียหายต่อจิตใจจึงต้องถูกแฝงไว้ในค่าเสียหายเซ็งลงโทษ ซึ่งแนวคิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ นี้ เปรียบเทียบแล้วอาจคล้ายกับแนวคิดในระบบซีวิลลอว์ ตามทฤษฎีของการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อลงโทษตามที่กล่าวมาแล้วว่า ทฤษฎีนี้เห็นว่า การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์หรือคำนวณความเสียหายต่อจิตใจได้ ค่าเสียหายที่จะกำหนดจึงไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นค่าเสียหายต่อจิตใจจึงควรเป็นไปเพื่อลงโทษผู้ก่อความเสียหาย

2.4.6 ขอบเขตการใช้บังคับค่าเสียหายเซ็งลงโทษ

ในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1964 House of Lords ได้วางหลักเกณฑ์และข้อจำกัดในการกำหนดค่าเสียหายในเซ็งลงโทษขึ้น ในคดี *Rookes v. Barnard*⁹³ โดยได้มีการกำหนดขอบเขตและข้อจำกัดในการกำหนดค่าเสียหายในเซ็งลงโทษไว้เฉพาะ 3 กรณี ต่อไปนี้⁹⁴

1 ในคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐประพฤติตนอย่างกดขี่ข่มเหง (oppressive) ตามอำเภอใจ (arbitrary) หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ (unconstitutional way) คดีเกี่ยวกับเจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติไม่ชอบ (misconduct) และแบ่งแยกเชื้อชาติ (racial discrimination) เป็นคดีที่อาจมีการกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ได้ เช่น คดี *Holden v. Chief Constable of Lancashire Police*⁹⁵ ค่าเสียหายประเภทนี้อาจถูกกำหนดในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น (vicarious liability) เช่น คดี *Rowland v Chief Constable of Merseyside*⁹⁶

ในคดี *Broome v Cassell & Co Ltd*⁹⁷ The House of Lords อธิบายความหมายของคำว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ (servants of the government) ว่า ควรที่จะแปลความให้รวมถึงบุคคลซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง เช่น เจ้าที่ท้องถิ่น (local government officer) และเจ้าหน้าที่ตำรวจ (police officer) แต่ไม่รวมถึงบุคคลทั่วไป (private individuals) หรือองค์กรเอกชน (corporations)

⁹³ (1964) A.C. 1129 (H.L.).

⁹⁴ Vivienne Harwood, *Modern tort law*, p 424.

⁹⁵ (1986) 3 A11 ER 836

⁹⁶ (2006) EWCA Civ 1773

⁹⁷ (1971) 2 QB 354

2 ในคดีที่ความประพฤติของจำเลยถูกนำมาคำนวณผลกำไรจากการละเมิด โดยค่าสินไหมทดแทนควรที่จะน้อยกว่าผลกำไร ส่วนใหญ่เป็นคดีหมิ่นประมาท แนวทางในการกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ถูกกำหนดโดย The House of Lord ในคดี Elton John v MGN Ltd⁹⁸ หรือที่รู้จักกันในนาม Sir Elton John ผู้เป็นศิลปินที่โด่งดังได้ฟ้อง บริษัท MGN ที่พิมพ์หนังสือพิมพ์ว่า John มีวิธีการลดความอ้วนแบบแปลกประหลาดจนอาจคร่าชีวิตตนเองได้ ในคดีนี้ศาลตัดสินให้ John ได้รับความเสียหายที่แท้จริงเป็นเงิน 25,000 ปอนด์ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ 50,000 ปอนด์

3 .ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการจ่ายค่าเสียหายประเภทนี้ เช่น s 17(3) of the Copyright Act 1956⁹⁹

2.4.7 แนวคิดการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย

แต่เดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติใดกล่าวถึงการให้นำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ ในคำพิพากษาของศาลไทยจึงไม่มีการกำหนดให้ค่าเสียหายประเภทนี้ ต่อมาแนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเริ่มถูกนำมาใช้บังคับในกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 แต่พระราชบัญญัตินี้มีหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อจำกัดในการใช้อยู่มากเนื่องจากในขณะนั้นถือว่าเป็นแนวคิดที่ใหม่อยู่มาก

ก.พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545

ความลับทางการค้า (Trade Secrets) เป็นข้อมูลการค้าในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้ครอบครองหรือเจ้าของได้รับประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เหนือคู่แข่งตรงเท่าที่ยังคงสภาพเป็นความลับของผู้ครอบครองหรือเจ้าของข้อมูลนั้น โดยข้อมูลเหล่านั้นอาจมีลักษณะใดๆ ที่สามารถสื่อความหมายให้รู้ข้อความ เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง รวมทั้งอาจอยู่ในรูปของสูตร รูปแบบโปรแกรม วิธีการเทคนิค หรือกรรมวิธีใดๆ อันอาจเกิดจากการรวบรวม ค้นคิด สร้างสรรค์ หรือค้นพบด้วยภูมิปัญญา ความพยายามอุตสาหะ และอาจต้องใช้เงินทุนเพื่อจัดการให้เกิดหรือได้ข้อมูลมาโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอีกประเภทหนึ่ง แต่ยังคงอยู่ในสภาพข้อมูลเบื้องต้นที่ยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนทางกฎหมาย เพื่อให้มีลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ยังไม่ได้แสดงออกให้ปรากฏเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือยังไม่ได้นำไปขอจดทะเบียนเพื่อรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เป็นต้น แต่ด้วยความสำคัญของ

⁹⁸ (1996) 2 A11 ER 35

⁹⁹ Vivienne Harpwood, *Modern tort law*, p 424-425.

การใช้ข้อมูลเพื่อสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจและบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดด้วยใช้ข้อมูลของผู้อื่นโดยมิชอบ อันถือได้ว่าเป็นการเอาเปรียบแก่ผู้ครอบครองหรือเจ้าของข้อมูล ดังเช่น วัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลเหล่านั้น¹⁰⁰

ก.1 การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า มาตรา 6 บัญญัติว่า “การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า ได้แก่ การกระทำที่เป็นการเปิดเผย การเอาไป หรือใช้ซึ่งความลับทางการค้าโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของความลับทางการค้านั้น อันมีลักษณะขัดต่อแนวทางปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่สุจริตต่อกัน ทั้งนี้ ผู้ละเมิดจะต้องรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการขัดต่อแนวปฏิบัติดังกล่าวนี้”

การกระทำที่มีลักษณะขัดต่อแนวทางปฏิบัติเชิงพาณิชย์ที่สุจริตต่อกัน ตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การผิดสัญญา การละเมิดหรือการกระทำในประการที่เป็นการจงใจให้ละเมิดความลับอันเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน การติดสินบน การข่มขู่ การขู่โกง การลักทรัพย์ การรับของโจร หรือการจารกรรม โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใดด้วย”

ตัวอย่างของการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า เช่น ลูกจ้างภายหลังที่ลาออกแล้ว นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับการตลาดของอดีตนายจ้างไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของตน

ก.2 การกำหนดสินไหมทดแทนการละเมิดสิทธิ

มาตรา 13 บัญญัติไว้ในกรณีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทน ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1 นอกจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จากหรือเนื่องจากการละเมิด โดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

¹⁰⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทางทรัพย์สินทางปัญญา พื้นฐานความรู้ทั่วไป ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ความลับทางการค้า เหมิคอนดักเตอร์ชิป พันธุ์พืชใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, มีนาคม 2553), หน้า 428.

2 ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามหลักเกณฑ์ข้อแรกให้ศาล กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

3 ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือเจตนาถั่นแถั่น เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพ การเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ เพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดจากหลักเกณฑ์ข้อแรก หรือหลักเกณฑ์ข้อที่สอง แต่ต้องไม่เกิน สองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตามหลักเกณฑ์ข้อแรก หรือหลักเกณฑ์ข้อที่สองดังกล่าว

นอกจากการสั่งจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อเป็นการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวน ค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงแล้ว ยังอาจมีโทษทางอาญาที่ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบอีก คือ

ก.3 บทกำหนดโทษในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดความลับทางการค้า

1 ผู้ใดเปิดเผยความลับทางการค้าของผู้อื่น ให้เป็นที่ล่วงรู้โดยทั่วไปในประการที่ ทำให้ความลับทางการค้านั้นสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า โดยเจตนาถั่นแถั่น ให้ ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้รับความเสียหายในการประกอบธุรกิจไม่ว่าจะกระทำด้วยการ โฆษณาด้วยเอกสาร การกระจายเสียง หรือการแพร่ภาพ หรือการเปิดเผยด้วยวิธีอื่นใด ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 33)

ความผิดในกรณีนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ (มาตรา 37) และคณะกรรมการ ความลับทางการค้ามีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ และเมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตาม จำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 38)

2 ผู้ใดโดยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ในการดูแลรักษาความลับทางการค้า โดยหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดเผยหรือใช้ความลับเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงสองล้านบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ (มาตรา 34)

3 ผู้ใดเปิดเผยข้อเท็จจริงใดเกี่ยวกับกิจการของผู้ควบคุมความลับทางการค้า อันเป็นข้อเท็จจริงที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ซึ่งตนได้มาหรือล่วงรู้ เนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการ หรือเพื่อประโยชน์ ในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี หรือในกรณีที่ผู้ใดได้มาหรือล่วงรู้ข้อเท็จจริงใดจากบุคคล ดังกล่าว ที่ได้มาหรือล่วงรู้เนื่องในการปฏิบัติราชการหรือสอบสวนหรือการพิจารณาคดีแล้วเปิดเผย

ข้อเท็จจริงนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 35)

ข. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

ตามมาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 กำหนดให้คนพิการที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด โดยศาลมีอำนาจกำหนด ค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงได้

สำหรับที่มาของการกำหนดให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่เกิน 4 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น มาจากในชั้นร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่นำเกณฑ์ ในการกำหนดให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาจากศาลสูงของสหรัฐอเมริกาในช่วงก่อนปี ค.ศ.2000 โดยคณะกรรมการร่างกฎหมายเห็นว่าการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 4 เท่า นั้น น่าจะ เหมาะสมและเป็นการป้องปรามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมกับคนพิการเพราะมีเกณฑ์ ค่าเสียหายสูงกว่าปกติ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าเสียหายในเชิงลงโทษตามมาตรา 13 แห่ง พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 หรือมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หรือ มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ล้วนแต่กำหนดให้ค่าเสียหาย ในเชิงลงโทษไม่เกินสองเท่าจากค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด อีกทั้งการกำหนดเพดานชั้นสูง ของค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นผลดีต่อการทำประกันภัย เพราะการกำหนดเบี้ยประกันภัยจะต้อง พิจารณาเรื่องความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นและความเสี่ยงภัย หากไม่กำหนดเพดานชั้นสูงของ ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบไว้จะทำให้ความเสี่ยงภัยมีสูง เบี้ยประกันภัยจะ สูงตาม ผู้ประกอบการรายย่อยจะแข่งขันทางธุรกิจได้ยาก และอาจมีการผลักภาระค่าใช้จ่าย ในส่วนของเบี้ยประกันภัยมารวมอยู่ในต้นทุนสินค้า

ค. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติความรับผิด ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบัญญัติไว้ในมาตรา 11 (2) ซึ่งจะ ได้อธิบายโดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ง.พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

เหตุผลในการตรากฎหมาย เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในอดีตโดยประสิทธิภาพ ผู้บริโภคถูกผู้ประกอบการเอาเปรียบเป็นอย่างมากสร้างความเจ็บปวดจนสุดจะอดกลั้น อันนำไปสู่การใช้ความรุนแรง หรือประท้วงประท้วงด้วยการทุบทำลาย หรือประจานความบกพร่องของสินค้าต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ถูกต้องส่งผลกระทบต่อระบบธุรกิจการค้าการลงทุนก่อผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม¹⁰¹

ลักษณะของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงความยุติธรรมจากศาลได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสาระบัญญัติด้วย เพราะต้องการควบคุมป้องกันมิให้มีการประกอบธุรกิจที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคเป็นส่วนรวม¹⁰²

ง.1 ค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

ในเรื่องของค่าเสียหายในเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ความว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

¹⁰¹ ธานิศ เกศพิทักษ์ ,คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : PHOLSIAM PRINTING AND PUBLISHING , 2551), หน้า 1.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-2.

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

เจตนารมณ์ของมาตรานี้เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินธุรกิจ ในลักษณะเอาเปรียบผู้บริโภคมากเกินไป อีกทั้งเพื่อปกป้องผู้บริโภคโดยส่วนรวมมิให้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจที่มีได้กระทำโดยสุจริต หรือ คำนึงถึงมาตรฐานทางการค้าที่เหมาะสมภายใต้ระบบธุรกิจที่เป็นธรรมอันเป็นคุณธรรมหรือ จริยธรรมที่ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องปฏิบัติตามนัยแห่งมาตรา 12 ความในมาตรา 42 จึงให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจในลักษณะเช่นนี้จ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เพิ่มจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกิน 5 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ ลักษณะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย¹⁰³

2.4.8 ความเห็นของนักกฎหมายไทยที่มีต่อค่าเสียหายเชิงลงโทษ¹⁰⁴

ก. ความเห็นของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่จะนำหลักเกณฑ์ค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย เห็นว่า ประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมายที่มีการแบ่งแยกความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาออกจากกันอย่างชัดเจนแล้ว ไม่สมควรนำหลักกฎหมายอาญามาเจือปนกับกฎหมายแพ่งว่าด้วยเรื่องละเมิด และการกำหนดค่าสินไหมทดแทนศาลสามารถพิจารณาถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้อยู่แล้วไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทน อีกทั้ง แนวคิดในเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

¹⁰⁴ สุรชัย พวงชูศักดิ์, “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ : การนำมาใช้ในระบบกฎหมายไทย” ดุลพินิจ 2, 53 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2549) หน้า 106-108.

ในระบบกฎหมายของไทยเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ได้รับความเสียหายมิได้มุ่งหมายที่จะให้ผู้ก่อความเสียหายได้รับความทุกข์ทรมาน

ข. ความเห็นของฝ่ายที่เห็นด้วยที่จะให้นำหลักเกณฑ์ค่าเสียหาย
 เชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย เห็นว่า หากมีการบัญญัติกฎหมายเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว การกระทำความผิดจำนวนมากจะได้รับการลงโทษให้ชัดเจน ไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อบุคคลอื่นในสังคม เป็นการป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดในอนาคต

เนื้อหาที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้เป็นการอธิบายพื้นฐาน แนวคิดที่มาของเรื่องหลักความรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เรื่องค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาในบทต่อไปที่จะกล่าวถึงค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศอังกฤษ โดยเปรียบเทียบกับ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ว่าในต่างประเทศมีการกำหนดให้ทั้งค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษเหมือนประเทศไทยหรือไม่

บทที่ 3

ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจมากในปัจจุบัน เนื่องจากสินค้าในยุคนี้มีเทคโนโลยีการผลิตที่สลับซับซ้อน การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคอาจอาศัยความไว้วางใจในชื่อเสียงของผู้ผลิต หรือเครื่องหมายการค้าของสินค้านั้น หรือตัดสินใจบนฐานของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ขาย หรือสื่อโฆษณา และอาจเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะมีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าที่มีเทคโนโลยีการผลิตสูง เมื่อสินค้าเกิดมีปัญหารสร้างความเสียหายแก่ผู้บริโภค ปัญหาที่ตามมาคือ การเรียกร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบ เพื่อชดเชยความเสียหายเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งในเรื่องจำนวนความเสียหายที่อาจมีไม่มากนักจนไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย หรือภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าของผู้ผลิตมีความบกพร่องอาจเกินวิสัยของผู้บริโภคทั่วไปที่ไม่มีความรู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีการผลิตสินค้านั้น

กฎหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการแก้ปัญหาของคนในสังคมจึงต้องแสดงบทบาทในการแก้ปัญหานี้ด้วยวิธีการกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องมาตรฐานการผลิตสินค้าของผู้ผลิต การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวสินค้าของผู้ขายต่อผู้บริโภค ตลอดจนการอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคในกรณีเกิดข้อพิพาทจากการบริโภคสินค้า ในเรื่องวิธีการดำเนินคดีหรือภาระการพิสูจน์ข้อพิพาท

กลุ่มประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรปซึ่งรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community หรือ EEC) ได้ร่วมมือกันแก้ปัญหาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการประสานผลประโยชน์ของผู้บริโภคกับผู้ประกอบการผลิตการจำหน่ายสินค้าและจัดทำเป็นกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Directive Concerning Liability for Defective Products (Directive No. 85/374/EEC)) ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 1985 (ต่อไปจะเรียกว่า "Directive") Directive นี้มิได้มุ่งหมายที่จะให้มีผลใช้บังคับแทนกฎหมายภายในของประเทศภาคีสมาชิก แต่มีสถานะเหนือกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ เพื่อให้การคุ้มครองขั้นต่ำแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับ

การเยียวยาตามระบบกฎหมายภายในของประเทศภาคีสมาชิกหากกฎหมายดังกล่าวให้ความคุ้มครองดีกว่า Directive

วัตถุประสงค์หลักของกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความรับผิดชอบเนื่องจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฉบับวันที่ 25 กรกฎาคม 1985 มีอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก เป็นเรื่องนโยบายในการแข่งขันทางการค้าและเป็นมาตรการภายในของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (An internal market) เพราะหากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในความปลอดภัยของสินค้ามีความแตกต่างกันระหว่างประเทศภาคีสมาชิกของสหภาพยุโรปจะทำให้เงื่อนไขการแข่งขันกันทางการค้าของผู้ประกอบการในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไปด้วย เพราะต้นทุนความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปควรมีความใกล้เคียงกัน ดังนั้นการมี Directive นี้ จะทำให้การแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการมีความเป็นธรรมมากขึ้น

ประการที่สอง เป็นเรื่องนโยบายในการคุ้มครองผู้บริโภค (A consumer protection) โดยเห็นว่าการให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยเด็ดขาดเท่านั้นที่จะช่วยผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายให้ได้รับความคุ้มครองที่ดีขึ้นเพราะไม่ต้องมาเผชิญปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี¹

ความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตาม Directive มี 2 ลักษณะ คือ

1. ความเสียหายเนื่องจากการเสียชีวิตหรือการได้รับบาดเจ็บแก่ร่างกาย
2. ความเสียหายที่เกิดกับสิ่งของอื่นๆ ที่มีค่าตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และมูลค่าของสิ่งของนั้นต้องเกินกว่า 500 ยูโร และมีเงื่อนไขประกอบว่า สิ่งของที่ได้รับความเสียหายนั้นต้องเป็นของที่ใช้ประโยชน์หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว และถูกใช้โดยผู้ได้รับความเสียหาย²

¹ Duncan Fairgrieve and Luis Gonzalez Vaque, Introduction in Duncan Fairgrieve (ed), *Product Liability in comparative perspective* (New York: Cambridge University Press, 2005), p 2.

² Article 9

For the purpose of Article 1, 'damage' means:

- (a) damage caused by death or by personal injuries;
- (b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself, with a lower threshold of 500 ECU, provided that the item of property:

สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของบุคคลทุกกรณีจะได้รับการชดเชยความเสียหาย แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิ่งของนั้น Directive ได้กำหนดให้เฉพาะผู้บริโภคเท่านั้นที่อาจเรียกร้องค่าเสียหายได้ ดังนั้น สิ่งของที่ใช้ประโยชน์ในทางวิชาชีพจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของ Directive และในส่วนของความเสียหายที่ไม่มีตัวตน (Non-material damage) Directive กำหนดให้เป็นดุลพินิจของประเทศภาคีสมาชิกในการกำหนดกฎหมายภายในของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจ

สำหรับในหัวข้อแรกของบทนี้จะกล่าวถึงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และตามมาด้วยกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ โดยจะได้อธิบายที่มาของกฎหมายนี้ในแต่ประเทศและการเยียวยาความเสียหายโดยการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ

3.1 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในอดีตที่ผ่านมาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ประสบปัญหาในการปรับใช้กฎหมายกรณีที่จะให้ผู้ผลิตสินค้าจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับ ความเสียหายจากการใช้สินค้านั้น เนื่องจากไม่อาจที่จะใช้หลักในเรื่องความรับผิดทางสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิตสินค้าได้เพราะทั้งสองฝ่ายมิได้เป็นคู่สัญญาที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันและศาลเยอรมันเองก็ปฏิเสธการแก้ปัญหาในแนวทางนี้ ทางออกในขณะนั้นจึงต้องใช้หลักกฎหมายในเรื่องความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาขยายความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย³ แต่การใช้หลักในเรื่องละเมิดดังกล่าวก็ยังไม่สามารถ

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and

(ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

This Article shall be without prejudice to national provisions relating to non-material damage.

³ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน ในเอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิด

แก้ปัญหาให้เป็นที่พอใจได้ในทุกกรณี ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตต้องมีมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าและต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดสินค้าไม่ได้ตามมาตรฐานนั้นเรียกว่า พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 (das Gesetz ueber die Haftung fuer fehlerhafte Produkte) ประกาศในวันที่ 15 ธันวาคม 1989 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1990 พระราชบัญญัตินี้เป็นการอนุวัติตาม Directive Concerning Liability for Defective Products (Directive No. 85/374/ECC) ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 1985 ของสหภาพยุโรปนั่นเอง

3.1.1 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

หากผู้ผลิตสินค้าจะต้องมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วสิ่งที่ต้องพิจารณาและเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ เรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่ หากมีแล้วศาลกำหนดให้ชดเชยอย่างไร เป็นการชดเชยเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงหรือไม่ เนื้อหาในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีชนิดต่างๆ และอธิบายต่อการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศในระบบซีวิลลอว์ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายเยอรมันจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยคู่กรณีที่ได้รับ ความเสียหายจะได้รับการเยียวยาเพื่อให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนว่าความเสียหายไม่เคยเกิดขึ้น⁴ ตามหลักการที่ปรากฏในมาตรา 249 (1) ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน⁵ ซึ่งบัญญัติว่า

ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จัดทำโดยคณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลชั้นอุทธรณ์, 20 สิงหาคม 2552 โรงแรมสวิสโซเทล เลอ คองคอร์ด, หน้า 1.

⁴ Gregory L. Fowler, *International product liability law : a worldwide desk reference* (Boston : Aspatore , 2003), p 263.

⁵ Section 249 Nature and extent of damages

บุคคลผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายจะต้องทำให้ฐานะซึ่งอาจมีอยู่กลับคืนสู่สภาพเดิม ถ้าพฤติการณ์อันทำให้บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบไม่เกิดขึ้น

ขอบเขตหน้าที่ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ถึงมาตรา 11 ดังนี้

3.1.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต

กรณีเกิดความเสียหายต่อชีวิตอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 7⁶ บัญญัติขอบเขตหน้าที่ในการชดใช้ค่าเสียหายไว้ดังนี้

“(1) ในกรณีที่ทำให้ถึงแก่ความตาย ให้ชดใช้ค่าเสียหายในส่วนของ ค่ารักษาพยาบาลและค่าเสียประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ซึ่งผู้ถึงแก่ความตายได้รับในระหว่างที่เจ็บป่วยจนทำให้ความสามารถในการประกอบกรงานหมดไปหรือลดน้อยลงจากเดิม หรือทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้มีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายยังมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายในการปลงศพให้แก่บุคคลที่มีความรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว

---

(1) A person who is liable in damages must restore the position that would exist if the circumstance obliging him to pay damages had not occurred.

⁶ Section 7. Extent of damages in case of death

(1) In case of death, the expenses incurred in an attempt to restore health must be compensated together with the pecuniary loss suffered by the deceased in consequence of the loss or reduction of his earning capacity or of his increased needs. Damages also include the funeral expenses payable to the person responsible for them.

(2) If at the time of injury the deceased was connected with a third party by a relationship which rendered him, actually or potentially, liable by law to maintain that person, and if the third party lost his right to maintenance in consequence of the death, he is entitled to damages in so far as the deceased during the period of his life expectancy would have been liable to maintain him. This liability arises also if the third party was conceived at the time of death but not yet born.

(2) ถ้าในเวลาที่เกิดความเสียหายผู้ตายมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับบุคคลที่สาม โดยมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องให้การอุปการะ และโดยผลของความตายทำให้บุคคลที่สามนั้นขาดการอุปการะเลี้ยงดู ให้ผู้มีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลที่สาม ทั้งนี้ภายในเวลาที่คาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรมถึงควมมีชีวิตอยู่ของผู้ตาย หน้าที่ในการชดใช้ค่าเสียหายนี้ยังคงมีอยู่เช่นเดียวกัน แม้ว่าบุคคลที่สามยังอยู่ในครรภ์มารดาในขณะที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับบุคคลที่สามดังกล่าวนั้นได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ"

หากพิจารณารายละเอียดของค่าเสียหายตามมาตรา 7 ที่กำหนดให้ทายาทของผู้ถึงแก่ความตายมีสิทธิได้รับคือ

1). **ค่ารักษาพยาบาล** กรณีที่ผู้เสียหายมิได้เสียชีวิตในทันทีที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากได้มีการรักษาพยาบาลก่อนเสียชีวิตผู้ต้องรับผิดชอบต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

2). **ค่าขาดประโยชน์ในทางทรัพย์สิน** ซึ่งผู้ตายเสียไปในระหว่างเจ็บป่วยแต่ยังไม่ถึงแก่ชีวิตทันทีในขณะนั้น กรณีที่เห็นได้ชัดเจนคือ ค่าเสียความสามารถประกอบกิจการ หรือที่เรียกว่า ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตายเพราะไม่สามารถประกอบกิจการ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นที่นอกจากค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้แล้วหากผู้ตายในระหว่างที่ยังมีชีวิตมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายใดๆ เพิ่มเติมก็สามารถเรียกให้ผู้ต้องรับผิดชอบใช้เป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นแก่ตนได้ เช่น ค่าพาหนะเดินทางไปโรงพยาบาลทุกวันเพื่อล้างแผล ค่าครูที่ต้องจ้างมาสอนดนตรีเพื่อบำบัดอาการทางจิต เป็นต้น

3). **ค่าปลงศพ** จะจ่ายให้แก่ผู้ทำหน้าที่ในการจัดการงานศพให้แก่ผู้ตายซึ่งหมายถึง ผู้จัดการมรดก โดยหลักแล้วการจัดการงานศพย่อมมีค่าใช้จ่ายซึ่งจะเป็นไปตามฐานานุรูปของผู้ตายประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณีของเขา

4). **ค่าขาดไร้อุปการะ** จะต้องจ่ายในกรณีที่ผู้ตายมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุคคลที่สาม และโดยผลของการเสียชีวิตของผู้ตายทำให้บุคคลที่สามนั้นขาดไร้การอุปการะโดยพิจารณาขณะเกิดอันตรายกับผู้ตายมิใช่ในระหว่างถึงแก่ความตาย ผู้มีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายจึงมีภาระรับผิดชอบในส่วนนี้ภายในเวลาที่คาดหมายได้อย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรมถึงควมมีชีวิตอยู่ของผู้ตาย ทั้งนี้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ได้มีการจ่ายเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงหรือไม่ เพียงใด นอกจากนี้กฎหมายเยอรมันยังได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนเพื่อคุ้มครองบุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะ คือ กรณีที่บุคคลที่รับการอุปการะยังมีชีวิตอยู่ และกรณีที่บุคคลที่รับการอุปการะที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา หากว่าเขาเกิดมาอยู่รอดเป็นทารกก็มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูเช่นเดียวกัน

กรณีเกิดความเสียหายต่อชีวิตอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามมาตรา 7 นี้ ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดให้ผู้ผลิตสินค้ามีหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ทายาทของผู้ตาย ในลักษณะของค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (Non-pecuniary loss) หรือค่าเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งจะต่างจากบทบัญญัติในมาตรา 8 เรื่องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยที่จะได้กล่าวถึงต่อไปจะมีการบัญญัติให้ผู้ได้รับความเสียหายต่อร่างกายหรือสุขภาพ อนามัยอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิได้รับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (Non-pecuniary loss) ชัดเจน เหตุผลเป็นเพราะกฎหมายเยอรมันไม่ยินยอมให้ทายาทเรียกค่าเสียหายจากความเศร้าโศกเสียใจจากการเสียชีวิตของผู้เสียหายได้⁷ ซึ่งเนื้อหาจะได้อธิบายต่อไป

3.1.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัย

ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัย เป็นไปตาม มาตรา 8⁸ ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“ในกรณีที่มีการทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือสุขภาพอนามัย ให้ชดเชยค่าเสียหายในส่วนของการรักษาพยาบาล และค่าเสียประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับอันตรายแก่ร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัย ได้รับโดยผลของการได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายจนทำให้ความสามารถในการประกอบกิจการงานหมดไปหรือลดน้อยลงไปจากเดิมเป็นระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดไป หรือทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น รวมถึงค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ด้วย”

การกำหนดค่าเสียหายประเภทต่างๆ ของความเสียหายต่อร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัย จะกำหนดไว้คล้ายกับกรณีการเสียชีวิต คือ

⁷ Basil Markesinis, Michael Coester, Guido Alpa and Augustus Ullstein, Compensation for personal injury in English, German and Italian Law (Cambridge, UK ; New York, NY : Cambridge University Press, 2005), p 81.

⁸ Section 8. Extent of damages in case of injury to the person

If injury was caused to the body or to health, the expenses incurred in restoring health must be compensated together with the pecuniary loss suffered by the injured party resulting from the temporary or permanent loss or reduction of his earning capacity or from his increased needs. Fair compensation in money can also be demanded for non-pecuniary loss.

1). **ค่ารักษาพยาบาล** เมื่อผู้เสียหายต้องใช้จ่ายเพื่อให้ตนเองกลับคืนสู่สภาพเดิมก็จำเป็นต้องมีการชดใช้ค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้เสียหาย

2). **ค่าเสียหายประโยชน์ในทางทรัพย์สิน** เนื่องจากการเสียความสามารถประกอบกรงานไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งการจ่ายอาจอยู่ในรูปของเงินรายปีที่ต้องจ่าย และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นได้แก่ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายเพิ่มมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ได้รับอันตรายได้รับการเยียวยาให้คืนสู่สภาพที่ดีเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น ค่ารถเข็นคนพิการ ค่าจ้างพยาบาลดูแลผู้ป่วยอัมพาต

3). **ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้**

แต่เดิมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมันไม่ได้บัญญัติเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจหรือค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ไว้ (Non-pecuniary loss) แต่เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ลักษณะนี้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2002 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้ยอมรับหลักการในเรื่องค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และเป็นผลให้ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 8 ประโยคที่สอง ซึ่งบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันกับมาตรา 253 (2)⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่บัญญัติว่า ถ้าค่าเสียหายถูกชดเชยให้สำหรับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทศศีลธรรม จำนวนเงินที่เหมาะสมจะถูกทดแทนให้ในความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน * เหตุผลหลักที่ทำการแก้ไขดังกล่าวก็เพื่อให้เหยื่อได้รับการคุ้มครองที่ดีขึ้นเพราะไม่ว่าผู้ที่

⁹ Section 253 Intangible damage

(1) Money may be demanded in compensation for any damage that is not pecuniary loss only in the cases stipulated by law.

(2) If damages are to be paid for an injury to body, health, freedom or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also be demanded for any damage that is not pecuniary loss

* มาตรา 253 (2) เป็นบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะ หนี้ ซึ่งเป็นการยกเลิกมาตรา 847 ที่บัญญัติเรื่องค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะ ละเมิด และเป็นต้นร่างของมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ทำละเมิดจะถูกดำเนินหรือไม่ก็ตามก็ไม่ควรที่จะมีความแตกต่างในเรื่องของความเสียหายทางจิตใจ นอกจากนี้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องการที่จะมีหลักการดังกล่าวเพื่อที่จะได้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน¹⁰ ส่วนรายละเอียดเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อ 3.1.1.5

3.1.1.3 การผ่อนชำระค่าเสียหาย

การผ่อนชำระค่าเสียหายเป็นงวดๆ หรือเป็นรายปี ตามมาตรา 9¹¹ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน กำหนดให้กรณีการชดเชยค่าเสียหายจากการขาดความสามารถประกอบการงานของผู้เสียหายไปไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือค่าใช้จ่ายอันจำเป็นหรือค่าขาดไร้อุปการะแก่บุคคลที่สาม ค่าเสียหายเหล่านี้สามารถที่จะผ่อนชำระเป็นงวดๆ ได้ รวมทั้งสามารถรวมจ่ายเป็นรายปีได้ตามมาตรา 843 (2)-(4) แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง

3.1.1.4 การจำกัดจำนวนค่าเสียหาย

การจำกัดจำนวนค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมันได้กำหนดไว้ทั้งกรณีความเสียหายเกิดแก่บุคคลและความเสียหายเกิดแก่ทรัพย์สิน ดังนี้

ก. กรณีความเสียหายเกิดแก่บุคคล

มาตรา 10¹² ได้บัญญัติเรื่องจำนวนความรับผิดสูงสุดไว้ในกรณีความ

¹⁰ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน,” *ตุลพาห* 56, 1 (มกราคม-เมษายน 2552): 205-206.

¹¹ Section 9. Damages by way of periodical payments

(1) Damage arising in the future as a result of the total or partial loss of earning capacity and of increased needs together with the damages payable to a third party in accordance with § 7 sub-paragraph (2) is to be compensated by periodical payments.

(2) Section 843 sub-paragraphs 2–4 BGB apply.

¹² Section 10. Maximum rate of damages

(1) If death or injury to the person has been caused by a product or by products of the same kind affected by the same defect, the liability to pay damages is limited to a maximum of 85 million euros.

เสียหายเกิดแก่บุคคลเนื่องมาจากสินค้าชิ้นหนึ่งชิ้นใดไม่ปลอดภัย หรือสินค้าหลายชิ้นไม่ปลอดภัย แต่มาจากเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายเหตุการณ์เดียว กล่าวคือ

1. **กรณีความเสียหายเกิดแก่บุคคลคนเดียว** ให้บุคคลที่มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนสูงสุดไม่เกิน 85 ล้านยูโร

2. **กรณีความเสียหายเกิดแก่บุคคลหลายคน** หากมีจำนวนค่าเสียหายเกินกว่า 85 ล้านยูโร ให้บุคคลที่มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายทุกคนรวมแล้วไม่เกิน 85 ล้าน ยูโร

ข.กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ในเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินตามมาตรา 11¹³ ไม่มีบทบัญญัติใดจำกัดจำนวนความรับผิดขั้นสูงไว้ เพียงแต่มีมาตรา 1 (1) ประโยคที่ 2¹⁴ วางหลักไว้ว่าทรัพย์สินที่เสียหายจะต้องมีตัวตนที่ปลอดภัยเองและต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายได้ใช้เป็นปกติ หากเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในทางธุรกิจย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติของสหภาพยุโรปไม่ต้องการจะสร้างภาระให้แก่ผู้ผลิตสินค้าและผู้ประกอบธุรกิจที่สามารถที่จะคุ้มครองตนเองได้ด้วยการทำสัญญาประกันภัยความเสียหายไว้ นอกจากนี้ตามมาตรา 11 ยังมีข้อบังคับเรื่องความรับผิดชอบของผู้เสียหายในเรื่องจำนวนความเสียหาย

(2) If the damages payable to several injured parties exceed the maximum rate set out in sub-paragraph (1), the individual damages are reduced in proportion of their total to the maximum rate allowable.

¹³ Section 11. Extent of compensation in case of damage to goods

Where goods are damaged, the person who suffered the damage has to bear the loss up to 500 euros.

¹⁴ Section 1. Liability

(1) If, as a result of a defect of a product, a human being is killed, is injured or affected in his health, or a thing is damaged, the producer† is obliged to compensate the person who suffered the damage for the ensuing harm. In the case of damage to property this rule applies only if an object other than the defective product is damaged and if this object is normally intended for private use or consumption and has been used by the injured party primarily for this purpose.

ของทรัพย์สินว่า ผู้เสียหายจะต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่ไม่เกิน 500 ยูโร ด้วย ดังนั้นหากทรัพย์สินของผู้เสียหายเสียหายไปเพราะเหตุจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ผลิตที่มีมูลค่าไม่เกิน 500 ยูโร แล้ว ผู้เสียหายย่อมไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายนี้จากผู้ผลิตสินค้าได้¹⁵

3.1.1.5 ความเสียหายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ความเสียหายต่อจิตใจอาจอยู่ในรูปแบบของความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน การที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้อันเป็นการสูญเสียความรื่นรมย์ของชีวิต ความผิดปกติทางจิตใจ ความผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย (post traumatic stress disorder หรือ PTSD) จากการพบหรือเห็นความเสียหาย หรือความตายของผู้เสียหายที่แท้จริง หรือความเสียหายต่อจิตประสาท (Nervous shock) ที่ถึงขนาดกลายเป็นความเจ็บป่วย (condition) โดยต้องมีการยอมรับหรือรับรองทางการแพทย์¹⁶ ที่อาจเป็นความเสียหายที่มีสาเหตุมาจากประสบการณ์ส่วนบุคคล เช่น ประสบเหตุระทึกใจอย่างรุนแรงจากการถูกล่าตามฆ่า ความเสียหายจากการกลัวอะไรบางอย่างที่เกิดกับญาติสนิทของตน คนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น คู่หมั้น¹⁷

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายต่อจิตใจเหล่านี้อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ¹⁸

(1.) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์การกระทำละเมิด และได้รับความเสียหายทางจิตใจ ทั้งนี้เขาอาจได้รับความเสียหายต่อร่างกายด้วยหรือไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายแต่ถูกทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายแก่ตนเอง เช่น ตกใจ หวาดกลัว หวาดระแวงว่าตนเองจะได้รับอันตราย

(2.) บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ แต่รับรู้หรือเห็นเหตุการณ์ หรือเป็นพยานในเหตุการณ์ของการเสียชีวิต การบาดเจ็บ หรือการทำให้ตกอยู่ในอันตรายซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อื่น

¹⁵ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน,” *คุณภาพ* : 197 -199.

¹⁶ B.S. Markesinis, *A Comparative introduction to the German law of torts* (Oxford: Clarendon Press, 1994), p 38.

¹⁷ Raymond Youngs, *English, French and German comparative Law* (London: Cavendish, 1998), p 335.

¹⁸ Raymond Youngs, *English, French and German comparative Law 2 ed* (London: Routled-Cavendish, 2007), p 503.

และตนได้รับความเสียหายทางจิตใจ โดยผู้ได้รับความเสียหายทางจิตใจนี้จะต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายโดยตรงที่ประสบกับเหตุการณ์การกระทำละเมิด แต่ไม่ได้จำกัดเฉพาะสมาชิกในครอบครัวของผู้เสียหายโดยตรง แต่อาจเป็นเพียงคู่หมั้น หรือชายหญิงที่อยู่กินกันแต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส¹⁹

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นกฎหมายเฉพาะและเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจหรือค่าเสียหายเชิงลงโทษยังเป็นประเด็นปลีกย่อยในกฎหมายนี้จึงมีตัวอย่างการปรับใช้เกิดขึ้นน้อย ดังนั้นการอธิบายเรื่องค่าเสียหายและการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย อาจจำเป็นต้องยกตัวอย่างจากคดีละเมิดเพราะเป็นกฎหมายทั่วไปและมีหลักเกณฑ์พื้นฐานเดียวกันกับความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

มีตัวอย่างคดีจากการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1931²⁰ ที่ศาลกำหนดให้มารดาได้รับค่าเสียหายทางจิตใจ (nervous breakdown) ตามมาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน กรณีลูกชายวัย 7 ขวบ ของเธอเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ โดยความผิดของจำเลยทั้งสองคน และจำเลยถูกตัดสินว่ามีความผิดและรับโทษจำคุกทางอาญา 9 เดือน แม้มารดาจะไม่ได้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เมื่อเธอได้ยินว่าลูกของเธอเสียชีวิตเธอมีอาการคลั่ง (emotional excitement) จนส่งผลต่อการทำงานของเธอ ในปัจจุบันและอนาคต อันถือเป็นผลกระทบโดยตรงและรุนแรง ศาลจึงเห็นว่า ความเสียหายทางจิตใจที่มารดาได้รับไม่ใช่เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ทั่วไป แม้มารดาของผู้ตายไม่เห็นเหตุการณ์ก็ไม่ใช่เหตุขัดข้องที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ หรือคดีในปี ค.ศ. 1971²¹ ที่มีข้อเท็จจริงว่า สามีของโจทก์เสียชีวิตเนื่องจากถูกรถจักรยายนต์ของจำเลยชน โจทก์ซึ่งเป็นภริยาตกใจอย่างมากถึงขนาดได้รับความบอบช้ำทางจิตใจ (traumatized) โดยมีหลักฐานในทางการแพทย์ยืนยันว่าเธอประสบกับภาวะตกใจอย่างมากทำให้เกิดการบาดเจ็บทางจิตใจอย่างรุนแรง ศาลตัดสินให้เธอได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจ ในเหตุผลที่ว่า ความเสียหายทางจิตใจที่เธอได้รับไม่ใช่เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ทั่วไป ประกอบกับโจทก์มีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยัน

¹⁹ LG Frankfurt NJW 1969, 2286

²⁰ RGZ 133, 270 VI. Civil Senate = JZ 1929, 914 (VI 149/31).

²¹ BGHZ 56, 163 VI. Civil Senate (VI ZR 78/70) Schockschaden – decision = NJW 1971, 1883 = VersR 1971, 905, 1140.

ก. พื้นฐานแนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจ

ศาลเยอรมันมีการพิจารณาการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจหรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ตามมาตรา 253 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไปบนพื้นฐานของการป้องกันสิทธิส่วนบุคคลที่ควรได้รับพอสมควรเหมือนสิทธิอื่นๆ ค่าสินไหมทดแทนสามารถจึงให้ได้สำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน สำหรับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่มีความร้ายแรงอันเป็นความรับผิดชอบทางละเมิด²² ตามมาตรา 823 วรรคแรก²³ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นให้เขาเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย เสรีภาพทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด บุคคลนั้นมีความรับผิดชอบจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน” แม้ว่าลักษณะของความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้หรือความเสียหายต่อจิตใจนั้น การทำให้คืนสู่สภาพเดิม (restitution) ในความรับรู้ของกฎหมายเยอรมันเห็นว่า การเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้²⁴ แต่เมื่อการเรียกค่าเสียหายของกฎหมายเยอรมันอยู่บนพื้นฐานของหลักการทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนหนึ่งว่าความเสียหายไม่เคยเกิดขึ้น (Naturalrestitution) วัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายคือ การทำให้คืนสู่สภาพเดิม (restoring the status quo ante) โดยการพิจารณาข้อสันนิษฐานว่า ถ้าความเสียหายไม่เกิดขึ้นผู้เสียหายจะเป็นอย่างไร²⁵ กฎหมายจึงยอมรับให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้ตามเหตุผลข้างต้น

ข. ขอบเขตการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจของผู้เสียหาย

ค่าเสียหายทางจิตใจไม่สามารถเรียกร้องได้ในกรณีที่ได้รับความกระทบกระเทือนอารมณ์ ความรู้สึก (pure emotional attachment) หรือความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานของจิตใจ แต่เพียงอย่างเดียว (not purely emotional) เช่น ความระลึกถึงส่วนบุคคลเกี่ยวกับของที่ถูกทำลายไป

²² Raymond Youngs, English, French and German comparative Law (London: Cavendish, 1998), p 335.

²³ Section 823 Liability in damages

(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

²⁴ Bisil Markesinis, Michale Coester, Guido Alfa and Augustus Ullstein, Compensation for personal injury in English, German and Italian Law, p 60.

²⁵ Ibid, pp 59-60.

(the personal memory of a destroyed object) หรือการสูญเสียความรื่นรมย์แต่เพียงอย่างเดียว²⁶ เนื่องจากตามมาตรา 253 (2) ²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน อันเป็นหลักการที่มาของการให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ บัญญัติว่า ค่าเสียหายชนิดนี้จะเรียกร้องได้เฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทิวทัศน์ธรรม

ดังนั้น ต้องมีความเสียหายต่อร่างกาย อนามัยเกิดขึ้นเป็นพื้นฐานก่อนจึงจะเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจได้

ส่วนมาตรา 8 ²⁸ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เฉพาะกรณีที่ได้รับการเสียหายต่อร่างกาย และอนามัย เท่านั้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหากไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัยก่อน แต่ได้รับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานของจิตใจแต่เพียงอย่างเดียวย่อมเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจไม่ได้

ค. ขอบเขตการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจของทายาท กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

ญาติพี่น้องหรือทายาทของผู้เสียหาย (the relatives of a deceased person) ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจของตนจากการเสียชีวิตของผู้เสียหายได้ เว้นแต่ถ้าความเสียหายต่อจิตใจถึงขนาดเป็นความเสียหายทางจิตเวชที่ทำให้สุขภาพ

²⁶ Gregory L. Fowler, *International product liability law : a worldwide desk reference*, p 263.

²⁷ Section 253 Intangible damage

(2) If damages are to be paid for an injury to body, health, freedom or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also be demanded for any damage that is not pecuniary loss.

²⁸ Section 8 Extent of damages in case of injury to the person

If injury was caused to the body or to health, the expenses incurred in restoring health must be compensated together with the pecuniary loss suffered by the injured party resulting from the temporary or permanent loss or reduction of his earning capacity or from his increased needs. Fair compensation in money can also be demanded for non-pecuniary loss.

เสื่อมโทรมญาติสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ตามมาตรา 823 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เพราะว่าหลักกฎหมายเยอรมันปฏิเสธการให้ค่าเสียหายแก่บุคคลที่สาม โดยมาตรฐานของหลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าเสียหายจะสูงมาก และมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเสียหายทางจิตเวชที่มีผลการรักษาทางการแพทย์ ความบกพร่องทางจิตใจต้องสูงเกินกว่าระดับปกติทั่วไปที่คาดหวังไว้ว่าญาติจะได้รับความเสียหาย เช่นต้องเป็นคดีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีโรคความผิดปกติทางจิต (traumatic disorders) กับโรคเกี่ยวกับจิตพยาธิวิทยา (psycho pathological failures) และแม้จะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 823 ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องร้ายแรงถึงขนาดและเป็นผลโดยตรง แต่หากมีคดีขึ้นสู่ศาลก็จะต้องมีการพิจารณาความสัมพันธ์ของเหตุและผลว่าร้ายแรงถึงขนาดและเป็นผลโดยตรงที่อาจคาดเห็นได้หรือไม่ นอกจากนี้ญาติสนิท คู่หมั้น คนรักก็อาจเรียกร้องสิทธินี้ได้²⁹ สรุปได้ว่า ความเสียหายของญาติหรือคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายต้องรุนแรงเป็นพิเศษและอยู่นอกเหนือความเป็นอันตรายเป็นไปในชีวิต

ง.หลักเกณฑ์การให้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมและเพื่อความพึงพอใจ (fair compensation and satisfaction)

พื้นฐานของหลักเกณฑ์ตามมาตรา 253 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันกำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม (fair compensation) โดยการชำระด้วยเงิน การประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้มีพัฒนาการมานาน มีแนวคำพิพากษาที่อธิบายว่า การให้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 253 มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ³⁰

ประการแรก เป็นการให้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม (fair compensation) เพื่อวัตถุประสงค์ เป็นการให้เงินช่วยเหลือสำหรับการละเมิดอันมีสาเหตุมาจากการกระทำที่น่าตำหนิ ในขอบเขตที่เป็นการเยียวยาการสูญเสียความริ่รรมย์และความสุขของชีวิต

ประการที่สอง กรณีที่แนวคิดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมโดยการจ่ายเงินแก่ผู้เสียหายอาจใช้ไม่ได้ผลในคดีที่ผู้เสียหายสามารถหาความพึงพอใจได้โดยไม่ต้อง

²⁹ Basil Markesinis, Michael Coester, Guido Alpa and Augustus Ullstein, *Compensation for personal injury in English, German and Italian Law*, pp 81-82.

³⁰ Ibid, p 62.

พึงพาการจ่ายเงินจากผู้ทำละเมิด ศาลจึงมองหาแนวคิดที่สอง คือ เพื่อวัตถุประสงค์ให้เกิดความพึงพอใจ (satisfaction) แก่ผู้เสียหายที่ถูกทำละเมิด เหมือนหลักการของกฎหมายสวีต

แนวคิดประการที่สองนี้ถูกวิจารณ์โดยเอกสารทางกฎหมายว่า การให้เงินเพื่อความพึงพอใจโดยไม่คำนึงถึงสภาพความเสียหาย คือการพิจารณาลงโทษภายใต้กฎหมายแพ่งที่ไม่มีอยู่ในระบบกฎหมายเยอรมัน นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันยังต้องการให้มาตรฐานกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับการลงโทษในคดีอาญาและการเยียวยาในทางแพ่งมีความแตกต่างกัน ผู้วิจารณ์บางคนถึงกับเห็นว่า หลักเกณฑ์เรื่องความพึงพอใจน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ³¹

แต่ศาลมีความเห็นในทางกลับกัน โดยศาลปฏิเสธคำสืงใหม่ทดแทนที่มีลักษณะการลงโทษ การลงโทษจะมีประโยชน์เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ (interests of the public) ซึ่งไม่ได้ใช้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแพ่ง เรื่องความพึงพอใจเป็นความสัมพันธ์กับความเสียหายอันเป็นประโยชน์ส่วนบุคคล เป็นลักษณะของกฎหมายเอกชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญามาแล้วก็จะไม่กระทบถึงการพิจารณาย้ายค่าเสียหายในทางแพ่ง³²

ตัวอย่างคดีในคดีปี ค.ศ.1994³³ จำเลยเป็นโจรปล้นธนาคารและจับตัวผู้เสียหายโดยใช้แขนล็อกคอผู้เสียหายและใช้ปืนจ่อที่ศีรษะ ผู้เสียหายกลัวเป็นอย่างมากและผลที่ตามมาคือเธอต้องนอนหลับอย่างทุข์ทรมานและฝันร้ายเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน เธอฟ้องว่าเธอมีอาการไวต่อการถูกกระตุ้นเป็นผลให้ความสามารถในการทำงานภายใต้แรงกดดันลดต่ำลง เป็นผลให้เธอถูกเลิกจ้าง ศาลอุทธรณ์ให้ค่าเสียหาย ลดลงจาก 4,000 ยูโร เหลือ 2,000 ยูโร บนพื้นฐานหลักเกณฑ์เรื่องความพึงพอใจของผู้เสียหายไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของความเสียหายเนื่องจากจำเลยถูกลงโทษในทางอาญาแล้ว

แต่ศาลสูงให้คำสืงใหม่เพื่อการเยียวยาความเสียหาย ให้กลับคืนสภาพเดิมเป็นเงิน 8,000 ยูโร และศาลเห็นว่า การให้ค่าเสียหายไม่ได้ถูกแบ่งเป็นเพื่อความเป็นธรรมและเพื่อความพึงพอใจ ทั้งสองถือเป็นปัจจัยในการคำนวณค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

³¹ Ibid, p 63.

³² Ibid.

³³ BGH 29 November 1994, BGHZ 128, 117 ff.

นอกจากนั้น การกระทำความผิดทางอาญาไม่มีอิทธิพลต่อหลักเกณฑ์การให้ค่าเสียหายเพื่อความพึงพอใจ ซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะแต่มีประโยชน์เฉพาะด้านการเยียวยาความเสียหายแก่บุคคล

จ.วิธีการประเมินให้ค่าเสียหายทางจิตใจ

สำหรับแนวทางการประเมินค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจตามหลักการแล้วจะเป็นดุลพินิจของศาลเป็นผู้ประเมินโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น หรืออาศัยแนวคำพิพากษาในคดีก่อนๆ เป็นเกณฑ์การประเมิน³⁴

ผลรวมของค่าเสียหายในแต่ละคดีจะถูกกำหนดโดยผู้พิพากษาและการคำนึงถึงค่าเสียหายนั้นศาลจะไม่ผูกพันกับคำขอของโจทก์³⁵ ถ้าผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำโดยประมาทอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ค่าเสียหายจะลดลงตามสัดส่วน (มาตรา 254 ประมวลกฎหมายแพ่ง) ถ้าความผิดร้ายแรงเป็นผลมาจากบุคคลที่ได้รับความเสียหายเองเขาย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน³⁶

3.1.1.6 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

กฎหมายเยอรมันเป็นกฎหมายระบบซีวิลลอว์ ที่ถือว่านั่นละเมิดเป็นหนี้ทางแพ่ง ที่ลูกหนี้ต้องชดใช้เพื่อให้เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิม ถือเป็นกรเยียวยาให้คืนสภาพเดิม เสมือนการละเมิดไม่เคยเกิดขึ้น การชดเชยความเสียหายจึงไม่สามารถทำให้มากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ การกำหนดค่าเสียหายจึงต้องยึดอยู่กับหลักการชดเชยความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่นำปัจจัยต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสียหายมาพิจารณา ดังนั้นกฎหมายเยอรมันจึงไม่ยอมรับหลักการของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ³⁷ โดยนักกฎหมายเยอรมันมีความเห็นว่า ค่าเสียหายมีหน้าที่เพื่อเป็นการชดเชยให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นหน้าที่โดยเฉพาะที่ชอบด้วยกฎหมาย การลงโทษผู้ที่กระทำละเมิดไม่ใช่หน้าที่ของค่าเสียหาย กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจน ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

³⁴ Bisil Markesinis, Michale Coester, Guido Alfa and Augustus Ullstein, *Compensation for personal injury in English, German and Italian Law*, pp 65-68.

³⁵ Gregory L. Fowler, *International product liability law : a worldwide desk reference*, p 263.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

คือ การลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นแนวคิดของกฎหมายอาญาโดยเฉพาะไม่ได้หมายถึงการอนุญาตให้มีการลงโทษภายใต้แนวคิดของกฎหมายแพ่ง³⁸ นอกจากนี้การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในขอบเขตอำนาจศาลของต่างประเทศจะถือเป็นการขัดต่อนโยบายสาธารณะของเยอรมันและจะไม่บังคับใช้ในเยอรมนี³⁹

แนวคิดในกฎหมายเยอรมันการกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานอาจถือเป็นส่วนของการลงโทษแล้ว ซึ่งเป็นการสนับสนุนทฤษฎีของความพึงพอใจ (satisfaction) ที่กำหนดค่าเสียหายให้ผู้เสียหายที่ต้องได้รับความทุกข์ยากจากการกระทำของจำเลย โดยเฉพาะในคดีหมิ่นประมาท มันถือว่ามีเจตจำนงที่จะต้องกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการป้องปรามศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้สำหรับการเสื่อมเสียเกียรติยศโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เสียหาย และป้องปรามความรุนแรงเช่นเดียวกันที่อาจเกิดขึ้นได้อีก⁴⁰ และหากจำเลยได้รับโทษทางอาญามาแล้ว ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานอาจถูกลดสัดส่วนลงได้⁴¹

ตัวอย่างที่ศาลเยอรมันกำหนดให้ค่าเสียหายบางลักษณะ ซึ่งแม้จะไม่ได้เรียกว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษแต่ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปราม (deter) พฤติกรรมบางอย่างคล้ายกับวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่น คำพิพากษาในปี 1994 ของศาลสูงแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ (Federal Court of Justice)⁴² อันมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการที่นิตยสารฉบับหนึ่งตีพิมพ์บทความที่ไม่น่าเป็นความจริงของเจ้าหญิงแคโรไลน์ แห่งโมนาโค ศาลตัดสินว่านิตยสารฉบับดังกล่าวละเมิดสิทธิความเป็นส่วนพระองค์ของเจ้าหญิง และเห็นว่าค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยา

---

³⁸ Volker Behr, "Punitive Damages in American and German Law Tendencies towards approximation of apparently irreconcilable concept," *Chicago-Kent Law Review* 2003 78 Chi.-Kent L. Rev. 105 (Online) Available from: <http://web2.westlaw.com/> (2012, April 30)

³⁹ Ina Brock, Stefan Lenze, *The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2005*, p 151 (Online) Available from: <http://www.iclg.co.uk/khadmin/Publications/pdf/475.pdf> (2021, February 11)

⁴⁰ BGH NJW 1996, 984 , BGH NJW 2005, 215. 5 October 2004

⁴¹ Raymond Youngs, *English, French and German comparative Law*, 2 ed (London: Routled-Cavendish, 2007), p 503.

⁴² BGH NJW 1996, 984.

ที่ศาลอุทธรณ์กำหนดยังไม่เพียงพอ โดยเหตุผลว่า ค่าเสียหายจะต้องสามารถป้องปรามพฤติกรรมละเมิดในอนาคตได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางการกำหนดค่าเสียหายเพื่อป้องปรามในคดีดังกล่าวถือได้ว่าแตกต่างจากหลักการเดิมในระบบกฎหมายของเยอรมัน ซึ่งถือว่าค่าเสียหายมีเพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหายเท่านั้น⁴³

นอกจากนั้นยังมีคดีที่วางหลักการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการป้องปรามเช่นเดียวกันอีกคือ คดีของอดีตรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยแห่งอิหร่าน⁴⁴ ซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องสำนักพิมพ์ที่ตีพิมพ์บทสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นความจริง ศาลฎีกาเห็นว่าค่าเสียหายจำนวนค่าเสียหายที่ศาลชั้นต้นกำหนดมายังไม่เพียงพอเพื่อการยับยั้งป้องปราม เหตุผลในคำพิพากษาเหล่านี้เป็นการชี้ให้เห็นว่าศาลเยอรมันได้ยอมรับหลักเกณฑ์และได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษบางแล้ว

ตัวอย่างข้างต้นอาจเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาของศาลเยอรมันที่เริ่มยอมรับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษแล้ว ในส่วนของตัวบทกฎหมายปรากฏว่า กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของเยอรมันก็มีส่วนที่กำหนดค่าเสียหายเสมือนเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยกล่าวคือ กรณีการละเมิดกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากกฎหมายเยอรมันจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแล้ว ความเสียหายจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอาจถูกกำหนดนอกเหนือจากความเสียหายที่แท้จริงได้ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเยอรมนี ปี 1965 แก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 2 มีนาคม 1974 (Copyright Statute : An Act dealing with Copyright and Related Right 1965) มาตรา 97 “การฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราว และเรียกค่าเสียหาย (1) ในกรณีที่บุคคลใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอื่นๆ คู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอาจยื่นฟ้องเพื่อแก้ไขความเสียหายโดยขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามผู้กระทำผิด และระงับการกระทำดังกล่าว หากการกระทำเช่นนั้นจะเป็นอันตรายต่อสิทธิของคู่กรณีฝ่ายที่ถูกละเมิด ถ้าการละเมิดได้กระทำโดยจงใจหรือด้วยความประมาทเลินเล่อก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้ และคู่กรณีที่ได้รับความเสียหายอาจเรียกเอาค่าอะไรที่ผู้ละเมิดได้รับมาจากการทำละเมิด พร้อมทั้งการคิดบัญชีแสดงรายละเอียดของผลกำไรนั้นด้วยก็ได้...” ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถเรียกค่าเสียหายจากกำไรที่ผู้ละเมิดได้รับจากการกระทำละเมิดนั้น เป็นการกำหนดให้

⁴³ Volker Behr, “Punitive Damages in American and German Law Tendencies towards approximation of apparently irreconcilable concept,” *Chicago-Kent Law Review* 2003 : 78 Chi.-Kent L. Rev. 105 (Online) Available from: <http://web2.westlaw.com/> (2012, April 30)

⁴⁴ BVerf 34, 269 (269)

สามารถเรียกร้องเอาค่าเสียหายได้เกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง จึงเห็นได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธินี้มีส่วนที่เป็นลักษณะของการลงโทษผู้ทำละเมิดด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดค่าเสียหายในลักษณะเดียวกันนี้ในคดีละเมิดสิทธิบัตร และคดีเกี่ยวกับการทำซ้ำอันเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ⁴⁵

จากลักษณะของกฎหมายและแนวคำพิพากษาข้างต้นผู้เขียนเห็นว่า ระบบกฎหมายเยอรมันได้ยอมรับเอาแนวคิดการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บ้างแล้ว เพียงแต่การใช้ยังเป็นไปอย่างจำกัดตามนโยบายของรัฐ หรือตามความผิดบางประเภทที่ศาลเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญและควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อป้องปรามเท่านั้น

3.2 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

การอธิบายหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษนั้น จำเป็นต้องอธิบายหลักความรับผิดทางสัญญาและหลักความรับผิดทางละเมิดของประเทศอังกฤษด้วย เพราะพื้นฐานกฎหมายความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาจากหลักทั้งสอง ดังนั้นหากได้ศึกษากฎหมายที่เป็นพื้นฐานแล้วย่อมทำให้การศึกษากฎหมายพิเศษมีความเข้าใจได้รวดเร็วและลึกซึ้งขึ้น

ก. การเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยอาศัยมูลหนี้ทางสัญญา

หลักการเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยมูลหนี้ทางสัญญาที่สำคัญคือ ต้องเป็นคู่สัญญาที่มีนิติสัมพันธ์กันทางสัญญา (Privity of contract) ส่วนลักษณะของสัญญานั้นอาจเป็นได้ทั้งสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า สัญญาเืม ฯลฯ ซึ่งต้องมีการส่งมอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย องค์ประกอบประการต่อมาของการเรียกร้องโดยอาศัยมูลหนี้ทางสัญญาคือ ต้องมีข้อตกลงหรือข้อสัญญาที่กำหนดไว้ต่อกัน ซึ่งข้อสัญญานั้นอาจตกลงกันได้โดยชัดแจ้ง (Express term) หรือเป็นข้อสัญญาโดยปริยาย (Implied term)

⁴⁵ Volker Behr, "Punitive Damages in American and German Law Tendencies towards approximation of apparently irreconcilable concept," *Chicago-Kent Law Review* 2003 : 78 Chi.-Kent L. Rev. 105 (Online) Available from: <http://web2.westlaw.com/> (2012, April 30)

กรณีที่คู่สัญญา มีข้อตกลงกันโดยชัดแจ้ง (Express term) หากมีการทำผิดข้อตกลงนั้นย่อมถือเป็นการผิดสัญญา (Breach of contract) ที่ฝ่ายผู้ผิดสัญญาต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ลักษณะของความเสียหายจากการผิดสัญญาแบ่งได้เป็นความเสียหายตามปกติที่เกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา (Normal or natural damage) และความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามปกติแต่อาจเกิดขึ้นได้โดยคู่สัญญาสามารถคาดหมายได้ หากคู่สัญญาไม่สามารถคาดหมายได้ความเสียหายนั้นจะเรียกว่าเป็นความเสียหายที่ไกลเกินกว่าเหตุ (Too remote) ที่คู่สัญญาอีกฝ่ายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ

ในส่วนของข้อสัญญาโดยปริยาย (Implied term) มีกำหนดไว้ใน The Sale of Goods Act 1893 ซึ่งมีเนื้อหาที่กำหนดให้มีข้อสัญญาว่าด้วยการรับประกันคุณภาพสินค้าโดยปริยาย (implied condition relating to quality) และต่อมา The Sale of Goods Act 1979 ก็ยังมีการกำหนดข้อสัญญาโดยปริยายอีก เช่น ข้อสัญญาเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าที่ต้องมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน (Merchantable or satisfactory quality) หากคุณภาพของสินค้าไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบ

ข. การเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอาศัยมูลละเมิด

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาที่จะฟ้องผู้ก่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ ผู้เสียหายต้องอาศัยหลักความรับผิดทางละเมิดเป็นกลไกสำคัญในการฟ้องร้ององค์ประกอบของความรับผิดทางละเมิดที่เราทราบกันโดยทั่วไป คือ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นให้เขาเสียหาย แต่สำหรับกฎหมายละเมิดของประเทศอังกฤษ จะไม่มีการกระทำละเมิดโดยจงใจอันเป็นหลักการกว้างๆ ให้ปรับใช้กับข้อเท็จจริงเหมือนทางซีวิลลอว์ แต่จะมีการกระทำละเมิดโดยจงใจเฉพาะที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เช่น การฉ้อฉล (Fraud) การทำให้เสียชื่อเสียง (Defamation) การรบกวนความสงบ (Nuisance) การบุกรุก (Trespass) กฎหมายละเมิดของประเทศอังกฤษจึงมีลักษณะเป็นการละเมิดตามประเภทที่ระบุ (categoric tort) ส่วนการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Tort of Negligence) ในเรื่องของความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษมีที่มาจากคดี Donoghue v. Stevenson⁴⁶ ที่มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์ คือ Donoghue รับประทานน้ำหวานรสช็อกโกแลตที่เพื่อนของตนซื้อมาจากร้านค้า ในน้ำหวานนั้นมีเศษหอยทากเน่าปนอยู่เป็นเหตุทำให้โจทก์ป่วยหนัก โจทก์ไม่

⁴⁶ (1932) AC 526

สามารถฟ้องผู้ชายได้เพราะโจทก์ไม่ใช่ผู้ซื้อจึงไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ชาย แต่โจทก์ฟ้องผู้ผลิต คือ Stevenson และศาลก็พิพากษาให้ผู้ผลิตรับผิดชอบโจทก์ ในคดีนี้ศาลวางหลักไว้ว่า ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร (duty of care) เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นที่มีความเป็นไปได้ว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการนั้น ซึ่งหลักในคดีนี้ถูกเรียกว่า หลักเพื่อนบ้านที่ดี (Neighbour principle) อย่างไรก็ดีแม้ผู้ผลิตจะมีความรับผิดชอบในมูลละเมิดอันมีสาเหตุจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบนั้น ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายนำเสนอว่าสินค้ามีความบกพร่อง และความบกพร่องเป็นเหตุให้ตนได้รับความเสียหายซึ่งก็เป็นภาระการพิสูจน์ที่ยากพอสมควร เนื่องจากว่าการพิสูจน์ว่าสินค้าใดมีความปลอดภัยหรือบกพร่องอาจไม่อยู่ในวิสัยที่คนทั่วไปจะรู้ได้⁴⁷

จากข้อจำกัดในเรื่องความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดเพื่อละเมิดดังที่กล่าวมาแล้ว ประเทศอังกฤษจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987) โดยส่วนที่ 1 (part 1) ได้บัญญัติถึงความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ซึ่งเป็นการอนุวัติตาม Directive Concerning Liability for Defective Products (Directive No. 85/374/ECC) ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 1985 ของสหภาพยุโรป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987) ส่วนที่ 1 (part 1) ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

วัตถุประสงค์หลักของการให้ค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษก็เหมือนกับประเทศอื่นๆ คือ เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับไม่ใช่การลงโทษการกระทำผิดของจำเลย⁴⁸

ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ได้มีบัญญัติไว้ชัดเจนในประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีว่า ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาเป็นค่าเสียหายประเภทใดบ้าง เช่น ค่ารักษาพยาบาล

⁴⁷ มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability) ปี 2543, หน้า 81-86.

⁴⁸ Gregory L. Fowler, *International product liability law : a worldwide desk reference*, p 191.

ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เนื่องจากลักษณะเฉพาะของกฎหมายของประเทศอังกฤษเป็นกฎหมายคอมมอนลอว์ การบัญญัติเรื่องค่าเสียหายไม่ได้กำหนดไว้เฉพาะแต่ใช้ตามหลักทั่วไปของคอมมอนลอว์ โดยแบ่งค่าเสียหายเป็น ค่าเสียหายที่แท้จริง (Special damages) และค่าเสียหายตามทางสันนิษฐาน (General damages)⁴⁹ ซึ่งได้อธิบายมาในบทที่แล้วว่า ค่าเสียหายที่แท้จริง (Special damages) คือ ค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ มีลักษณะเป็นค่าเสียหายในปัจจุบัน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ในระหว่างการบาดเจ็บที่ไม่สามารถทำงานได้ ส่วนค่าเสียหายตามทางสันนิษฐาน (General damages) คือ ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แน่ชัดอาจต้องใช้การสันนิษฐานหรือประมาณและรวมถึงค่าเสียหายในอนาคตที่ผู้เสียหายจะได้รับต่อไป เช่น ค่าเสียหายจากการบาดเจ็บทรมานทุกข์ทรมาน (pain and suffering) ค่าเสียหายจากการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (Loss of amenity) การสูญเสียความสามารถในการหารายได้ในอนาคต เป็นต้น

หากเปรียบเทียบการให้ค่าเสียหายสำหรับกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ทรมานทุกข์ทรมาน หรือสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิตของประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศอังกฤษ ถือว่าประเทศอังกฤษให้ค่าเสียหายในระดับปานกลางไม่มากมายนัก การกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นหน้าที่ของศาลเพียงผู้เดียว ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานทางการแพทย์และจะใช้แนวคำพิพากษา (precedent) ในคดีก่อนที่เป็นบรรทัดฐานเป็นแนวทางประกอบในการตัดสินและกำหนดค่าเสียหายโดยมีแนวทางของคณะกรรมการศึกษากฎหมาย (The Judicial Studies Board) ที่ประเมินการให้ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐาน (General Damages) กรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ โดยมีเจตนาให้ผู้พิพากษาคำนวณค่าเสียหายให้สอดคล้องกัน ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับขอบเขตของความเสียหาย อายุของผู้เสียหาย ขอบเขตของการบาดเจ็บ การทรมานทุกข์ทรมาน การสูญเสียความสามารถ ร่องรอยบาดแผล เหตุแทรกแซง การกระทำก่อนเกิดเหตุ เช่น ค่าเสียหายจะอยู่ระหว่าง 500 ปอนด์ สำหรับกรณีอาหารเป็นพิษ และ 115,000 ปอนด์ สำหรับความเสียหายทางสมองหรือการเป็นอัมพาตทั้งตัว โดยค่าเสียหายจะครอบคลุมการสูญเสียรายได้ทั้งในอดีตและอนาคต ความพิการที่ไม่สามารถทำงานได้ ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายอื่นที่สมเหตุสมผลซึ่งเป็นผลมาจากการบาดเจ็บ⁵⁰

⁴⁹ Ibid, p 192.

⁵⁰ Paul Mcneil, Field Fisher Waterhouse, England in International Product Liability (2007), Christian Campbell, editor (Salzburg, Austria: Yorkhill Law Publishing, 2007), p 213 (Online) Available

หากแยกพิจารณาเป็นการเรียกค่าเสียหายกรณีบุคคลได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ค่าเสียหายต่อจิตใจ ค่าเสียหายเชิงลงโทษ สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.2.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต และร่างกาย

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 5 (1) ให้คำนิยาม “ความเสียหาย” ไว้ว่า หมายถึง อันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย⁵¹ ดังนั้นเมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายดังกล่าวโจทก์ย่อมมีสิทธิได้รับค่าเสียหายดังนี้

ก.ค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General damages) คือ ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณได้อย่างแม่นยำ แน่นนอน พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก รวมถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (non pecuniary loss) หรือความเสียหายทางจิตใจ ทั้งที่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วและที่จะได้รับต่อไปในอนาคต โจทก์ต้องมีค่าขอค่าเสียหายชนิดนี้ไว้ แต่เนื่องจากเป็นค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ยากจึงเป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ เช่น ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (pain and suffering) การสูญเสียความคาดหวังของชีวิต (Loss of expectation) การสูญเสียความรื่นรมย์ของชีวิต (Loss of amenity) ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอายขายหน้า และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์นำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะได้อธิบายขยายความเพิ่มเติมอีกในหัวข้อค่าเสียหายต่อจิตใจ

อนึ่ง มีการตรา Administration of Justice Act 1982 ออกบังคับใช้โดยไม่มี การแบ่งแยกประเภทของค่าเสียหาย (head of damages) สำหรับการสูญเสียความคาดหวัง ในชีวิต (loss of expectation of life) แต่ไปรวมอยู่ในกรณีความเจ็บปวด และความทุกข์ทรมาน

---

from http://books.google.co.th/books?id=tog1PFvQ5rMC&printsec=frontcover&hl=th&source=gbs_vpt_buy#v=onepage&q&f=false (2012 February 3)

⁵¹ Section 5 Damage giving rise to liability.

(1) Subject to the following provisions of this section, in this Part “damage” means death or personal injury or any loss of or damage to any property (including land).

(Pain and Suffering) อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ชีวิตถูกทำให้สั้นลงโดยอุบัติเหตุ (one's life has been shortened by accident) ⁵²

ข. ค่าเสียหายที่แท้จริง (Special damages) คือ ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้จริง (actual pecuniary loss) ที่โจทก์ได้รับในปัจจุบันในขณะที่โจทก์ฟ้องร้อง อันมีสาเหตุมาจากการกระทำของจำเลย โดยโจทก์ต้องระบุในคำขอท้ายฟ้องเป็นรายการๆ ไป และโจทก์ต้องพิสูจน์ความเสียหายนี้ให้ปรากฏต่อศาล เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างบาดเจ็บ

ถึงแม้ว่าในการกำหนดค่าเสียหายในแต่ละคดีจะเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น แต่ศาลก็จะพยายามพิจารณาคดีให้มีความสอดคล้องกันระหว่างคดีที่มีข้อเท็จจริงคล้ายกันจะต้องได้รับค่าเสียหายใกล้เคียงกัน⁵³

ค. ค่าขาดไร้อุปการะและค่าปลงศพ

หากผู้เสียหายถึงแก่ความตายและมีทายาทที่ต้องให้การอุปการะต้องพิจารณาการให้ค่าขาดไร้การอุปการะและค่าปลงศพผู้ตายต้องพิจารณาตาม The Fatal Accident Act 1976 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Administration of Justice Act 1982 ที่ทายาทผู้ตายต้องระบุให้ได้ว่าตนเองเป็นญาติสนิทของผู้ตายที่ผู้ตายให้การอุปการะอยู่ ค่าเสียหายจะคำนวณจากรายได้ของผู้ตายหักกลบด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้ตายเพื่อหาจำนวนเงินที่ผู้ตายต้องอุปการะทายาททั้งที่ผ่านมาและต่อไปในอนาคต⁵⁴

---

⁵² Vivienne Harpwood, Modern tort law, 7 ed, (London: Routledge Cavendish Taylor & Francis Group, 2009), p 448.

⁵³ Gregory L. Fowler, International product liability law : a worldwide desk reference, p 192.

⁵⁴ Paul Mcneil, Field Fisher Waterhouse, England in International Product Liability (2007), Christian Campbell, editor, p 213.

3.2.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ความเสียหายต่อทรัพย์สินต้องมีใช่เป็นตัวสินค้านั้นเอง⁵⁵ และต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้ หรือครอบครองหรือบริโภคเพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีทรัพย์สินที่ใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า และหากเป็นค่าเสียหายไม่เกิน 275 ปอนด์ กฎหมายก็มีให้เรียกจ่ายค่าเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ไม่ตัดสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายอื่น ตามมาตรา 5 (3) (4)⁵⁶

3.2.1.3. การจำกัดจำนวนค่าสินไหมทดแทน

ความเสียหายที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 บัญญัติไว้มีอย่างกว้างขวาง และไม่จำกัดจำนวนค่าเสียหายขั้นสูงไว้เหมือนอย่างที่กำหนดในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน มาตรา 10 คือ 85 ล้านยูโร

3.2.2 ค่าเสียหายต่อจิตใจ

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นกฎหมายเฉพาะและเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจหรือค่าเสียหายเชิงลงโทษยังเป็นประเด็นปลีกย่อยในกฎหมายนี้จึงมีตัวอย่างการปรับใช้เกิดขึ้นน้อย ดังนั้นการอธิบายเรื่องค่าเสียหายและ

---

⁵⁵ 2) A person shall not be liable under section 2 above in respect of any defect in a product for the loss of or any damage to the product itself or for the loss of or any damage to the whole or any part of any product which has been supplied with the product in question comprised in it.

⁵⁶ (3) A person shall not be liable under section 2 above for any loss of or damage to any property which, at the time it is lost or damaged, is not—

(a) of a description of property ordinarily intended for private use, occupation or consumption; and

(b) intended by the person suffering the loss or damage mainly for his own private use, occupation or consumption.

(4) No damages shall be awarded to any person by virtue of this Part in respect of any loss of or damage to any property if the amount which would fall to be so awarded to that person, apart from this subsection and any liability for interest, does not exceed £275.

การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย อาจจำเป็นต้องยกตัวอย่างจากคดีละเมิดเพราะเป็นกฎหมายทั่วไปและมีหลักเกณฑ์พื้นฐานเดียวกันกับความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตามที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป (General damages) ในกรณีของค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต และร่างกายอันเรื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ว่า ค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นค่าเสียหายตามทางสันนิษฐานทั่วไป ซึ่งแนวปฏิบัติของประเทศอังกฤษศาลจะให้การเยียวยาเกี่ยวกับค่าขอที่เรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ (Emotional Distress) กรณีของความสะเทือนใจอย่างรุนแรง (nervous shock) ความเสียหายต่อจิตใจอย่างมีนัยสำคัญ (essentially a psychiatric injury) ความหวาดระแวง (suspicion)⁵⁷ แต่ศาลจะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจกรณีของความเศร้าโศก ความเสียใจ เช่น คดี *Hinz v. Berry*⁵⁸ ข้อเท็จจริงคือ โจทก์ได้รับความเสียหายต่อจิตใจกรณีที่เห็นสามีและลูกเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน โจทก์ได้รับความเศร้าโศกเสียใจและทุกข์ใจเป็นอย่างมาก แต่ศาลปฏิเสธที่จะให้ค่าเสียหายจากความเศร้าโศกเสียใจโดยเหตุผลว่า มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามปกติทั่วไปและจะไม่มี การชดเชยให้สำหรับค่าเสียหายของความเศร้าโศกเสียใจ แต่ถ้าเป็นความเสียหายแก่จิตประสาทศาลจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย⁵⁹

ก. ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ผู้เสียหาย

การเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะใช้สูตรหรือวิธีคิดตามกฎหมายละเมิด เนื่องจากมาตรา 6 (7) ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ถือว่าความรับผิดตาม Consumer Protection Act 1987 Part 1 เป็นความรับผิดเพื่อละเมิด⁶⁰

⁵⁷ Paul Mcneil, *Field Fisher Waterhouse, England in International Product Liability* (2007), Christian Campbell, editor (Salzburg, Austria: Yorkhill Law Publishing, 2007), p 214.

⁵⁸ (1970) 1 ALL ER 1074

⁵⁹ อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย, (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545) หน้า 156.

⁶⁰ (7) It is hereby declared that liability by virtue of this Part is to be treated as liability in tort for the purposes of any enactment conferring jurisdiction on any court with respect to any matter.

ในกรณีที่ความทุกข์ทรมานอันเป็นความเสียหายต่อจิตใจมาจากการเจ็บป่วยทางร่างกาย มันจะถือว่าเป็นการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีบุคคลได้รับบาดเจ็บ หรือเรียกว่าความเสียหายทางจิตใจซึ่งเป็นผลมาจากความเสียหายทางร่างกายที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์หรือศาลจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงเพื่อให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ผู้เสียหายได้ง่าย

แต่กรณีที่โจทก์ไม่ได้รับความเสียหายทางร่างกาย แต่ได้รับความเสียหายทางจิตใจอย่างเดียว โจทก์จะมีความยากลำบากในการพิสูจน์ความเสียหายหรือศาลอาจต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจยุ่งยากมากกว่า ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าค่าเสียหายต่อจิตใจจะได้รับการเยียวยาในสถานการณ์ต่อไปนี้

(1) เมื่อจำเลยจงใจก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เช่นคดี *Wilkinson v. Downton*⁶¹ คดีนี้จำเลยต้องการหยอกล้อโจทก์จึงบอกโจทก์ว่าสามีของโจทก์ได้รับอุบัติเหตุถูกรถชน โจทก์ซึ่งมีสุขภาพปกติดีเกิดอาการช็อกและล้มป่วยลง ศาลพิพากษาว่าจำเลยต้องรับผิดชอบเพราะเจตนากระทำการอันคาดหมายได้ว่าจะทำให้โจทก์ป่วยทางกายและเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับการบาดเจ็บเช่นนั้น และคดี *Janvier v. Sweeney*⁶² ข้อเท็จจริงคือ จำเลยมีความตั้งใจจะขู่โจทก์ซึ่งเป็นเด็กกำพร้าใช้ชาวฝรั่งเศสให้เปิดเผยความลับ อันถือเป็นการได้รับข้อมูลอย่างผิดกฎหมายและขู่ว่าจะหากไม่บอกข้อมูลจะจับกุมและฟ้องโจทก์โดยจำเลยรู้ว่าไม่มีมูลความผิดเป็นเหตุให้โจทก์ล้มป่วยลงด้วยอาการทางจิตประสาทศาลพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบตามแนวคดีแรก

(2) ความเสียหายต่อจิตใจเป็นผลมาจากความหวาดวิตกจากการได้รับความเสียหายทางร่างกาย เช่นคดี *Dulieu v. White & Sons*⁶³ ข้อเท็จจริงคือ คนขับรถม้าด้วยความประมาทขับพุ่งมาสู่โจทก์ซึ่งเป็นหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ โจทก์ไม่ได้รับอันตรายทางร่างกาย แต่เธอช็อกได้รับการกระทบกระเทือนทางประสาทอย่างรุนแรงจนเจ็บป่วยอย่างหนักและคลอดบุตรก่อนกำหนดและบุตรเป็นคนปัญญาอ่อนจากผลของความเจ็บป่วยของเธอ

⁶¹ (1897) 2 QB 57

⁶² (1919) 2 KB 316

⁶³ (1901) 2 KB 669

มีคดีต้นแบบในปัจจุบันนี้คือ *McLaughlin v. O'Brien*⁶⁴ ในข้อเท็จจริงที่ว่า โจทก์ถูกเรียกตัวไปที่โรงพยาบาลภายหลังเกิดอุบัติเหตุกับคนในครอบครัวของเธอ 1 ชั่วโมง เธอประสบกับอาการเจ็บป่วยทางจิตใจภายหลังที่เห็นคนในครอบครัวของเธอได้รับบาดเจ็บ ศาลให้ค่าเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลมาจากการกระทบกระเทือนทางประสาทอย่างรุนแรงเมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ว่า เธอมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย (primary victims) จนอาจคาดหมายได้ว่าเธอ (secondary victims) จะต้องทนทุกข์ทรมานทางจิตใจ เช่น เป็นคู่สามีภรรยา เป็นบุตร เป็นคู่หมั้น หรือเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ (bystanders) และเห็นหรือได้ยินเหตุการณ์ที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย แต่การเห็นอุบัติเหตุในโทรทัศน์ ได้ยินในวิทยุ ถือว่าไม่มีความใกล้ชิดเพียงพอกับเหตุการณ์ตามตัวอย่างคดี *Alcock v Chief Constable of South Yorkshire Police*⁶⁵ ข้อเท็จจริงคือ โจทก์เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจจากสำนักงานตำรวจเนื่องจากตนดูโทรทัศน์แล้วเห็นญาติของตนประสบอุบัติเหตุจากการไปชมกีฬาในสนามแล้วตำรวจปล่อยให้มีคนอยู่บนอัฒจันทร์จำนวนมากเกินไปจนอัฒจันทร์ล้มลงมาทับคนเสียชีวิตและมีคนวิ่งหนีจนเหยียบกันเสียชีวิตอีกซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นญาติของโจทก์ ศาลเห็นว่าโจทก์ไม่สามารถเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจกรณีช็อก หรือสะเทือนใจอย่างรุนแรงได้

ในคดีอื่นที่อาจได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจ เช่น คดี *Attiah v. British Gas PLC*⁶⁶ ที่โจทก์ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรงเมื่อเห็นบ้านของตนไฟไหม้จากความประมาทของจำเลย โจทก์ได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจแม้โจทก์จะไม่ได้ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย

ข. ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

ในกรณีทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายเป็นนโยบายที่ศาลไม่ให้ค่าเสียหายสำหรับทายาทกรณีผู้เสียหายเสียชีวิต หากเขาเหล่านั้นได้รับความเศร้าโศกเสียใจ (ordinary grief) ความเสียใจ (sorrow) ความสงสารเวทนา (compassion) และความวิตกกังวล (anxiety) แต่เพียงอย่างเดียว⁶⁷ แต่อย่างไรก็ตามโดยรูปแบบของความเสียหายชนิดนี้ที่สมควรจะมีการชดเชยแก่ทายาทผู้ตายบ้าง กฎหมายอังกฤษจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่

⁶⁴ (1982) 2 All ER 1074

⁶⁵ (1992) 1 AC 310

⁶⁶ (1967) 3 All ER 455

⁶⁷ Paul Mcneil, *Field Fisher Waterhouse, England in International Product Liability* (2007),

เรียกว่า The Fatal Accident Act 1976 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย Administration of Justice Act 1982 กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกเสียใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป (Bereavement) โดยกำหนดจำนวนเงินที่จะเป็นการชดเชยไว้แน่นอนตายตัวคือ 10,000 ปอนด์ (โดยจะไม่มี การประเมินระดับของความเสียหาย) สำหรับสามีหรือภริยาของผู้ตาย และบิดามารดาของผู้ตาย ซึ่งเป็นผู้เยาว์และยังไม่ได้สมรส⁶⁸ โดยถือว่าเหตุแห่งความตายดังกล่าวก่อให้เกิดสิทธิ ในการเรียกร้องค่าเสียหายแก่บุคคลเหล่านี้⁶⁹

สำหรับทายาทของผู้ตาย สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้ตายโดยทายาท นั้น ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน ตาม Law Reform

---

⁶⁸ Section 1A Bereavement.

(1) An action under this Act may consist of or include a claim for damages for bereavement.

(2) A claim for damages for bereavement shall only be for the benefit—

(a) of the wife or husband of the deceased; and

(b) where the deceased was a minor who was never married—

(i) of his parents, if he was legitimate; and

(ii) of his mother, if he was illegitimate.

(3) Subject to subsection (5) below, the sum to be awarded as damages under this section shall be £10,000.

(4) Where there is a claim for damages under this section for the benefit of both parents of the deceased, the sum awarded shall be divided equally between them (subject to any deduction falling to be made in respect of costs not recovered from the defendant).

(5) The Lord Chancellor may by order made by statutory instrument, subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament, amend this section by varying the sum for the time being specified in subsection (3) above.

⁶⁹ Raymond Youngs, English, French & German comparative law, (London: Routledge-Cavendish, 2007), p 497.

(Miscellaneous Provisions) Act 1934 Section 1 (1)⁷⁰ ได้คงสิทธิของผู้ตายในการเรียกร้องค่าเสียหายเหล่านี้ไว้โดยทายาท เช่น ค่าแห่งชีวิต แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการสูญเสียรายได้หลังความตาย การสูญเสียความคาดหวังในชีวิต หรือค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้เสียหายเสียชีวิตแทบจะทันทีหลังเหตุการณ์การกระทำละเมิด⁷¹

3.2.3 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยมีแนวคิดในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้เป็นเครื่องมือเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบกฎหมายเป็นกลไกเพื่อให้เกิดความยุติธรรมโดยเฉพาะในกรณีที่ค่าเสียหายเชิงชดเชย (compensatory damages) ไม่เพียงพอที่จะปราบปรามการกระทำที่ร้ายแรงได้ และเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม แต่อย่างไรก็ตามค่าเสียหายเชิงลงโทษของอังกฤษจะมีหลักเกณฑ์ ขอบเขตและข้อจำกัดการใช้บังคับที่ค่อนข้างเคร่งครัด ซึ่งพิจารณาได้จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในคดี *Wilkes v. Wood*⁷² ที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วในบทที่ 2 ว่า ลูกขุนมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายที่มากกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและทำหน้าที่ลงโทษผู้กระทำละเมิดและป้องปรามมิให้พฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้นอีกในอนาคต ประกอบกับคดี *Rookes v Barnard*⁷³ ที่วางหลักเกณฑ์การใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างเคร่งครัดโดยจะใช้ในสถานการณ์ที่จำกัดเฉพาะความผิด 3 ประเภท คือ (1) คดีที่มีความเสียหายเกิดจากการใช้ความรุนแรง การกระทำตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ (2) คดีที่จำเลยมีเจตนามุ่งแสวงหากำไรเกินส่วนจากจำนวนค่าเสียหาย

⁷⁰ Section 1 (1) Subject to the provisions of this section, on the death of any person after the commencement of this Act all causes of action subsisting against or vested in him shall survive against, or, as the case may be, for the benefit of, his estate. Provided that this subsection shall not apply to causes of action for defamation

⁷¹ Raymond Youngs, *English, French & German comparative law*, 2 ed (London: Routledge-Cavendish, 2007), p 497.

⁷² 98 Eng. Rep. 489 (C.B. 1763)

⁷³ (1964) AC 1129

ที่ต้องจ่ายให้แก่โจทก์ (3) คดีที่มีกฎหมายพิเศษบัญญัติให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ เช่น s 17(3) of the Copyright Act 1956⁷⁴

การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยลูกขุนของประเทศอังกฤษนั้นจะต้องเป็นไปตามแนวทางที่ศาลกำหนดไว้⁷⁵ ลูกขุนจะเป็นทั้งผู้ตัดสินและผู้ประเมินจำนวนมูลค่าความเสียหายในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับคดีนั้นๆ อีกทั้งลูกขุนได้กำหนดข้อจำกัดที่ จะต้องนำมาใช้เพื่อประกอบการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้⁷⁶

1. จะต้องเป็นกรณีที่ศาลจะตัดสินให้โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยจนอาจคาดหมายได้ว่า จำเลยจะไม่เข็ดหลาบและอาจวนกลับมากระทำละเมิดในพฤติกรรมแบบเดิมได้อีก

2. จะต้องเป็นกรณีที่โจทก์ได้รับความเสียหายจากพฤติกรรมอันชั่วร้ายและการกระทำอันน่าตำหนิของจำเลย

3. จะต้องเป็นกรณีที่จำเลยยังไม่ได้รับโทษสำหรับการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้หลักการห้ามลงโทษจำเลยซ้ำสองจากการกระทำความผิดอันเดียวกัน (Double Jeopardy)

4. ในคดีที่มีโจทก์หลายคน การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจถูกจำกัดมูลค่าความเสียหายได้เพราะศาลไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้โจทก์ได้ครบทุกคน

5. ในคดีที่จำเลยกระทำละเมิดโดยการสำคัญผิด หรือมีเจตนาสุจริต จะไม่มี การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

6. เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ของโจทก์ ศาลอาจจำกัดหรือไม่กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ หากเห็นว่าโจทก์มีส่วนร่วมรู้เห็นกับการกระทำความผิดหรือการกระทำบางส่วนของโจทก์เป็นพฤติการณ์ที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือโจทก์เป็นผู้ก่อหรือสนับสนุนต่อพฤติการณ์ของการกระทำความผิดอันเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีนั้น

⁷⁴ Vivienne Harwood, *Modern tort law*, p 424-425.

⁷⁵ F.H.Lawson, *Remedies of English Law* (Middlesex : Penguin books, 1972) P 168.

⁷⁶ John Y.Gotanda, "Punitive Damages : A Comparative Analysis", *Columbia Journal of Transnation Law*, 2004, p 399-400.

นอกจากเงื่อนไขที่กล่าวมาลูกขุนยังอาจต้องพิจารณาถึงเหตุแวดล้อมต่างๆ ที่จะสามารถลดหย่อนความผิดของจำเลยได้ และต้องนำทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาพิจารณา เช่น สถานะทางการเงินของจำเลย ประโยชน์ส่วนเกิน (windfall) ที่โจทก์จะได้รับจากการได้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จำนวนโจทก์และจำเลยในคดีว่ามีคนเดียวหรือหลายคน และหากศาลเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ลูกขุนกำหนดมากเกินไปศาลมีอำนาจปรับลดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เหมาะสมได้⁷⁷ นอกจากนี้หากลูกขุนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมากเกินไปศาลอุทธรณ์มีอำนาจกลับคำตัดสินของลูกขุนและพิจารณาคดีใหม่ได้ เพื่อเป็นการตรวจสอบจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความเหมาะสมต่อคดีนั้น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลและการบริการทางกฎหมาย ค.ศ.1990 (The Court and Legal Service Act of 1990)⁷⁸

ในเรื่องวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษอาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดอีกกล่าวคือ

1. ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) คือ การลงโทษจำเลยถ้าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยอุกอาจ (outrageous) น่าอัปยศ อดสู (scandalous) มีพฤติการณ์ทำให้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับร้ายแรงขึ้น (aggravated) ค่าเสียหายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย ไม่ใช่การเยียวยาความเสียหายแก่โจทก์⁷⁹ Exemplary Damages จะใช้ในสถานการณ์ที่จำกัดอย่างมาก ค่าเสียหายเชิงลงโทษชนิดนี้จะไม่ได้รับหากค่าเสียหายเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายสามารถจ่ายได้อย่างเพียงพอสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษหรือยับยั้งการกระทำผิดของจำเลย ขนาดของการให้ค่าเสียหายนี้จะ เป็นระดับปานกลางหรือพอสมควรและทรัพย์สินของคู่กรณีจะมีความสัมพันธ์กับการให้ค่าเสียหาย⁸⁰

⁷⁷ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย, มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, มกราคม 2553, หน้า 37.

⁷⁸ John Y.Gotanda, "Punitive Damages : A Comparative Analysis", Columbia Journal of Transnation Law, 2004, pp 399-400.

⁷⁹ Gregory L. Fowler, International product liability law : a worldwide desk reference, p 192.

⁸⁰ Ibid

2. ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม (Aggravated Damages) มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่จิตใจ สำหรับความเสียหายทางจิตใจ (mental distress) หรือเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมให้มากขึ้นเสมือนซ้ำเติมการกระทำผิดของจำเลย หรือถ้าไม่เป็นเพราะการกระทำผิดของจำเลยก็เป็นเพราะผลที่ตามมาจากพฤติกรรมการกระทำผิดของจำเลย เช่น จำเลยทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงมาก ศาลอาจจะให้ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติมเพื่อเป็นการเยียวยาความรู้สึกเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่โจทก์ได้รับจากการบาดเจ็บ (injured feelings)⁸¹

ค่าเสียหายทั้งสองอย่างนี้ดูผิวเผินอาจเห็นว่ามี ความคล้ายคลึงกัน ซึ่งในอดีตก็มีความสับสนในการปรับใช้ค่าเสียหายทั้งสองนี้⁸² แต่ปัจจุบันความแตกต่างของค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้ถูกทำให้ชัดเจนขึ้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damages) คือ ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมจากค่าเสียหายที่แท้จริง หลักเกณฑ์ใช้กำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ คือ พฤติกรรมการกระทำผิดที่ร้ายแรงของจำเลย แต่ค่าเสียหายชนิดนี้จะไม่ถูกกำหนดถ้าโจทก์ถึงแก่ความตายก่อนศาลมีคำพิพากษา⁸³ และค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้อาจลดลงหรือไม่ถูกกำหนดหากจำเลยได้รับโทษทางอาญามาแล้ว⁸⁴

ส่วนค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม (Aggravated Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง พิจารณาจากความเสียหายที่โจทก์ได้รับ หากมีการฟ้องคดีแล้วผู้เสียหายตายลงค่าเสียหายนี้ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ และแม้จำเลยจะได้รับโทษทางอาญาไปแล้ว ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติมยังสามารถกำหนดให้จำเลยต้องชดเชยได้

ตามที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้กับผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง แต่ในส่วนของทายาทกรณีหากผู้เสียหายที่แท้จริงถึงแก่ความตายแล้ว

⁸¹ Ibid

⁸² John Munkman, Damages for personal injuries and death, 5 ed, (London: Butterworths, 1973), p 41.

⁸³ ใน Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act , 1934 , Section 1

⁸⁴ Hook V. Cunard SS. Co., Ltd. (1953) 1 All ER.1021

กฎหมายของอังกฤษไม่ได้กำหนดให้ทายาทของผู้ตายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษตาม Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934⁸⁵

ตารางแสดงการเปรียบเทียบการได้รับค่าเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายแต่ละประเภทของประเทศไทย⁸⁶

กรณี	การเรียกค่าเสียหาย	ประเภทกฎหมายของประเทศไทย		
		กฎหมายสัญญา	กฎหมายละเมิด	Consumer Protection Act 1987
1	บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต	ได้	ได้	ได้ ⁽¹⁾⁽⁵⁾
2	ค่าเสียหายเชิงลงโทษ	ไม่ได้ ⁽²⁾	ได้ แต่มีข้อจำกัด ⁽³⁾	ได้ แต่มีข้อจำกัด ⁽¹⁾⁽³⁾
3	ความเสียหายต่อจิตใจ	ไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้น ⁽⁴⁾	ได้ แต่มีข้อจำกัด	ได้ แต่มีข้อจำกัด ⁽⁵⁾

หมายเหตุ (1) มาตรา 5 (1) “ความเสียหาย” หมายรวมถึง กรณีเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ

(2) Addis v. Gramophone Company Limited (1909) AC 488

(3) Rookes v. Barnard (1964) AC 1129

(4) Bliss v. S E Thames Regional Health Authority (1987) ICR 700

(5) มาตรา 6 (7) ให้ถือว่าความรับผิดตาม Consumer Protection Act 1987 Part 1 เป็นความรับผิดเพื่อละเมิด

⁸⁵ Section 1 (2) Where a cause of action survives as aforesaid for the benefit of the estate of a deceased person, the damages recoverable for the benefit of the estate of that person—

(a) shall not include—

(i) any exemplary damages;

(ii) any damages for loss of income in respect of any period after that person’s death

⁸⁶ สรุปจาก Paul Mcneil, Field Fisher Waterhouse (English) in *International Product Liability* (2007), Christian Campbell, editor (Salzburg, Austria: Yorkhill Law Publishing, 2007), p 212.

ในกรณีของค่าเสียหายที่เรียกร้องได้ตาม Consumer Protection Act 1987 มีดังนี้

1. กรณีบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ตาม Consumer Protection Act 1987 ในกรณีนี้ จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายนี้ ตามมาตรา 5 (1) ซึ่งนิยามคำว่า “ความเสียหาย” หมายรวมถึง กรณีตายหรือได้รับบาดเจ็บ และมาตรา 6 (7) ให้ถือว่าความรับผิดตาม Consumer Protection Act 1987 Part 1 เป็นความรับผิดเพื่อละเมิด

2. ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จะสามารถเรียกได้ตาม Consumer Protection Act 1987 แต่มีข้อจำกัด เช่นคดี Rookes v. Barnard⁸⁷

3. ความเสียหายต่อจิตใจ จะสามารถเรียกได้ตาม Consumer Protection Act 1987 แต่มีข้อจำกัด (มาตรา 6 (7) ให้ถือว่าความรับผิดตาม Consumer Protection Act 1987 Part 1 เป็นความรับผิดเพื่อละเมิด)

อนึ่ง ในส่วนของการเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายสัญญาไม่ได้อธิบายไว้เนื่องจากอยู่นอกขอบเขตของการศึกษา

โดยสรุปแล้วเนื้อหาในบทนี้เป็นการศึกษาการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศเยอรมนีและอังกฤษในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเทศเยอรมนีไม่ใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแต่มีคำพิพากษาบางเรื่องให้ค่าเสียหายเป็นจำนวนสูงด้วยเหตุผลเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างเสมือนเป็นการลงโทษจึงมีการตีความกันว่า แม้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายของเยอรมันแต่เริ่มมีแทรกซึมและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ ส่วนประเทศอังกฤษใช้หลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่แล้วแต่ใช้อย่างจำกัดและเคร่งครัดมาก ส่วนเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจมีอยู่ในกฎหมายทั้งสองระบบ ในบทต่อไปจะศึกษาถึงกฎหมายไทยในเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อเปรียบเทียบเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายดังกล่าวว่าเหมือนหรือต่างจากกฎหมายของเยอรมันและอังกฤษ

⁸⁷ (1964) AC 1129

บทที่ 4

ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ค่าสินไหมทดแทนเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นหนทางเดียวที่จะทำให้ผู้เสียหายได้รับความยุติธรรมคือ การเยียวยาความเสียหายและหากการเยียวยาไม่สามารถกระทำด้วยวิธีการใดได้แล้ว การชดใช้ค่าเสียหายย่อมเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

ปัญหาที่ตามมาคือ เมื่อเลือกการเยียวยาด้วยวิธีใช้ค่าเสียหายแล้วชดใช้แค่ไหนเพียงใด จึงจะถือว่าเป็นธรรม เพราะการชดใช้ต้องมีทั้งค่าเสียหายที่เป็นรูปธรรมสามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าเสียหายที่ไม่เป็นรูปธรรมไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ค่าที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะความเจ็บปวดหรือทุพพลภาพ สิ่งนี้เป็นปัญหาต่อศาลที่จะหาทางออกที่เป็นธรรมเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นธรรมกับฝ่ายผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดด้วยเพราะบางครั้งความเสียหายมิได้เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการแต่อาจเป็นเพราะวิทยาการการผลิตสินค้าในขณะออกจำหน่ายยังไม่สามารถพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ (state of the art) เช่น ผลิตภัณฑ์ยา ซึ่งมีผลข้างเคียงภายหลังใช้มาเป็นเวลายาวนาน หากให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดตามหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) อาจทำให้ไม่มีผู้ผลิตรายใดอยากจะทำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เนื่องจากเกรงความเสี่ยงในความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของตนจะย้อนมาทำให้ตนต้องมีความรับผิดอย่างคาดไม่ถึง จนทำให้สังคมไม่มีพัฒนาการด้านวิทยาการความรู้ใหม่ๆ ในการรักษาชีวิตมนุษย์ที่อาจเป็นประโยชน์มากขึ้นกว่าปัจจุบัน

4.1 ที่มาของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีที่มาจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยหน่วยงานทั้งสองได้ทำการยกร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า พ.ศ. ... ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในฐานะหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้นำร่างดังกล่าวเสนอและได้รับความเห็นชอบในหลักการจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2543 และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจ

พิจารณา ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล (กุมภาพันธ์ 2544) สำนักนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ยืนยันหลักการตามร่างเดิมแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาดำเนินการตรวจพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อไป มีการเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกฎหมายของ ต่างประเทศเพื่อให้ได้หลักการที่ชัดเจน¹ เมื่อได้ผลการวิจัยแล้วจึงนำเข้าสู่การพิจารณาของ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ)² กระทั่งมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 และมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

4.2 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

เมื่อมีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อเนื้อตัวร่างกาย ของบุคคลหรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน สิ่งที่ต้องพิจารณาในประการต่อไป คือต้องมีการประเมิน ค่าความเสียหายเพื่อให้ผู้ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น ในเนื้อหาของพระราชบัญญัติ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติที่กล่าวถึง เรื่องค่าสินไหมทดแทนในมาตรา 11 ซึ่งให้กำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ลักษณะละเมิดก่อน และให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมเพิ่มเติมได้อีกสองประการ คือ ค่าเสียหายต่อใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษอันจะได้อธิบายโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ด้วย...” ดังนั้น การพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่

¹ รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้า (Product Liability) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่องจากสำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติปีงบประมาณ 2543 โดยนายมานิตย์ วงศ์เสรี หัวหน้าคณะผู้วิจัย นายวรรณชัย บุญบำรุง นายพินัย ญ นคร นายสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และนางสาวอิงอร จินตนาเลิศ คณะผู้วิจัย

² สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 33 เล่มที่ 4 (ธันวาคม 2546): 679.

ปลอดภัยในประการแรกต้องพิจารณาตาม มาตรา 438 ถึง มาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อน ดังนี้

4.2.1 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความรับผิดเพื่อละเมิดจะเกิดขึ้นในกรณีที่มีผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายทำให้บุคคลนั้นเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด กฎหมายถือว่าผู้กระทำกระทำการละเมิด จึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 420 ประมวลแพ่งและพาณิชย์ แต่ความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันเป็นกฎหมายพิเศษได้กำหนดขอบเขตเรื่องความเสียหายไว้แคบกว่ามาตรา 420 ประมวลแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ไม่ได้กำหนดในเรื่องความเสียหายต่อเสรีภาพหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้นหากเกิดความเสียหายจากสิทธิสองชนิดนี้จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายต้องฟ้องตามหลักเกณฑ์ทางละเมิดซึ่งภาระการพิสูจน์จะเป็นของผู้เสียหายเอง และการอธิบายถึงเรื่องค่าสินไหมทดแทนต่อไปนี้จะไม่กล่าวถึงความเสียหายต่อเสรีภาพหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420 แห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากอยู่นอกขอบเขตของการศึกษา

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ถึงมาตรา 448 โดยมาตรา 438 เป็นเสมือนบททั่วไปที่กำหนดว่า ค่าสินไหมทดแทนอาจมีได้ทั้งการคืนทรัพย์ที่ผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด การใช้ราคาทรัพย์กรณีเอาทรัพย์ของเขาไปหรือทำให้ทรัพย์นั้นบุพสลาย อีกทั้งค่าเสียหายที่จะบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ ที่เกิดขึ้น โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทนว่าจะให้ชัดใช้ด้วยวิธีใด มากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

4.2.1.1 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต

กรณีนี้ มาตรา 443 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาถึงตายนั้น ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นฯ ด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานนั้นด้วย

ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วยไซ้ ท่านว่าบุคคลคนนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากบทบัญญัติมาตรา 443 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิตแบ่งได้เป็น

ก. ค่าปลงศพ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการจัดการงานศพตามประเพณี จนกว่างานศพจะเสร็จสิ้น

ข. ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่น หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มีใช้การปลงศพ แต่อาจเป็น ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานศพ เช่น ค่าพิมพ์หนังสือแจ้งงานศพ

ค. ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้วไม่ตายทันที ต้องมีการรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลก่อนตายถือเป็นค่าสินไหมทดแทนประการหนึ่งที่ต้องจ่ายให้แก่ทายาทเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตายภายหลัง เพราะหากผู้ตายไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลในส่วนนี้ เงินค่ารักษาพยาบาลนี้ก็จะ เป็นมรดกตกแก่ทายาท ประกอบกับค่าสินไหมทดแทนนี้เป็นส่วนที่ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ให้ผู้เสียหายก่อนตายอยู่แล้ว

ง. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตายเพราะไม่สามารถประกอบการทำงาน ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้วไม่ตายทันที ต้องมีการรักษาพยาบาล ไม่สามารถทำงานได้ ทำให้ต้องขาดรายได้ไปเท่าใด ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตายถือเป็นค่าสินไหมทดแทนประการหนึ่งให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้ทายาทเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ภายหลังเพราะหากผู้ตายได้ไปประกอบการทำงาน รายได้จากการประกอบการทำงานก็อาจกลายเป็นมรดกตกแก่ทายาท ประกอบกับค่าสินไหมทดแทนนี้เป็นส่วนที่ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ให้ผู้เสียหายก่อนตายอยู่แล้ว

จ. ค่าขาดไร้อุปการะ จะตกได้แก่ผู้ที่มีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะในที่นี้หมายถึงบุคคลซึ่ง “ตามกฎหมาย” มีสิทธิได้รับการอุปการะจากผู้ตาย มิใช่บุคคลซึ่งได้รับการอุปการะจากผู้ตาย ในทางข้อเท็จจริง เช่นภริยาที่อยู่กินกันโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรที่มีชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรอง เพราะบิดามีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองบิดาไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดู ดังนั้นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองจึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าอุปการะจากผู้ทำละเมิดให้บิดาตาย และเมื่อเป็นบุคคลผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะตามกฎหมายแล้ว แม้ในข้อเท็จจริงผู้ตายจะมีได้ให้การอุปการะอยู่ก็ตามกฎหมายยังกำหนดให้ชอบที่จะได้รับค่าขาดไร้อุปการะอยู่ดี

ดังนั้น ผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะจากผู้ตายตามกฎหมาย จึงต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ และกฎหมายในเรื่องนี้ คือ กฎหมายลักษณะครอบครัว ซึ่งกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะ เลี้ยงดูไว้ดังนี้

1.สามีภริยา ตามมาตรา 1461 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. บิดามารดา ตามมาตรา 1563 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
3. บุตรผู้เยาว์ ตามมาตรา 1564 วรรคแรก บุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ ตามมาตรา 1564 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. บุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้เยาว์และบุตรบุญธรรมซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ ตามมาตรา 1598/28 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
5. ผู้รับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/28 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
6. ทารกในครรภ์มารดา ตามมาตรา 15 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³

จ. ค่าขาดแรงงาน เป็นกรณีที่ให้บุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากการที่เขาต้องขาดไร้แรงงานทำงานในครัวเรือน หรือขาดไร้แรงงานในการทำอุตสาหกรรมของเขา ตามมาตรา 445 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาถึงตาย หรือให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกนั้น ไซ้ว่าท่านว่าบุคคลผู้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อที่เขาต้องขาดแรงงานอันนั้นไปด้วย” แยกพิจารณาได้ คือ

1. ค่าเสียหายที่ขาดการทำคุณในครัวเรือนของผู้เสียหาย หมายถึง กรณีที่ผู้ตายเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ได้ช่วยทำงานในครอบครัว เมื่อผู้ตายได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจนถึงแก่ความตาย งานดังกล่าวก็ขาดคนทำต้องเสียค่าใช้จ่ายจ้างคนอื่นมาทำแทน ซึ่งก็คือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่งที่กฎหมายยอมให้คนในครอบครัวเรียกได้
2. ค่าเสียหายที่ขาดการทำอุตสาหกรรมของผู้เสียหาย หมายถึง กรณีที่ผู้ตายได้ทำการงานเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นอยู่ แต่เมื่อผู้ตายได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจนถึงแก่ความตาย ทำให้บุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการงานนั้นต้องขาดประโยชน์จากการงานไป บุคคลดังกล่าวได้รับความเสียหาย กฎหมายก็ยอมให้บุคคลที่ได้รับประโยชน์ในการงานนั้นมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดได้

---

³ ศ.นันทกรรณ โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวของ, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), หน้า 289 – 290.

4.2.1.2 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ

ตามมาตรา 444 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยนั้น ผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้ชดใช้ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป และค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการงานสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันนั้นและในเวลาอนาคตด้วย

ถ้าในเวลาพิพาทคดี เป็นพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ว่าความเสียหายนั้นได้มีแท้จริงเพียงใดศาลจะกล่าวในคำพิพากษาว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษานั้นอีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้” แยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าจ้างพยาบาลค่าใช้จ่ายยานพาหนะ และค่าเสียหายอื่นๆ

ข. ค่าเสียความสามารถประกอบการงานทั้งในเวลาปัจจุบันนั้นและในอนาคต หรืออาจเรียกว่า “ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้” ถ้าเป็นการขาดประโยชน์นำมาหาได้ในเวลาปัจจุบัน คือ การที่ไม่สามารถทำงานได้ในขณะนั้นหรือในระหว่างที่พักรักษาตัวอยู่ ถ้าเป็นการขาดประโยชน์นำมาหาได้ในอนาคต คือผู้เสียหายไม่อาจทำงานได้ในอนาคตได้ เช่น ขวดน้ำอัดลมระเบิดในขณะถือขวดอยู่ทำให้มือพิการไม่สามารถใช้มือทำงานได้ต่อไป ผู้เสียหายย่อมเสียความสามารถในการประกอบการงานในอนาคตด้วย

ค. ค่าขาดแรงงาน ตามมาตรา 445 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีนี้จะคล้ายกับค่าขาดแรงงานจากการกระทำละเมิดอันเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายตามที่ได้อธิบายมาข้างต้น

ง. ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน หมายถึง ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (Non-pecuniary damages) หรือค่าเสียหายที่มาจากความเสียหายที่ไม่เป็นรูปธรรมในกฎหมายอังกฤษเรียกว่า ค่าเสียหายในนาม (nominal damages)⁴ เช่น ค่าเสื่อมสุขภาพ ค่าทนทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจ อาจเพราะต้องรักษาตัวเป็นเวลานาน ต้องเสียโฉม หรือต้องทุพพลภาพ

ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่อาจโอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

⁴ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 150.

อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมแก่ตนก็ยอมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้”

ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน แบ่งตามประเภทของความเสียหาย

(1) ประเภทของความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมาน

คำพิพากษาฎีกาที่ 75/2538 ค่าเสียหายเพราะเหตุที่โจทก์ต้องทุพพลภาพตลอดชีวิต ระบบประสาทไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายได้ เสียสมรรถภาพทางเพศและไม่สามารถเดินได้ ต้องทนทุกข์ทรมานจากการทุพพลภาพ เป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446

คำพิพากษาฎีกาที่ 67/2539 ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดในกรณีที่ถูกผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสและทุพพลภาพ รวมถึงค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคหนึ่ง ซึ่งได้แก่ค่าที่ต้องทุพพลภาพพิการตลอดชีวิต ต้องทนทรมานร่างกายและจิตใจ

คำพิพากษาฎีกาที่ 128/2522 โจทก์ถูกรถจำเลยชน รอยแผลเป็นซึ่งไม่ทำให้โจทก์เสียบุคลิกและโจทก์ต้องทนทุกข์ทรมาน เป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินซึ่งไม่ซ้ำซ้อนกัน โจทก์เรียกได้ตาม มาตรา 446

คำพิพากษาฎีกาที่ 2416/2534 ค่าทนทุกข์ทรมานระหว่างเจ็บป่วยกับค่าสูญเสียบุคลิกภาพ ต่างก็เป็นค่าเสียหายซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ศาลย่อมกำหนดให้ตามที่เห็นสมควรได้โดยไม่ต้องแบ่งแยกว่าค่าทนทุกข์ทรมานเท่าใด ค่าสูญเสียบุคลิกภาพเท่าใด ค่าเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียบุคลิกภาพกับค่าเสียหายที่เกิดจากการที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานในอนาคตเป็นค่าเสียหายที่ไม่ซ้ำกัน เพราะการเสียบุคลิกภาพนั้นเป็นการเสียความมีลักษณะสง่างามแผยในสังคม ซึ่งต่างหากจากการเสียความสามารถในการประกอบกิจการงาน.

(2) ประเภทของการขาดความรื่นรมย์ในชีวิต

คำพิพากษาฎีกาที่ 247/2538 ค่าขาดความสุขสำราญ เพราะร่างกายพิการทำให้สังคมรังเกียจ อับอายขายหน้า ไม่ได้เล่นกีฬา ไม่ได้สมรสเป็นค่าเสียหายเกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ เป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 ส่วนค่าสูญเสียความสามารถในการทำงานเป็นความเสียหายเพราะเสียความสามารถประกอบกิจการงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 เป็นค่าเสียหายคนละอย่าง

ไม่ซ้ำซ้อนและแม้ค่าขาดความสุขสำราญกับ*ค่าทนทุกข์เวทนา*ต่างก็เป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน แต่ก็มีใช้ค่าเสียหายเดียวกัน เพราะค่าขาดความสุขสำราญเป็นเรื่องการขาดหรือสูญเสียความสุขสำราญจากความรู้สึกที่ดี ส่วนค่าทนทุกข์เวทนาเป็นเรื่องการต้องทนยอมรับความเจ็บปวดหรือทรมานจึงแตกต่างกันไม่ซ้ำซ้อน

(3) ประเภทของความเสียหายต่อจิตประสาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 1052/2506 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในกรณีละเมิด (อุบัติเหตุทางรถยนต์โดยสาร) นั้น รวมถึงค่ารักษาพยาบาลบาดแผล *ค่าประสาทพิการ* ค่าสิ่งของที่สูญหายไประหว่างสลับ แต่ไม่รวมถึงค่าที่ต้องขาดการเรียนแล้วสอบไล่ตกและค่าเล่าเรียนที่เสียไป

(4) ประเภทของความตกใจ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2488/2523 สุนัขในบ้านจำเลยออกจากบ้านไปกัดโจทก์ ภริยาจำเลย ว่าเป็นเจ้าของ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ต้องสันนิษฐานว่า สุนัขเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 จำเลยจึงเป็นเจ้าของสุนัขด้วย สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ได้ แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัขจำเลยต้องชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์รวมทั้งทดแทน*ความตกใจและทุกข์ทรมาน*ด้วย

(5) ประเภทความเดือดร้อนรำคาญใจ

คำพิพากษาฎีกาที่ 4008/2532 การที่จำเลยได้ทำการก่อสร้างเพิ่มเติมโรงภาพยนตร์แล้วมายื่นขออนุญาตต่อกรมโยธาธิการในภายหลัง แม้จะได้รับอนุญาตก็เป็นการอนุญาตที่มีขอบเมื่อจำเลยร่วมกันกระทำละเมิดโดยใช้สิทธิในทางแต่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ทั้งสอง จนโจทก์ทั้งสอง*ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ เสียสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจติดต่อกันนับแต่*ก่อสร้างเพิ่มเติมเสร็จตลอดมาจนปัจจุบัน คดีของโจทก์จึงยังไม่ขาดอายุความ โจทก์ทั้งสองมีสิทธิที่จะกำจัดความเดือดร้อนรำคาญให้สิ้นไปได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337 และมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446

(6) ประเภทการทำให้เสียโฉม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2580/2544 โจทก์เป็นหญิงรับราชการเป็นอาจารย์โดยตำแหน่งหน้าที่ต้องพบปะผู้คนจำนวนมากแต่ต้องเสียบุคลิกภาพ *ใบหน้าเสียโฉม*เนื่องจากหนังตา

แหวงเห็นตาวาามากกว่าปกติ ย่อมเป็นความทุกข์ทรมานที่โจทก์รู้สึกได้อยู่ตลอดเวลาตราบจนความเสียหายดังกล่าวจะได้รับการแก้ไข ค่าที่โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานกับค่าที่โจทก์ต้องสูญเสียบุคลิกภาพตั้งแต่จำเลยผ่าตัดโจทก์จนโจทก์ต้องได้รับการผ่าตัดแก้ไข ถือเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคหนึ่ง

(7) ประเภทไม่ได้ระบุความเสียหาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1617-1618/2500 จำเลยเป็นไวยาวัจกรของวัดได้บอกกล่าวให้โจทก์หรือถอนสิ่งปลูกสร้างรวมทั้งต้นไม้ที่ปลูกล้าที่เข้าวัดออกมา เพื่อทางวัดจะได้ขุดคูไปให้ทะเลคลอง ตามที่ได้ตกลงจ้างเขาไว้ โจทก์รับทราบและว่าจะจัดการแล้วต่อมาไม่จัดการ ประวิงเวลาไว้จนสัญญาที่ทางวัดจ้างผู้ขุดจะหมดจำเลยจึงได้เข้าจัดการหรือถอนสิ่งปลูกสร้างและตัดต้นไม้ที่ล้า นอกเขตเช่า โดยระมัดระวังพยายามให้เกิดการเสียหายน้อยที่สุด เพื่อขุดคลองแล้วนำไปกองไว้ให้โจทก์เช่นนี้ จำเลยยังไม่มีผิดฐานทำให้เสียหายเพราะมิได้มีเจตนาทำให้เสียหาย แต่จำเลยต้องรับผิดชอบในการละเมิดที่ทำให้แก่ทรัพย์สินของโจทก์ ไม่ได้รับการยกเว้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451 นอกจากค่าเสียหายธรรมดาแล้วศาลยังคิดค่าเสียหายให้ตามมาตรา 446 อีกโสดหนึ่งด้วย (เป็นการรื้อถอนบ้านของโจทก์ในส่วนที่เป็นห้องน้ำ อาจทำให้โจทก์เสียใจ ทุกข์ทรมานใจที่เห็นบ้านถูกทำลาย)

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ยกตัวอย่างมานั้นพิจารณาแล้วเห็นได้ว่า ศาลฎีกาของไทยได้กำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้หรือค่าเสียหายต่อจิตใจอย่างกว้างขวาง หลากหลายประเภททั้ง *ค่าความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมาน (pain and suffering)* *ค่าขาดความสุขสำราญอันเป็นเสมือนการขาดความรื่นรมย์ของชีวิต (Loss of amenity)* *ค่าประสาทพิการ (mental disorders)* *ค่าเสียหายจากความตกใจ (nervous shock)* ซึ่งไม่แตกต่างไปจากประเทศอื่นๆ ตามที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 2-3

แต่อย่างไรก็ตามสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามมาตรา 446 ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย เช่น การที่หน้าเสียโฉม ผู้เสียหายเท่านั้นที่ได้รับความสะดวกทรมานใจและสูญเสียบุคลิกภาพ บุคคลอื่นแม้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเพียงใดก็มิอาจทราบได้แน่ชัดว่าจะได้รับความทุกข์ทรมานใจเหมือนผู้เสียหายหรือไม่ ดังนั้นก็ควรมีแต่เฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะเรียกร้องค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ สิทธินี้ไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือให้ใครได้ และไม่มีกรรมทอดแก่ทายาท เพราะโดยสภาพแห่งสิทธิแล้วย่อมมีเฉพาะตัวและติดตามตัวผู้เสียหายเท่านั้น แต่ก็มีข้อยกเว้นแห่งสิทธิในกรณีที่สิทธินั้นได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา หรือได้เริ่มต้นฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

แต่ในกรณีที่มีความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากผู้เสียหายจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินก็สามารถนำบทบัญญัติในมาตรา 11 (1) ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาปรับใช้ได้โดยตรง⁵ โดยพิจารณาประกอบกับนิยาม “ความเสียหายต่อจิตใจ” ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งคำว่า “ค่าเสียหายต่อจิตใจ” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีความหมายในทำนองเดียวกับ “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 446 และสามารถใช้นำแนวทางตามคำพิพากษาศาลฎีกาตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังตัวอย่างที่ยกขึ้นมา ก่อนหน้านี้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาได้ รายละเอียดของค่าเสียหายต่อจิตใจจะได้อธิบายต่อไป

อนึ่ง ยังมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของศาลไทยที่ไม่ยอมรับความเสียหายต่อจิตใจ ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บางประเภท เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502 ค่าเสียอกเสียใจไม่เป็นความเสียหาย สามีไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิด**ความว่า**เหวเพราะสูญเสียภริยาผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุข เพราะไม่มีกฎหมายให้เรียกครองได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1550/2518 กรณีทำให้เขาถึงตายต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 443 ไม่มีบทกฎหมายอื่นใดที่บัญญัติให้มารดาเรียกครอง**ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความชอกช้ำระกำใจ**ในเหตุที่ตนต้องสูญเสียบุตรได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2528 โจทก์ได้รับโทรเลขที่จำเลยปรุข้อความผิดเป็นว่าบุตรสาวโจทก์ถึงแก่กรรม ความเศร้าโศกเสียใจของโจทก์เป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อทราบข่าวร้าย ไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ได้

การที่ศาลไม่ยอมรับค่าเสียหายดังกล่าวจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการหลายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เช่น ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภทิพย์⁶ และศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร⁷

⁵ ศันนัทภรณ์ โสคติพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวของ, หน้า 416.

⁶ “คำพิพากษาศาลฎีกา” ประจำปีพุทธศักราช 2528 ตอนที่ 12 เนติบัณฑิตยสภา หน้า 2390-2394 .

⁷ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539), หน้า 86-87.

4.2.1.3 ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน

หากเป็นกรณีสินค้าไม่ปลอดภัยก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย ค่าสินไหมทดแทนจะต้องพิจารณาตามมาตรา 439, 440 และ 441 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นประเด็นในเรื่องการคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน รวมถึงดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ต้องใช้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สินตามนิยามคำว่า “ความเสียหาย” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กำหนดชัดว่าต้องมีตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายของตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเองได้ ตัวอย่างความเสียหายที่เกิดกับทรัพย์สิน เช่น โทรศัพท์ อันเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยระเบิดทำให้บ้านไฟไหม้ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สินคือ การใช้ราคาบ้าน

4.2.1.4 การเรียกดอกเบี้ย

การเรียกค่าสินไหมทดแทนที่เป็นเงินนั้น ในกรณีที่ผู้มีสิทธิมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตั้งแต่วันทำละเมิดตามมาตรา 206 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” ผู้มีสิทธิย่อมมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยนับแต่วันทำละเมิดเช่นกัน โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ตามมาตรา 7 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.2.2 ค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

4.2.2.1 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

ที่มาในเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในชั้นร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นว่า ควรกำหนดความหมายของค่าเสียหายชนิดนี้ให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลและไม่ให้เกิดปัญหาเหมือนในอดีตที่ศาลไม่กำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจในคดีละเมิด ส่วนการจะให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทซึ่งมิใช่ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าหากจะกำหนดให้ได้ก็ต้องบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ อันเป็นที่มาของมาตรา 4 วรรคเจ็ด ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่

ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่บัญญัติว่า “**ความเสียหายต่อจิตใจ** หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน” และมาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อ**ความเสียหาย**ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

1.ค่าเสียหายสำหรับ**ความเสียหายต่อจิตใจ**อันเป็นผลเนื่องมาจาก**ความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย**ของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับ**ความเสียหายต่อจิตใจ**”

ค่าเสียหายสำหรับ**ความเสียหายต่อจิตใจ**อันเป็นผลมาจาก**สินคำ**ที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายจะเรียกเอาได้ตามมาตรา 11 กำหนดให้ได้เมื่อ**ความเสียหาย**นั้นเป็นผลมาจาก**ความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย**ของผู้เสียหาย หรือ**ความเสียหายต่อจิตใจ**ต้องเป็นผลโดยตรงมาจาก**ความเสียหายต่อร่างกาย** หลักการเช่นนี้บัญญัติเหมือนในมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ส่วนที่แตกต่างคือ ตามมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สิทธิในการเรียกค่าเสียหายที่มีใช้ตัวเงินจะไม่ตกทอดไปยังทายาท เว้นแต่ผู้เสียหายจะได้เริ่มต้นฟ้องคดีหรือได้มีการทำสัญญารับสภาพหนี้กันไว้ก่อนแล้ว แต่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อ**ความเสียหาย**ที่เกิดขึ้นจาก**สินคำ**ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 บัญญัติว่า “...หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับ**ความเสียหายต่อจิตใจ**” ซึ่งเป็นการกำหนดให้สิทธิแก่สามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายในการเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับ**ความเสียหายต่อจิตใจ**ได้ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของการเรียกค่าเสียหายที่ไม่ใช้ตัวเงินออกไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 และ**ความเสียหายต่อจิตใจ**นี้ย่อมหมายความถึง**ความเสียหายต่อจิตใจ**ของสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย อันเป็นหลักการใหม่ที่ผู้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจไม่จำเป็นต้องได้รับความเสียหายต่อร่างกายด้วย⁸ และเป็นทางออกของปัญหาที่ศาลฎีกาไม่เคยให้ ค่าเสียอกเสียใจหรือความเศร้าโศกเสียใจ (คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2502 และที่ 2816/2528) และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความชอกช้ำระกำใจในเหตุที่ต้องสูญเสียบุตร (คำพิพากษาฎีกาที่ 1550/2518)

⁸ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินคำที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551, (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977)), หน้า 27.

แต่ในส่วนของการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหายถือเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายหรือทายาทในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายต้องพิสูจน์ว่า ตนได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย และได้รับความเสียหายต่อจิตใจอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีของผู้เสียหาย หรือพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายต่อจิตใจอันเนื่องมาจากผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย และได้รับความเสียหายต่อจิตใจจากกรณีของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและถึงแก่ความตาย และตนได้รับความเสียหายต่อจิตใจในฐานะทายาทของผู้ตายตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้จะเป็นจำนวนเท่าไรกฎหมายให้อำนาจศาลพิจารณาตามมาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นการพิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

4.2.2.2 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ที่มาของเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในชั้นร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกามีการกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า เดิมที่มีข้อเสนอในชั้นร่างกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์ต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีปี 2543 ว่า ควรมีโทษปรับแก่ผู้ประกอบการที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการบริโภค เพื่อเป็นมาตรการลงโทษผู้ประกอบการให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แต่ในระหว่างที่คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ... ได้มีพระราชบัญญัติความล้มทางการค้า พ.ศ.2545 ประกาศใช้บังคับและพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ที่ประชุมของคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงมีการพิจารณากันว่าหากนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ... จะเหมาะสมหรือไม่ ความเห็นหนึ่งเห็นว่า ตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดเป็นการเยียวยาความเสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุด แต่มีใช้การลงโทษ ดังนั้นจึงให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่าที่ความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า การนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทยในระยะหลังเริ่มมีการยอมรับกันมากขึ้นเห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติความล้มทางการค้า พ.ศ.2545 ที่มีการบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ และหากนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้โดยจำกัดขอบเขตให้เหมาะสมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะการนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาบังคับใช้กับเรื่องที่จะกระทบถึง

ความปลอดภัยสาธารณะ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค และในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็น่าจะนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ได้แต่ก็ต้องกำหนดเงื่อนไขให้รัดกุม แต่ก็มีความเห็นอีกว่า การให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษกับผู้เสียหายเป็นการได้กับบุคคลเพียงคนเดียว แต่กรณีที่ความเสียหายเกิดกับสังคมดังกล่าวข้างต้นน่าจะนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หลักการเช่นนี้ยังต้องใช้เวลาในการพัฒนากฎหมายอีกมาก จึงมีความเห็นกันว่าควรมีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ...เท่าที่เหมาะสมจะเป็นไปได้ขึ้นใช้บังคับก่อนอันเป็นที่มาของ มาตรา 11 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย...

2.หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่า สินค้าชิ้นนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

หากพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 11 (2) อาจเห็นเหตุผลที่กฎหมายกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ได้อีกประการหนึ่งว่า เป็นเพราะผู้ประกอบการมีความผิดคือ รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยหรือไม่รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง กรณีที่หากผู้ประกอบการรู้อยู่แล้วยังผลิต นำเข้าหรือขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นให้กับผู้บริโภคแสดงว่าผู้ประกอบการขาดจิตสำนึกสาธารณะ ไม่คำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดแก่ผู้อื่น การลงโทษผู้ประกอบการจึงเป็นสิ่งที่สมควร หรือแม้ไม่รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งหมายความว่าถ้าใช้ความรอบคอบสักเล็กน้อยก็จะรู้ได้ กรณีนี้ผู้ประกอบการก็ยังคงควรได้รับการลงโทษ หรือแม้แต่รู้ภายหลัง

แต่ไม่บำบัดป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นก็เช่นกัน ทั้งหมดอาจพิจารณาได้ว่าผู้ประกอบการในฐานะผู้มีวิชาชีพควรต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคด้วยเป็นสำคัญ

4.2.2.3 ค่าเสียหายตามกฎหมายอื่น ตามมาตรา 14

เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายพิเศษ แต่ด้วยความเกี่ยวพันที่อาจทำให้ในความเสียหายเดียวกันผู้เสียหายอาจมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการบนฐานของกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างสูงสุด มาตรา 14 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงบัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น”⁹ ดังนั้น หากผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาแก่ผู้ใดตามกฎหมายอื่น ผู้เสียหายย่อมทำได้อีก เช่น การฟ้องผู้ขนส่งตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เพื่อเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่ง¹⁰

4.3.3 ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 42 มากคงมีความแตกต่างกันในเรื่องเพดานของจำนวนค่าเสียหาย กล่าวคือ ตามมาตรา 11 (2) ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กำหนด

⁹ ศันท์ภรณ์ ไสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 405.

¹⁰ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล, คำอธิบาย “พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551” เอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จัดทำโดย คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางการปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลชั้นอุทธรณ์ วันที่ 20 สิงหาคม 2552 ณ โรงแรม สวิสไฮเทล เลอ คองคอร์ด หน้า 26.

เพดานขึ้นสูงไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงโดยไม่มีข้อยกเว้น ส่วนมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ก็กำหนดเพดานขึ้นสูงไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเหมือนกัน แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเล็กน้อย คือ ไม่เกินห้าหมื่นบาท ก็ให้ขยายเพดานขึ้นสูงออกไปโดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง¹¹ ปัญหาคือหากมีกรณีที่ต้องเลือกใช้กฎหมายเช่นนี้ควรใช้กฎหมายใด มีความเห็นของท่านอาจารย์ ธาณิศ เกศวิพัทธน์ เห็นว่า ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งมีบทขยายเพดานขึ้นสูงเป็นไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ในกรณีที่ค่าเสียหายที่แท้จริงไม่เกินห้าหมื่นบาทซึ่งเป็นคุณแก่ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคมากกว่า เนื่องจากตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 บัญญัติรับรองมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเอาไว้ว่า หากมีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมากกว่าในพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้บังคับตามกฎหมายนั้น อีกทั้งมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จงใจที่จะแก้ไข

---

¹¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 42 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกร้องฟ้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการธุรกิจชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

เปลี่ยนแปลงเพดานชั้นสูงของมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพราะมิได้มีข้อความบัญญัติไว้ตอนต้นของมาตรา 42 ว่า “ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย...” เหมือนดังเช่นหลักการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า หลักการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมตามมาตรา 18 นั้น ต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมตามมาตรา 10 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงให้แก่เฉพาะกรณีที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิ ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองฟ้องคดีแทนผู้เสียหายเท่านั้น หากผู้เสียหายฟ้องคดีเองย่อมไม่ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้เสียหายจะหยิบยกบทบัญญัติแห่งมาตรา 3 ดังที่กล่าวมาข้างต้นขึ้นกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 18 ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าเพื่อรับสิทธิที่ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงไม่ได้¹² แต่ศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ เห็นว่า แม้คดีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะถือเป็นคดีผู้บริโภค ตามมาตรา 3 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 แต่คดีความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีบทบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 แล้ว ดังนั้น มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จึงไม่อาจบังคับได้ เนื่องจากมีข้อแตกต่างกันในเรื่องจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษที่มาตรา 11 (2) กำหนดให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ไม่เกิน 2 เท่า ของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเสมอทั้งหมด แม้ความเสียหายที่แท้จริงจะมีจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท ก็จะทำให้ค่าสินไหมเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ไม่เกิน 5 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดตามมาตรา 42 ไม่ได้¹³ ในส่วนของผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกับศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ ว่า หากความเสียหาย

¹² ธานิศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : PHOLSIAM PRINTING AND PUBLISHING, 2551) หน้า 170-171.

¹³ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2552) หน้า 161-162.

เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฐานความรับผิดชอบเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เมื่อกฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติฐานความผิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะแล้วไม่สามารถเลือกใช้กฎหมายอื่นได้อีก เนื่องจากมิใช่กรณีที่ไม่มีการกำหนดไว้แล้วจำเป็นต้องใช้กฎหมายอื่นในฐานะกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง การเลือกใช้กฎหมายเช่นนี้แม้จะเป็นคุณแก่ผู้เสียหายแต่จะทำให้การใช้กฎหมายเกิดความสับสน

ผลการศึกษาเนื้อหาในบทนี้ผู้เขียนพบว่าค่าสินไหมทดแทนที่มีอยู่ในกฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดเป็นส่วนใหญ่ แต่ที่ใหม่และมีเพิ่มเติมขึ้นมาคือการกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายและค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำไปวิเคราะห์ในบทต่อไปว่า การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทนั้นขัดกับหลักการตามมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นการให้เกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่ และมีความเหมาะสมจะนำมาใช้ในระบบกฎหมายไทยหรือไม่

บทที่ 5

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กับกฎหมายของต่างประเทศ

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีอยู่หลายส่วนทั้งค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ในส่วนของค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าสินไหมทดแทนทุกประเภทตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วพบว่า ในส่วนของค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของทั้งสามประเทศมีความคล้ายคลึงกันมากในเรื่องของการเรียกค่าเสียหายและการกำหนดให้ค่าเสียหายของศาล ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้จะอยู่ในรูปของค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะ ซึ่งชื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเหล่านี้อาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย แต่สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนชนิดเดียวกัน และเนื่องจากข้อดีของค่าสินไหมทดแทนชนิดนี้คือ สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ สามารถพิสูจน์ความเสียหายได้จริง และหากโจทก์สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ ศาลย่อมกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามคำขอได้เหมือนกันทุกประเทศ แต่ในส่วนของค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ในส่วนของค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบผู้เขียนพบว่า มีการกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ (รายละเอียดปรากฏตามตารางแนบท้ายบท)

ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ในส่วนของค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่

เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีประเด็นปัญหาซึ่งผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษและการเยียวยาที่เกินกว่าความเสียหาย

เนื่องจากการศึกษาในบทที่ 2 พบว่า ที่มาในอดีตของค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์บางส่วนที่ให้การเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจ โดยมีแนวความคิดพื้นฐานของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เห็นว่าค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายซึ่งไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Distress) และความเดือดร้อนรำคาญ (Vexation) หรือความเสียหายต่อความรู้สึก เนื่องจากในสมัยนั้นไม่ได้กำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจไว้ แต่ปัจจุบันแนวคิดทางกฎหมายเริ่มยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจมากขึ้นโดยมีการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหาย ดังนั้นหากมีกรณีที่ต้องให้ค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษพร้อมกัน โดยที่ค่าเสียหายในเชิงลงโทษยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจอยู่จะทำให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดมาซ้ำซ้อนกับค่าเสียหายต่อจิตใจได้ และหากค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เยียวยาความเสียหายต่อจิตใจด้วยและยังมีการกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพิ่มเป็นอีกส่วนหนึ่ง ค่าเสียหายทั้งสองย่อมจะมีวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายที่ซ้ำซ้อนกันและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องรับผิดได้เพราะเสมือนว่าผู้ต้องรับผิดต้องเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจให้ผู้เสียหายถึงสองครั้งจากการกระทำครั้งเดียวกัน และส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดเพื่อลงโทษผู้ต้องรับผิดก็อาจซ้ำซ้อนกับการลงโทษในคดีอาญาทำให้ผู้ต้องรับผิดได้รับการลงโทษซ้ำซ้อนจากการกระทำครั้งเดียวกัน จึงอาจไม่เป็นธรรมกับผู้ต้องรับผิดเป็นอย่างมาก อีกทั้งในส่วนของผู้เสียหายก็จะได้รับค่าเสียหายเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง ผลที่ตามมาคือ ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าอาจหาทางป้องกันความรับผิดของตนโดยการสร้างระบบการตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพของสินค้าที่สูงเกินความจำเป็น หรือทำประกันภัยความรับผิดของตน สิ่งเหล่านี้จะนำมาสู่ภาวะต้นทุนสินค้าที่สูงและถูกรวมเข้าไปกับราคาสินค้าจนกระทบต่อผู้บริโภคเป็นวงกว้างได้

จากการศึกษาค้นคว้าผู้เขียนพบว่า ที่มาในอดีตของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบคอมมอน ลอว์ มีส่วนเพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจเนื่องจากในอดีตศาลยังไม่ยอมรับการกำหนดให้เฉพาะค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นส่วนแยกต่างหาก แต่ศาลก็ได้พิเคราะห์แล้วว่า ผู้เสียหาย

ในแต่ละคดีที่ศาลกำหนดให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นผู้เสียหายที่ถูกกระทำด้วยเจตนาร้ายแรง อุทกอาจของผู้ทำละเมิด จิตใจของเขาควรจะบอบช้ำจากความเสียหายและควรได้รับการเยียวยาบ้าง แต่เนื่องจากผู้พิพากษาในยุคนั้นยอมรับเฉพาะการกำหนดให้ค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ค่าเสียหายต่อจิตใจจึงต้องถูกแฝงไว้ในค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งแนวคิดในระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์ นี้ เปรียบเทียบแล้วอาจคล้ายกับแนวคิดในระบบซีวิลลอว์ ตามทฤษฎีของการให้ ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อลงโทษตามที่กล่าวมาแล้วว่า ทฤษฎีนี้เห็นว่า การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ ไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์หรือคำนวณความเสียหายต่อจิตใจได้ ค่าเสียหายที่จะ กำหนดจึงไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นค่าเสียหายต่อจิตใจจึงควรเป็นไปเพื่อลงโทษผู้ก่อความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า แนวคิดการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีส่วนเยียวยาความเสียหาย ต่อจิตใจตามแนวคิดของกฎหมายคอมมอนลอว์กับแนวคิดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพื่อลงโทษตาม กฎหมายซีวิลลอว์เกิดในช่วงยุคเริ่มแรกที่ทำให้ค่าเสียหายให้เพียงชนิดเดียวไม่ได้ให้ค่าเสียหายต่อ จิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษพร้อมกันทั้งสองอย่าง แต่ปัจจุบันกฎหมายคอมมอนลอว์ของ ประเทศอังกฤษกำหนดแยกแยะลักษณะและวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายค่าเสียหายต่อ จิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษชัดเจนแล้ว และในคดีเดียวกันสามารถกำหนดให้ค่าเสียหาย ทั้งสองชนิดนี้ได้พร้อมกัน ย่อมแสดงว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายได้แยกวัตถุประสงค์และลักษณะ การใช้งานของค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้ออกจากกันชัดเจนแล้ว ส่วนกฎหมายเยอรมันในปัจจุบัน แม้จะมีการกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจ แต่ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้กำหนดไว้ ชัดเจนเหมือนของประเทศอังกฤษจึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ ส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจและ ค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าได้แยกวัตถุประสงค์และลักษณะการใช้งาน ของค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้ชัดเจนแล้วด้วยเหตุผลสนับสนุนที่ผู้เขียนจะนำเสนอต่อไปนี้ คือ

5.1.1 ความซ้ำซ้อนของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ

5.1.1.1 ลักษณะทั่วไปของค่าเสียหาย

ก. ค่าเสียหายต่อจิตใจ เป็นค่าเสียหายเชิงศีลธรรม ให้เพื่อเยียวยาความเสียหายต่อ จิตใจให้แก่โจทก์ พิจารณาที่ตัวโจทก์หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายทางอารมณ์ ความรู้สึก ความเจ็บปวดทรมาน ความเศร้าโศกเสียใจ ความหดหู่สิ้นหวัง แม้ความเสียหายชนิดนี้จะ พิสูจน์ได้ยากแต่ก็ต้องยอมรับว่ามีอยู่จริง ดังนั้น ความเสียหายชนิดนี้จึงเป็นความเสียหายที่ แท้จริง ที่ผู้เสียหายควรได้รับการเยียวยาให้กลับสู่สภาพเดิมเสมือนความเสียหายไม่เคยเกิดขึ้น

แต่เนื่องจากการเยียวยาความเสียหายชนิดนี้ไม่สามารถทำได้ง่ายนัก แนวคิดตามกฎหมาย จึงกำหนดให้ค่าเสียหายเป็นตัวเงินเพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจ เพื่อให้ความเป็นธรรมและ เป็นการชดเชยความเสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจจากการหาความสุขด้านอื่นๆ เพื่อให้ลืมหรือบรรเทาความเสียหายต่อจิตใจ จำนวนของค่าเสียหายที่กำหนดอาจเป็นไปได้ในระดับที่ จำกัดไม่มากมายนักตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายที่คาดการณ์ว่าต้องการให้จำนวนเงินที่พอ เป็นพิธีให้เห็น เพราะมีค่าเสียหายเชิงลงโทษกำกับอยู่¹

ข. ค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยลักษณะไม่ใช่ค่าเสียหายที่แท้จริงที่มุ่งเยียวยา ผู้เสียหาย การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้พิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโจทก์ แต่พิจารณาที่ตัวจำเลยหรือการกระทำของจำเลย วัตถุประสงค์ คือ การลงโทษจำเลยที่กระทำ ละเมิดในลักษณะจงใจก่อให้เกิดความเสียหาย (willful) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Wanton) เจตนาชั่วร้าย (Malicious) หวังผลกำไรของตนมากกว่าความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้อื่น และป้องปรามไม่ให้ กระทำความผิดอีกหรือป้องปรามผู้อื่นไม่ให้คิดที่จะกระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกับจำเลย นอกจากนี้คือเพื่อการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Public interest) ให้เกิดความสงบสุขในสังคม จำนวนค่าเสียหายที่กำหนดจะขึ้นอยู่กับลักษณะการกระทำละเมิดว่ามีความร้ายแรงมากน้อย เพียงใด หากร้ายแรงมากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะสูงมากตามไปด้วย ดังนั้นค่าเสียหายชนิดนี้จึงสูง เกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

จากการศึกษาลักษณะของค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ลักษณะของการ กำหนดค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ค่าเสียหายต่อจิตใจให้เพื่อ เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ ส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ลักษณะของค่าเสียหายต่อจิตใจจึงเป็นลักษณะของกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายเอกชน ส่วนลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นลักษณะการลงโทษจำเลยด้วยการกำหนดให้ต้องชำระ ค่าเสียหายในจำนวนที่สูงเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงและป้องปรามการกระทำความผิดอีก จึงมีลักษณะของกฎหมายอาญาหรือกฎหมายมหาชนอยู่ ทั้งบุคคลที่เป็นหลักในการประเมินการ ให้ค่าเสียหายก็แตกต่างกัน คือ ค่าเสียหายต่อจิตใจบุคคลที่เป็นหลักในการประเมินการให้

¹ ธาดา ธรรมธร และสุริย์พร ตะเกาพงษ์, “สัมภาษณ์พิเศษ จรัญ ภัคดีธนากุล หัวข้อ Product Liability Law : กลไกใหม่ยกระดับมาตรฐานสังคมไทย,” วารสารข่าวกฎหมายใหม่ 2, 36 (16 กันยายน 2547): 32.

ค่าเสียหายคือตัวโจทก์หรือผู้เสียหาย ส่วนบุคคลที่เป็นหลักในการประเมินการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษคือตัวจำเลยหรือผู้กระทำละเมิด นอกจากนี้องค์ประกอบที่ใช้ในการพิจารณาค่าเสียหายยังมีความแตกต่างกันตามไปด้วย โดยในส่วนของค่าเสียหายต่อจิตใจพิจารณาถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับว่ามีมากน้อยเพียงใด แต่องค์ประกอบของค่าเสียหายเชิงลงโทษพิจารณาพฤติการณ์ของตัวผู้ก่อความเสียหายเป็นสำคัญ

5.1.1.2 การทำประกันภัยความรับผิดในค่าเสียหาย

การทำประกันภัย คือ การโอนความเสี่ยงจากผู้เอาประกันไปสู่ผู้รับประกัน โดยลักษณะของความเสียหายที่เอาประกันภัยได้คือ ต้องเป็นความเสี่ยงในอนาคตที่ไม่แน่นอน หมายถึง เวลาที่จะเกิดความเสียหายนั้นต้องไม่สามารถคาดหมายได้และความเสียหายนั้นต้องไม่อาจคาดเห็นได้โดยผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยรู้ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ความเสี่ยงนั้นย่อมไม่อาจเอาประกันภัยได้²

การทำประกันภัยความรับผิด หมายถึง สัญญาประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกอันเกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย หรือการกระทำที่ผู้เอาประกันภัยมีความรับผิดตามกฎหมายที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยบุคคลผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยโดยตรง โดยได้รับไม่เกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งผู้เอาประกันภัยพึงต้องใช้ตามสัญญาประกันภัย³

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกการ “**ประกันภัยความรับผิด**” ว่า “**การประกันภัยค่าจุน**” ซึ่งประกันภัยค่าจุน คือ สัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งจากความหมายดังกล่าว การประกันภัยค่าจุน จึงเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง ที่มุ่งชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำใดๆ ที่ผู้เอาประกันต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก

² นันทอง วรวัฒนาวงศ์, การประกันภัยความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) หน้า 54.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดหรือการประกันภัยค้ำจุนเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง หลักการของข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามมาตรา 879 ซึ่งอยู่ในหมวด 2 หัวข้อประกันวินาศภัย จึงนำมาใช้กับประกันภัยค้ำจุนด้วย

ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดในเมื่อความวินาศภัยหรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุในสัญญาอันได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย”

ดังนั้น ในการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้า ความรับผิดที่สามารถเอาประกันภัยได้ต้องไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจของผู้ประกอบการ

ในส่วนของ**ค่าเสียหายต่อจิตใจ** เนื่องจากค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นค่าเสียหายที่แท้จริงที่อาจเกิดขึ้นได้กับผู้เสียหาย หรือทายาทกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายโดยผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าอาจคาดหมายไม่ได้ เนื่องจากความเสียหายชนิดนี้ปัจเจกชนแต่ละคนรับรู้ได้แตกต่างกัน ดังนั้นความรับผิดในค่าเสียหายต่อจิตใจผู้เขียนจึงเห็นว่าจึงสามารถทำประกันภัยได้ในลักษณะของประกันภัยค้ำจุน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887⁴

แต่ในส่วนของ**ค่าเสียหายเชิงลงโทษ** เนื่องจากค่าเสียหายชนิดนี้จะถูกกำหนดเมื่อจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น หากเป็นกรณีของผู้ประกอบการที่

⁴ มาตรา 887 “อันว่าประกันภัยค้ำจุนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ นั้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นนี้หาอาจคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่งผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าค่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว”

ผลิตสินค้ากระทำการโดยจงใจก่อความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งการกระทำโดยจงใจก็เสมือนเป็นการกระทำโดยทุจริต หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเพื่อหวังผลกำไรทางการค้า เช่นนี้แล้วความรับผิดชอบของผู้ประกอบการจึงไม่สามารถกำหนดให้ทำประกันภัยความรับผิดได้ตามหลักการในมาตรา 879 ข้างต้น

อนึ่ง ในต่างประเทศบางประเทศยอมรับให้มีการทำประกันภัยความรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ และในรูปแบบกรรมธรรม์ของไทยก็มีเงื่อนไขที่กำหนดการรับประกันภัยความรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มเติมได้ จึงยังมีข้อโต้แย้งอยู่ว่า หากกำหนดให้ทำประกันภัยความรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้จะขัดต่อหลักการตามมาตรา 879 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีหรือไม่⁵

5.1.1.3 การกำหนดให้ค่าเสียหายกรณีผู้เสียหายไม่สามารถรับรู้ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

หากเกิดกรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายจนสิ้นสติ ไม่สามารถรับรู้ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ โจทก์อาจไม่ได้รับค่าเสียหายจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering) อันเป็นค่าเสียหายต่อจิตใจรูปแบบหนึ่งดังที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 2 เพราะศาลจะถือว่าโจทก์ไม่รับรู้ถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมาน การกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจกรณีนี้จึงไม่สามารถกำหนดได้ เนื่องจากกฎหมายถือว่า การไม่รับรู้ต่อความเจ็บปวดใดๆ ย่อมไม่มีความเสียหายต่อจิตใจ แต่ในทางกลับกันค่าเสียหายเชิงลงโทษยังสามารถถูกกำหนดให้ได้แม้โจทก์จะไม่มีความรู้สึกใดๆ เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นไปเพื่อการลงโทษจำเลย ไม่ได้มีการพิจารณาที่ตัวโจทก์

5.1.1.4 การตกทอดเป็นมรดกของค่าเสียหาย

ค่าเสียหายต่อจิตใจในส่วนของผู้เสียหายอาจตกทอดเป็นมรดกได้หากผู้เสียหายได้เริ่มต้นฟ้องคดีแล้วตายลง แต่ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่ตกทอดแก่ทายาทเมื่อเกิดกรณีผู้เสียหายที่แท้จริงถึงแก่ความตาย เนื่องจากค่าเสียหายชนิดนี้เป็นไปเพื่อการลงโทษจำเลย

⁵ เนื้อในเรื่องนี้ศึกษาได้จาก นันทพงษ์ วรวัฒน์วงศ์, การประกันภัยความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553)

ในกฎหมายของอังกฤษจึงไม่ได้กำหนดให้ทายาทของผู้ตายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษตาม Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 Section 1

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนพบว่า ลักษณะของค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แม้ในอดีตค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจ ก็เนื่องมาจากขณะนั้นกฎหมายยังไม่ยอมรับการกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจผู้เสียหาย แต่ปัจจุบันค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นที่ยอมรับ และมีการกำหนดให้ค่าเสียหายชนิดนี้มากขึ้นแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า วัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจจึงไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกต่อไป

ตารางสรุปการเปรียบเทียบลักษณะของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ

หัวข้อที่ใช้เปรียบเทียบ ลักษณะของความแตกต่าง ระหว่างค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ	ค่าเสียหายต่อจิตใจ	ค่าเสียหายเชิงลงโทษ
1.ที่มาของค่าเสียหาย	มีในทุกระบบกฎหมาย	กฎหมายคอมมอน ลอว์
2.วัตถุประสงค์ของค่าเสียหาย	เพื่อชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น	เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และมีให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น
3.บุคคลที่ใช้เป็นฐานในการพิจารณากำหนดค่าเสียหาย	ผู้ได้รับความเสียหาย/โจทก์	ผู้กระทำละเมิด/จำเลย
4.ปัจจัยในการพิจารณา กำหนดค่าเสียหาย	ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ	ความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด เช่น การกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
5.จำนวนของค่าเสียหายที่	ได้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้น	ได้เกินกว่าความเสียหายที่

ได้รับ	จริง	เกิดขึ้นจริง
6.บุคคลที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง	คุ้มครองผู้เสียหาย	คุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (public interest)
7.ประเภทของความเสียหาย	ความเสียหายเกิดขึ้นจริง	ไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง
8.ลักษณะของกฎหมาย	กฎหมายแพ่งโดยแท้	มีลักษณะคล้ายกฎหมายอาญา
9.การพิสูจน์	ผู้เสียหายต้องพิสูจน์	ศาลกำหนดให้เอง
10.การทำประกันความรับผิด	ทำประกันได้	ยังมีข้อโต้แย้งอยู่ว่า หากกำหนดให้ทำประกันได้จะขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีหรือไม่
11.การกำหนดให้ค่าเสียหายกรณีผู้เสียหายไม่สามารถรับรู้ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้	ไม่ได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจ เนื่องจากกฎหมายถือว่า การไม่รับรู้ ย่อมไม่เสียหายต่อจิตใจ	ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะค่าเสียหายเชิงลงโทษพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้กระทำ ความผิดเป็นสำคัญ
12.การตกทอดของค่าเสียหาย	หากผู้เสียหายฟ้องคดีแล้วตายลง ค่าเสียหายต่อจิตใจสามารถตกทอดแก่ทายาทได้	ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ตกทอดแก่ทายาท

5.1.2 การได้รับค่าเสียหายของโจทก์ที่เกินกว่าความเสียหาย

การที่โจทก์ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โจทก์จะมีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ค่าเสียหายต่อจิตใจ รวมทั้งค่าเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หากยังได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษย่อมจะเป็นการได้รับค่าเสียหายที่เกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับโจทก์ ส่งผลให้การได้รับ

ค่าเสียหายไม่เป็นไปตามหลักการเยียวยา (restitution) เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม ดังนั้น ในแง่ของการได้รับค่าเสียหายของโจทก์จึงเกินกว่าความเสียหายที่มีอยู่ แต่เมื่อการได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษเกินกว่าความเสียหายที่ได้รับแล้วยังต้องพิจารณาต่อไปว่าหากยังนำมาใช้จะมีความเหมาะสมหรือไม่

5.1.3 ความเหมาะสมในการนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

5.1.3.1 ด้านทฤษฎีและระบบกฎหมาย

ประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบซีวิลลอว์ รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันที่มีการใช้ทฤษฎีว่าด้วย “หนี้” คือ กำหนดให้การชดใช้ค่าเสียหายต้องชดใช้เท่าที่เสียหายจริงหรือการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนความเสียหายมิได้เกิดขึ้น แต่ไม่มีแนวคิดที่จะให้ค่าเสียหายมากไปกว่าความเสียหายที่ได้รับ ประเทศต่างๆ ที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ส่วนใหญ่ก็ไม่มีกรนำหลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษไปใช้โดยพิจารณาได้จากตารางข้อมูลข้างใต้

ข้อมูลปี 2003 ⁶	Theories of recovery				Legal System		Special Issues	
	Product Liability Statute	Consumer Protection/ Product Safety Acts	Standard Tort Theories	Contract Theories	Civil Law	Common Law	Punitive damages	Class Action
Australia		✓	✓	✓		✓	✓	✓
Canada		✓	✓	✓		✓	✓	✓
England and Wales	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
USA	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Brazil		✓	✓	✓	✓			✓
China	✓	✓	✓	✓	✓			✓
France	✓	✓	✓	✓	✓			
Germany	✓	✓	✓	✓	✓			

⁶ สรุปลจาก Gregory L. Fowler. *International product liability law : a worldwide desk reference.* (Boston: Aspatore), 2003.

Italy	✓	✓	✓	✓	✓			
Japan	✓		✓	✓	✓			
Spain	✓		✓		✓			✓
Russia		✓	✓	✓	✓			✓
Switzerland	✓		✓	✓	✓			
Thailand	✓	✓	✓	✓	✓		✓	

หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ามีเฉพาะประเทศในกลุ่มระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เท่านั้นที่นำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ ส่วนประเทศในกลุ่มระบบกฎหมายซีวิลลอว์ เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น ไม่มีประเทศใดเลยที่นำค่าเสียหายเชิงลงโทษไปใช้ แม้กระทั่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ และเป็นต้นแบบของกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยก็ยังไม่ยอมรับหลักการให้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษโดยพิจารณาได้จากในกฎหมายแพ่งเยอรมัน ลักษณะหนี้ และกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ยอมรับและไม่มีการนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้แต่อย่างใด มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่เป็นประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ ที่นำหลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ เหตุผลที่ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ไม่นำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้อาจเป็นเพราะจะทำให้รากฐานแนวคิดดั้งเดิมในเรื่องของการชดเช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่ได้รับจริงผิดเพี้ยนไป เป็นการก้าวล่วงอำนาจศาลในคดีอาญา และในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นักกฎหมายเยอรมันเห็นว่ามาตรการเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญา และเป็นหน้าที่ของรัฐมากกว่าเป็นเรื่องคดีของเอกชนด้วยกัน การมีมาตรการเพื่อป้องกันหรือลงโทษโดยใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงไม่ควรจะมีอยู่ในระบบกฎหมายของเยอรมัน ดังนั้นจากการศึกษาในด้านทฤษฎีและระบบกฎหมายจึงพบว่า ประเทศไทยไม่เหมาะสมที่จะนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้

แต่อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดทางการวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ (Economic analysis of law)⁷ วิเคราะห์เรื่องค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุด (optimal damages)⁸

⁷ “การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์” (Economic analysis of law) หรือที่เรียกว่า “การศึกษากฎหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ประยุกต์” หรือ “นิติเศรษฐศาสตร์” คือ การมองว่าควรนำกฎหมายไปใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรในสังคมเป็นไป

ซึ่งแนวคิดนี้ไม่ได้คิดว่า การใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นแนวทางปฏิบัติเฉพาะของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ และขัดกับหลักกฎหมายของระบบซีวิลลอว์ แต่เขาคิดว่า สามารถใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ในกฎหมายทั้งสองระบบ และมองว่าพัฒนาการของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ในช่วงหลังมานี้ เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ได้้นำแนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในระบบกฎหมายของตนบ้างแล้ว เช่น คดีที่สำนักพิมพ์พิมพ์ข้อความที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับเจ้าหญิงแคโรไลน์ แห่งโมนาโค⁹ คดีที่สำนักพิมพ์พิมพ์ข้อความที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับอดีตจักรพรรดินีโซราญาแห่งอิหร่าน¹⁰ และคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา¹¹

เมื่อผู้เขียนวิเคราะห์คดีข้างต้นแล้วผู้เขียนพบว่า คดีเหล่านี้เป็นคดีที่จำเลยมุ่งหวังผลกำไรในทางการค้ามากกว่าความเสียหายที่จะเกิดกับผู้เสียหายทั้งสิ้น การกระทำดังกล่าวผู้กระทำละเมิดทราบดีว่าเป็นการสร้าง ความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น แต่ก็ยังจงใจกระทำเนื่องจากเห็นว่าการประโยชน์ที่ตนได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับโทษทางอาญาและความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิด เขาจะได้รับโทษหรือต้องชดใช้ค่าเสียหายไม่มากนัก ศาลเยอรมันจึงอาจต้องมีบทลงโทษพิเศษด้วยการกำหนดค่าเสียหายในลักษณะคล้ายค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อให้คนที่เห็นแก่ผลประโยชน์ที่ได้รับ

อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดสวัสดิการสังคมสูงสุด โดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องสร้างแรงจูงใจให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมส่วนรวม

⁸ **ทฤษฎีในทางเศรษฐศาสตร์** ถือว่า การกำหนดค่าเสียหายในระดับที่เหมาะสมจะจูงใจให้เกิดการใช้ความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสม ซึ่งเป็นระดับที่ทำให้ต้นทุนจากอุบัติเหตุที่สังคมคาดว่าจะต้องแบกรับมีต้นทุนต่ำที่สุด และยังเป็นภาระชดเชยผู้เสียหายอย่างครบถ้วนและเป็นธรรม โดยมีการใช้สูตรในทางเศรษฐศาสตร์ในการคำนวณค่าเสียหาย ซึ่งรายละเอียดศึกษาได้จาก สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report) การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิดภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์, ตุลาคม 2553

⁹ BGH NJW 1996, 984.

¹⁰ BVerf 34, 269 (269)

¹¹ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย, มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, มกราคม 2553, บทสรุปผู้บริหาร, หน้า 1

บทเรียน ดังนั้น หากมีผู้หวังผลประโยชน์เช่นนี้และก่อความเสียหายในประเทศไทยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่เขาย่อมมีความเหมาะสมเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการก่อความเสียหายของผู้ประกอบการที่ผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากจงใจก่อความเสียหายโดยคิดว่าโทษหรือค่าเสียหายที่ตนจะต้องชดใช้มีน้อยกว่าผลกำไรที่ตนจะได้รับ การที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีความเหมาะสมแล้ว

5.1.3.2 ผลดี ผลเสียของการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ผลดี ผลเสียของการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อชี้ให้เห็นว่าค่าเสียหายชนิดนี้สมควรนำมาใช้หรือไม่ ดังนี้

ประโยชน์ของการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้ดังต่อไปนี้

1. ทำให้การดำเนินคดีมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการหากถูกบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีความเข็ดหลาบและไม่มีผู้ใดเอาเป็นเยี่ยงอย่าง อันเป็นการป้องกันการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการอุดช่องว่างในทางกฎหมายจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ส่งผลต่อเนื่องให้สังคมสงบสุข มีการยอมรับและเคารพในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ไม่เกิน 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งน่าจะเป็นลักษณะของค่าเสียหายที่มีจำนวนหลายเท่า (Multiple Damages) เพื่อเยียวยาความเสียหายที่แท้จริงมากกว่า เพราะลักษณะกำหนดเป็นจำนวนหลายเท่าของความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงคล้ายกฎหมายฮัมมูราปีตามที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 และ

คล้ายการกำหนดของสหรัฐอเมริกาที่ได้ประมาณการว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมของคดีละเมิดเท่ากับ 0.86-1.7 เท่า¹² ซึ่งไม่เหมือนค่าเสียหายเชิงลงโทษของคอมมอน ลอร์ ที่ผ่านๆ มาที่มีการกำหนดค่าเสียหายโดยจะพิจารณาจากความประพฤติที่ร้ายแรงของจำเลยแล้วจึงกำหนดค่าเสียหายตามความร้ายแรงนั้นเพื่อเป็นการลงโทษ โดยไม่ได้จำกัดระดับค่าเสียหายขั้นสูงไว้เหมือนกฎหมายไทย ซึ่งตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของไทยการกำหนดเป็นเท่าๆ อาจถือได้ว่าไม่ได้พิจารณาถึงพฤติกรรมการร้ายแรงของผู้ก่อความเสียหาย ทำให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษของไทยไม่สมกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แท้จริง แต่มีลักษณะเยียวยาความเสียหายเพิ่มเติมเพราะศาลไทยในอดีตให้ค่าเสียหายอย่างจำกัด แต่การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเท่าๆ เช่นนี้มีประโยชน์ในการประเมินค่าเสียหายของศาลให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน เสมือนเป็นการวางแนวทางการกำหนดค่าเสียหายให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ง่ายขึ้น ทำให้ศาลต่างๆ มีมาตรฐานการกำหนดค่าเสียหายที่ใกล้เคียงกัน และการกำหนดเป็นเท่าๆ ทำให้ผู้ประกอบการประเมินความเสี่ยงในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของไทยยังมีความเหมาะสมอยู่

2.สามารถเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายของรัฐในการป้องกันการผลิต การนำเข้า การจำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

เนื่องจากเมื่อในอดีตที่มีผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้านำเข้าสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภค เขาไม่คำนึงถึงเรื่องใดๆ นอกจากเพียงผลกำไรของตน จึงเป็นการสร้างความเสียหายให้กับผู้คนที่สังคมผลลัพธ์ที่เกิดคือ การรับผิดชอบแต่ตามกฎหมายละเมิดพื้นฐาน เพียงแค่ชดใช้ค่าเสียหายสำหรับรายที่มาฟ้องเท่านั้น กฎหมายละเมิดของไทยกำหนดให้เพียงชดใช้ค่าเสียหายในลักษณะว่า ชดใช้สิ่งที่ใจทักเสียไปคืนมา ซึ่งถือว่าน้อยกว่าสิ่งที่ผู้ประกอบการได้กำไรจากการผลิตหรือนำเข้าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากกฎหมายไม่มีพัฒนาการ โดยหยุดอยู่ที่จุดเดิมของกฎหมายละเมิดย่อมจะกลายเป็นว่าไม่มีทางพัฒนาคุณภาพหรือมาตรฐานใดๆ ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าจะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น จุดร่วมในการแก้ปัญหาคือ ยอมให้ศาลกำหนด

¹² สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report) การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิดภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์, บทสรุปผู้บริหาร, หน้า 6.

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่เงื่อนไขเช่นนี้จะใช้ต่อเมื่อมีลักษณะการกระทำที่มีการเอาตัวเปรียบ ผู้บริโภคอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของไทยไม่ได้ใช้อย่างไม่มีขีดจำกัดแบบค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศในกลุ่มคอมมอนลอร์ เพราะผลเสียจากการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มากเกินไปอาจรุนแรงจนทำให้อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าแทบจะล้มละลาย หรือหาระบบประกันภัยมารองรับความรับผิดไม่ได้

หากในอนาคตสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปเหมือนต่างประเทศที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยสร้างความเสียหายร้ายแรงและเป็นวงกว้าง รัฐอาจใช้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายสร้างความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง และหากเกรงว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดมากขึ้นจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเกินสมควร ก็สามารถกำหนดให้แบ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษบางส่วนส่งคืนแก่รัฐ (Split Recovery)¹³ หรือส่งเข้ากองทุนสาธารณะต่างๆ ซึ่งการส่งคืนเข้ารัฐหรือเข้ากองทุนอาจมีความแตกต่างกันตรงที่การส่งคืนแก่รัฐรัฐในฐานะผู้ปกครองประเทศต้องนำเงินดังกล่าวเข้าสู่ระบบงบประมาณเพื่อวางแผนการใช้จ่ายในการให้บริการสาธารณะด้านต่างๆ ตามความจำเป็นเร่งด่วนโดยไม่สามารถระบุหรือเจาะจงว่าจะนำเงินนั้นมาเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายคนใดได้ ส่วนการนำเงินส่งเข้ากองทุนจะสามารถนำไปใช้เยียวยาความเสียหายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกองทุนได้ดีกว่าการส่งคืนแก่รัฐทำให้ผู้ได้รับความเสียหายซึ่งไม่ได้ฟ้องคดีมีโอกาสได้รับการเยียวยาความเสียหายได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องดำเนินคดี อีกทั้งการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอันมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษจำเลยซึ่งหากจำเลยถูกลงโทษไปครั้งหนึ่งแล้ว หากต่อมามีผู้เสียหายจากการกระทำผิดครั้งเดียวกันนั้นมาฟ้องร้องและเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก หากศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ในคดีหลัง

¹³ Split Recovery เป็นหลักการแบ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐอเมริกาซึ่งลูกขุนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก จึงมีการบัญญัติกฎหมายให้แบ่งส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้เสียหายได้รับคืนสู่รัฐ เช่น มลรัฐอลาสก้า (Alaska) กำหนดให้แบ่งส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษร้อยละ 50 คืนแก่หน่วยงานของรัฐ และมลรัฐไอโอวา (IOWA) กำหนดให้แบ่งส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษร้อยละ 75 คืนแก่รัฐ (ข้อมูลจาก Recent Developments Reconceptualizing Split Recovery statutes: Philip Morris UAS v. Williams, 127 S.Ct.1057 (2007) (Online) Available from: <http://www.harvard-jlpp.com/wp-content/uploads/2009/02/31-3/Rietema%20Online%20-%20Philip%20Morris.pdf> (2012, March 1)

อีกการลงโทษจำเลยอาจไม่ใช้การลงโทษซ้ำสองกับคดีอาญา แต่อาจเป็นการซ้ำสามซ้ำสี่หากยังมีผู้เสียหายเพิ่มเติมอีก หนทางที่ดีคือการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพียงครั้งเดียวแต่แบ่งส่วนค่าเสียหายนี้เข้ากองทุนเฉพาะที่ตั้งขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายประเภทเดียวกันที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นเพื่อให้เขามีโอกาสได้รับการเยียวยาความเสียหาย โดยไม่ต้องฟ้องคดีและเพื่อให้การเยียวยาความเสียหายเป็นไปโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

3. สร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการก่อความเสียหายกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นนิติบุคคลที่กระทำการในลักษณะอุกอาจ มุ่งคำนึงถึงผลประโยชน์ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือมิได้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค กรณีดังกล่าวการลงโทษทางอาญาไม่สามารถปรับบทลงโทษนิติบุคคลเหล่านี้ได้มากไปกว่าการให้ชดเชยค่าปรับ ซึ่งตามกฎหมายอาญากำหนดไว้ไม่สูงนัก หากผู้ประกอบการคำนวณผลประโยชน์ที่จะได้รับแล้วอาจเป็นการคุ้มค่าที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มเติมย่อมเป็นการทำให้นิติบุคคลเหล่านั้นซัดหาลาบ และเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดมากขึ้น

ผลเสียของการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

การนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 อาจก่อให้เกิดผลเสียได้ ดังต่อไปนี้

1. เกิดความยุติธรรมกับผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด เนื่องจากเกิดความซ้ำซ้อนในการลงโทษผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพราะค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับหลักการในกฎหมายอาญามากกว่าจะเป็นการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งในทางกฎหมายอาญาแล้ว มีหลักการที่สำคัญประการหนึ่งคือ หลักการห้ามลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำสองในความผิดอย่างเดียวกัน (Double Jeopardy) ดังนั้น ในคดีความรับผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากมีความเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา นอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษในคดีอาญาแล้ว ก็ยังอาจได้รับการลงโทษในคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นการชดเชยค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่มีมูลค่าสูงเกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

2.เกิดการแสวงหาประโยชน์จากการดำเนินคดี เนื่องจากการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้นมาเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากเดิมที่ชดใช้เพียงแค่เท่าที่ความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่การมีค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มเติมขึ้นอาจทำให้บุคคลบางจำพวกอาศัยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยทุจริต เช่น การแสวงหาผลประโยชน์ของทนายความในคดีที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือผู้เสียหายอาจให้การบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อให้ตนได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งนี้ เพราะค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นจากค่าเสียหายที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้ จึงถือเสมือนหนึ่งว่าโจทก์ได้รับผลกำไร หรือลาภลอย (windfall) นอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริง

3.ก่อให้เกิดผลเสียหายในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่มีจำนวนมาก หรือมีผู้ได้รับความเสียหายหลายรายเนื่องจากความเสียหายเกิดเป็นวงกว้าง ค่าเสียหายนี้จะเป็นภาระให้แก่ผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นผู้ประกอบการที่มีกิจการขนาดเล็ก (SME) มีเงินลงทุนไม่มากนักอาจทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งจะกระทบต่อการประกอบกิจการจนทำให้อาจต้องยุบเลิกกิจการไปเพื่อหลีกเลี่ยงภาระหนี้สิน หรือหากเป็นกิจการขนาดใหญ่การกำหนดให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนมากก็อาจส่งผลกระทบต่อกิจการที่อาจต้องลดค่าใช้จ่าย ลดการจ้างงาน เพื่อนำเงินมาชำระค่าเสียหาย ส่งผลกระทบต่อหมุนเวียนของเงินหรือสภาพคล่องในระบบตลาดการค้าไม่ดี เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนในประเทศได้

5.2 ปัญหากำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่ สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายกรณีและผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

1.ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ...”

ผู้เขียนพบว่า การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่ สามี่ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) เป็นหลักการใหม่ที่ไม่พบในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากหลักการในมาตรา 446* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สิทธิการเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายเท่านั้น ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าฯ กำหนดให้สามี่ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน (ต่อไปผู้เขียนจะกล่าวโดยรวมว่า ทายาท) ของผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจจะขัดกับหลักการตามมาตรา 446 ซึ่งห้ามโอนสิทธิชนิดนี้หรือไม่

5.2.1 การกำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่ สามี่ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ขัดกับหลักการในมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ปัญหาในเรื่องดังกล่าวหากศึกษาในส่วนของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กรณีเกิดความเสียหายต่อชีวิตอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามมาตรา 7 ผู้เขียนก็พบว่า พระราชบัญญัติฯ ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีแนวทางเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกล่าวคือ ไม่มีการกำหนดให้ผู้ผลิตสินค้ามีหน้าที่ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ทายาทของผู้ตายในลักษณะของค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (Non-pecuniary loss) หรือค่าเสียหายต่อจิตใจ จึงไม่พบปัญหาเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของประเทศไทย

---

* มาตรา 446 ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุรศีลธรรมแก่ตนย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้

แต่ในส่วนของกฎหมายอังกฤษจะแตกต่างออกไปเนื่องจากมีกฎหมาย The Fatal Accident Act 1976 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย Administration of Justice Act 1982 กำหนดไว้ชัดเจน ไม่มีปัญหาการตีความเช่นพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของประเทศไทย กล่าวคือ กำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกเสียใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป (Bereavement) สำหรับสามีหรือภรรยาของผู้ตาย และบิดามารดาของผู้ตายซึ่งเป็นผู้เยาว์และยังไม่ได้สมรส โดยกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่แน่นอนเพื่อให้เหล่าทายาทตามที่กล่าวมาแบ่งกันตามสัดส่วนตามเนื้อหาที่ได้อธิบายมาแล้วในบทก่อนหน้า

หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินหรือเฉพาะความเสียหายต่อจิตใจตามขอบเขตการศึกษาของผู้เขียนได้เมื่อเกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยของตน และกำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจนี้ไม่อาจโอนแก่กันได้ และไม่สืบทอดไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธิแล้วนั้น รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์ อธิบายว่า สิทธิการเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินตามมาตรา 446 นี้ หรือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินเฉพาะค่าเสียหายต่อจิตใจตามขอบเขตการศึกษาของผู้เขียนเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ “เฉพาะตัว” ผู้เสียหายเท่านั้น สิทธินี้ไม่อาจโอนไปให้บุคคลภายนอกได้และหากผู้มีสิทธิตาย สิทธินี้จะไม่ตกทอดไปยังทายาท เว้นแต่ผู้เสียหายฟ้องคดีแล้วตายลง ทายาทจึงรับมรดกความของผู้เสียหาย มิใช่ฟ้องในฐานะทายาทเอง หรือหากมีการตกลงระหว่างผู้เสียหายและผู้ทำละเมิดไว้แล้ว สิทธินั้นจะเปลี่ยนฐานะไปอยู่บนฐานของสัญญาจึงตกทอดแก่ทายาทได้¹⁴ ดังนั้น สิทธิการเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจจึงเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย ดังนั้นหากผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เสียชีวิตลง ทายาทโดยธรรมของผู้เสียหายจะเกิดสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินได้เพราะไม่ใช่สิทธิ

¹⁴ ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), หน้า 294.

เฉพาะตัวของผู้ตายย่อมตกทอดเป็นมรดกตามกฎหมายได้ แต่สำหรับสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย ย่อมสูญสิ้นไปตามความตายของผู้เสียหายตามหลักการในมาตรา 446 ข้างต้น

ในส่วนของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

1. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ...”

ค่าเสียหายต่อจิตใจตามมาตรา 11 (1) นี้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหาย และค่าเสียหายต่อจิตใจของทายาท

จากการศึกษาพบว่า ค่าเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายตามมาตรา 11 (1) นี้ เป็นหลักการเดียวกับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีความเห็นของนักกฎหมายได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้ไว้ดังนี้

1. ความเสียหายสำหรับกรณีละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) ได้บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้ ทั้งในกรณีละเมิดต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย (ดังเช่นกรณีของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446)¹⁵

2. เมื่อมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติฯ กำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจไว้แล้ว และเมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายพิเศษตามหลักเกณฑ์ในการปรับใช้กฎหมาย หากกรณีเป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและเข้าอยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ เมื่อความ

¹⁵ โสภณ รัตนกร คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้ พิมพ์ครั้งที่ 10. (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553) หน้า 191.

เสียหายทางจิตใจเกิดขึ้นจึงต้องปรับตามมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติ และมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงไม่ใช่¹⁶

ดังนั้น ค่าเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 จึงเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย อันเป็นหลักการเดียวกับมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายที่ตายย่อมไม่อาจโอนกันได้และไม่สืบตกไปถึงทายาท เว้นแต่ผู้เสียหายจะได้เริ่มต้นฟ้องคดีหรือได้มีการทำสัญญารับสภาพหนี้กันไว้ก่อนแล้ว

ส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจของทายาทตามมาตรา 11 (1) ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งกำหนดให้สามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้ตายอันถือเป็นทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น ถือว่าเป็นการขยายขอบเขตของการเรียกค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินออกไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 หากพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายจะเกิดปัญหาในการตีความว่า ความเสียหายต่อจิตใจที่ทายาทเหล่านี้ได้รับเป็นความเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายที่กฎหมายกำหนดให้ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท หรือเป็นความเสียหายต่อจิตใจของทายาทเองเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ดังนั้น เมื่อจะหาแนวทางการวินิจฉัยปัญหานี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังเป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งประกาศใช้มาไม่นานนัก การหาแนวคำพิพากษาเพื่อตีความปัญหาจึงเป็นเรื่องยาก และเมื่อได้พิจารณาความเห็นของนักกฎหมายในประเด็นดังกล่าวพบว่า ไม่มีความชัดเจนอีกเช่นกัน หนทางที่เหลือคือการค้นหาเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ความเสียหายต่อจิตใจนี้หมายถึงความถึง ความเสียหายต่อจิตใจของสามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายเอง เนื่องจากเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ร่าง¹⁷ ที่ต้องการ

¹⁶ ศนันท์ภรณ์ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 416.

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ..., เรื่องเสรีจที่ 747/2546

ให้ทายาทมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจของตนได้ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย และเป็นหลักการใหม่ที่ผู้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจไม่จำเป็นต้องได้รับความเสียหายต่อร่างกายด้วยสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกับกฎหมายอังกฤษ และถือว่าเป็นการให้ความสำคัญเป็นธรรม คำนึงถึงความรู้สึกของทายาทผู้ตาย ซึ่งจะได้รับความสะดวกเสียใจที่เห็นคนที่ตนเองรักจากไปก่อนเวลาอันควร ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ลูกหลานจะมีความกตัญญู ดูแลรักใคร่พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ จึงย่อมมีความรักความผูกพันกัน อีกทั้งในสังคมตะวันออกเช่น ประเทศญี่ปุ่นและจีน ต่างก็ยอมรับการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจของทายาทโดยเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 711 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่บิดามารดาสามีภริยา และบุตรของผู้ตายไม่ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะถูกละเมิดหรือไม่ก็ตาม” และประมวลกฎหมายแพ่งจีนมาตรา 194 ก็ได้บัญญัติให้บิดามารดา บุตร และคู่สมรสของผู้ที่ต้องเสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดเป็นเหตุให้เขาถึงแก่ความตายชดใช้ตัวเงินตามสมควรเพื่อความเสียหายอันมิใช่ความเสียหายทางทรัพย์สินได้ ทั้งนี้เพราะบิดามารดา บุตร และคู่สมรสของผู้ที่ต้องเสียหายย่อมจะได้รับความทุกข์ทรมานใจอย่างสาหัสต่อความตายของผู้ถูกทำละเมิด และประการสำคัญการให้ทายาทมีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจของตนเองเป็นการแก้ไขปัญหาการใช้กฎหมายละเมิดที่เคยมีมา ซึ่งศาลฎีกาไม่เคยยอมรับการให้ค่าเสียหายหรือความเศร้าโศกเสียใจ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502 และที่ 2816/2528) และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความชอกช้ำระกำใจในเหตุที่ต้องสูญเสียบุตร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1550/2518) เพราะเหตุที่ว่าไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ได้ ซึ่งก็ได้มีนักวิชาการมีความเห็นโต้แย้งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเช่นนี้ไว้มากมาย เช่น ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์¹⁸ และศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร¹⁹ ศาสตราจารย์สุขุม ศุภนิตย์²⁰ รองศาสตราจารย์ ดร.ศันนกรณ

¹⁸ “คำพิพากษาศาลฎีกา” ประจำปีพุทธศักราช 2528 ตอนที่ 12 เนติบัณฑิตยสภา หน้า 2390-2394.

¹⁹ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539), หน้า 86-87.

²⁰ สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553) หน้า 246-247.

โสตติพันธ์²¹ รวมทั้งยังมีการเสนอความเห็นไปถึงเรื่องการให้ค่าแห่งชีวิตเหมือนเช่นในประเทศอังกฤษที่กำหนดให้ทายาทมีสิทธิได้รับค่าแห่งชีวิต ตาม Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934 Section 1 (1)

อนึ่ง เนื่องจากค่าเสียหายต่อจิตใจของทายาทตามมาตรา 11 (1) นี้ ได้ศึกษามาแล้วว่า เจตนาของร่างกฎหมายต้องการให้เป็น ค่าเสียหายต่อจิตใจของทายาทเอง ดังนั้น ผู้เขียนจึงถือว่า การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทตามมาตรา 11 (1) ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ไม่ใช่เป็นการได้ค่าเสียหายต่อจิตใจในส่วนของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตาย และถือเป็นคนละส่วนกัน ดังนั้น การให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทจึงไม่ขัดกับหลักการตามมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ห้ามโอนสิทธิเรียกร้องในค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินของผู้เสียหาย ซึ่งเป็นความเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหาย แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์การประเมินค่าเสียหายต่อจิตใจในปัจจุบันศาลอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ที่ให้อำนาจศาลพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งดูเหมือนจะไม่มีหลักเกณฑ์พื้นฐานที่สามารถอ้างอิงได้แน่ชัดในการคำนวณค่าสินไหม เนื่องจากลักษณะของความเสียหายทางจิตใจค่อนข้างจะเป็นนามธรรม และอัตวิสัย และจากลักษณะดังกล่าวทำให้การยอมรับการชดใช้หรือทดแทนความเสียหายทางจิตใจถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการพิสูจน์ความเสียหาย หรือเรื่องการกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่ทำได้ยาก เพราะความมีอยู่และความหนักเบาของความเสียหายขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจและความรู้สึกของผู้กล่าวอ้างเป็นสำคัญ ดังนั้น การให้ค่าเสียหายนี้จะต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกินไป อันนำไปสู่ปัญหาคดีล้นศาลได้ จึงน่าจะศึกษาว่าจะมีหลักเกณฑ์ใดในการคำนวณความเสียหายชนิดนี้หรือไม่

อีกทั้งในเรื่องภาระการพิสูจน์ความเสียหายต่อจิตใจของทายาท จำเป็นหรือไม่ที่ต้องให้ทายาทเป็นผู้พิสูจน์ความเสียหายนี้ เนื่องจากตามหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ

²¹ ศนันท์กรณ โสตติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ล่ามมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 287, 291.

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 6 บัญญัติว่า“เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ...” หากเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงที่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายแล้วจะเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจ ยังมีบาดแผลเป็นหลักฐานให้พอพิสูจน์ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานได้ แต่สำหรับทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายหากให้พิสูจน์ความเสียหายต่อจิตใจของตนเองตามหลักการเดียวกับผู้เสียหายอาจไม่เหมาะสม เพราะทายาทอาจมีเพียงความเศร้าโศกเสียใจอันเป็นความเสียหายต่อจิตใจที่พิสูจน์ได้ยาก และจากการศึกษาพบว่าในปัญหานี้หากพิจารณาตามกฎหมาย The Fatal Accident Act 1976 ของประเทศอังกฤษจะมีการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกเสียใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป (Bereavement) โดยกำหนดจำนวนเงินที่จะเป็นการชดเชยไว้แน่นอนตายตัวคือ 10,000 ปอนด์ โดยจะไม่มี การประเมินระดับของความเสียหาย สำหรับสามีหรือภรรยาของผู้ตาย และบิดามารดาของผู้ตายซึ่งเป็นผู้เยาว์และยังไม่ได้สมรส โดยถือว่าเหตุแห่งความตายดังกล่าวก่อให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายแก่บุคคลเหล่านี้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากความเสียหายต่อจิตใจพิสูจน์และคำนวณได้ยาก กฎหมายอังกฤษจึงกำหนดเป็นตัวเลขที่แน่นอน เพื่อมิให้เสียเวลายุ่งยากในการคำนวณ ถือว่ากฎหมายให้การยอมรับความเสียหายต่อจิตใจของทายาทว่ามีอยู่จริงและแสดงว่ากฎหมายให้ความเป็นธรรมซึ่งประเทศไทยอาจนำมาใช้เป็นแนวทางได้ในช่วงต้นที่กฎหมายนี้เพิ่งมีผลใช้บังคับก่อนที่เราจะได้ศึกษาและมีหลักเกณฑ์การคำนวณค่าเสียหายต่อจิตใจที่น่าเชื่อถือต่อไป

5.2.2 หลักเกณฑ์การได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจของสามีภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน

ก.ปัญหานิยามความหมายของคำว่า “สามีภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน”

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (1) บัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย โดยคำว่า “สามี ภรรยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดาน” นอกจากมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ๗ มาตรา 11 (1) แล้วยังมีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับไม่ว่าจะเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะครอบครัว และบรรพ 6 ลักษณะมรดก เป็นต้น ความหมายของคำว่า สามี ภรรยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดาน ซึ่งถูกนำไปใช้ในกฎหมายแต่ละฉบับ

อาจมีความหมายเหมือน หรือแตกต่างกันตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ จึงควรทำความเข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อนว่า คำว่า “**สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดาน**” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ๙ มาตรา 11 (1) ควรมีความหมายอย่างไร และสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน ต้องเป็นสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วพบว่า

ก.1 สามี ภริยา

คำว่า สามี ภริยา ทั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะครอบครัว และบรรพ 6 ลักษณะมรดก ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าต้องเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย²² ทั้งต้องเป็นคู่สมรสของผู้เสียหายในขณะที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย²³ ดังนั้น คำว่า สามี ภริยา ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ๙ มาตรา 11 (1) จึงควรหมายถึง คู่สมรสที่สมรสกันโดยชอบตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย หรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งต้องจดทะเบียนสมรสกัน

ก.2 บุพการี

บุพการี คือ ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ที่มีทั้งบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด คำว่า “**บุพการี**” อาจมีปัญหาในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจได้หากเป็นกรณีของการเป็นบุพการีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น บิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา ย่อมเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ปู่ ย่า หรือทวด กลายเป็นบุพการีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย เช่นนี้แล้ว ทั้ง บิดา ปู่ย่า และทวด ควรมีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจในกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุตร หลานถึงแก่ความตายหรือไม่ จากการศึกษาผู้เขียนพบคำว่า “**บุพการี**” มีอยู่ในกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอาจมีการปรับใช้คำว่า “**บุพการี**” แตกต่างกันดังนี้

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1056/2503, 1335/2494 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 524/2506

²³ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2537), หน้า 210-213.

คำว่า “**บุพการี**” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) หมายถึง ญาติผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ซึ่งถือตามความเป็นจริง²⁴ เนื่องจากเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) ต้องการให้มีผู้ดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถดำเนินคดีเองได้กฎหมายจึงไม่ได้กำหนดเคร่งครัดว่าบุพการีจะต้องเป็นบุพการีโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

ต่างจากคำว่า “**บุพการี**” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 1629 (2) และ (5) ในเรื่องทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดก โดยมาตรา 1629 (2) บัญญัติถึง “**บิดา มารดา**” ที่ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย²⁵ ในกรณี “**มารดา**” ของผู้เสียหายย่อมเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายและถือเป็นบุพการีเสมอตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 สำหรับ “**บิดา**” ของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (2) จะต้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้เสียหาย คือได้สมรสกับมารดาของผู้เสียหายตามกฎหมายลักษณะฉัวเมีย และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 หรือได้จดทะเบียนรับผู้เสียหายเป็นบุตร หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้เสียหายเป็นบุตร²⁶

ในส่วน ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้หลักการเดียวกับบิดา มารดา กล่าวคือ ถ้า “**บิดา**” เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย “**ปู่ ย่า**” ก็ต้องเป็น บิดา มารดา ที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ส่วน “**ตา ยาย**” ก็ต้องเป็นบิดา มารดา ที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาผู้ตายด้วย²⁷ ซึ่งในส่วนของ “**ทวด**” ก็น่าจะใช้หลักเดียวกัน

เมื่อคำว่า “**บุพการี**” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 มีความหมายต่างกันก็เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกัน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย มาตรา 5 (2) จึงต้องการให้บุพการีฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้ศาลจึง

²⁴ ธานิศ เกศวิทักษ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-157) เล่ม 1 , (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, พ.ศ. ไม่ปรากฏ) หน้า 70-79 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1384/2516 ประชุมใหญ่

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 525/2510

²⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, หน้า 207.

²⁷ อ่างแล้ว, หน้า 209 .

ตีความว่า บุพการี ต้องถือตามความเป็นจริง ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 เป็นกฎหมายเอกชน มีเจตนารมณ์ให้มีการรับมรดกของทายาทในลำดับชั้นต่างๆ ทายาทที่จะกล่าวอ้างว่าตนมีสิทธิในการรับมรดกจึงต้องเป็นทายาทที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น บุพการีตามกฎหมายนี้จึงต้องเป็นบุพการีที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับคำว่า “บุพการี” ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฯ มาตรา 11 (1) ที่มีความมุ่งหมายเยียวยาความเศร้าโศกเสียใจอันเป็นความเสียหายทางจิตใจให้แก่บุพการีที่ต้องสูญเสียบุตร หลาน อันเนื่องมาจากความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เขียนเห็นว่า “บุพการี” ในพระราชบัญญัติฯ ควรจะต้องเป็นบุพการีที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าความเสียหายทางจิตใจจะเป็นความเสียหายทางศีลธรรมที่มีลักษณะของการทำลายสายใยสายสัมพันธ์ ความรักความอบอุ่นของคนในครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน อันเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่แม้บุพการีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจจะได้รับความเศร้าโศกเสียใจในการจากไปก่อนเวลาอันควรของผู้เสียหายได้เหมือนบุพการีที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากให้ความเป็นธรรมกับฝ่ายผู้เสียหายเช่นนี้อาจเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ต้องรับผิดชอบจากผู้ต้องรับผิดชอบอาจไม่มีทางทราบได้เลยว่าผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายจะมีบุพการีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่หรือไม่ มีอยู่กี่คน และตนจะถูกบุคคลเหล่านี้เรียกร้องค่าเสียหายหรือไม่ ความไม่เป็นธรรมและไม่แน่นอนเช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการเพิ่มภาระการป้องกันความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆ อันอาจกลายเป็นภาระต้นทุนสินค้า ที่ตกอยู่กับผู้บริโภค แม้จะมีข้อโต้แย้งได้ว่า หากต้นทุนของสินค้าสูงขึ้นจนทำให้สินค้านั้นต้องปรับราคาสูงขึ้นกลไกตลาดจะเป็นตัวควบคุมทำให้สินค้านั้นไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้เอง แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่าหากผู้ประกอบการรายหนึ่งถูกศาลสั่งให้ชดเชยค่าเสียหายเกินความคาดหมายที่ผู้ประกอบการทั่วไปคาดการณ์ไว้ เหล่าผู้ประกอบการจะยิ่งเพิ่มความระมัดระวังกันมากขึ้นยิ่งกว่า

ก.3 ผู้สืบสันดาน

ผู้สืบสันดาน คือ ผู้สืบเชื้อสายโดยตรงลงมา เช่น ลูก หลาน เหลน ลื้อ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) คือ ผู้สืบเชื้อสายตามความเป็นจริงโดยตรงลงมาจากผู้เสียหาย²⁸ แต่ไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม²⁹

²⁸ ธานิศ เกศวพิทักษ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-157) เล่ม 1 , หน้า 71-72 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 303/2497 ประชุมใหญ่)

ส่วนคำว่าผู้สืบสันดานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (1) กรณีผู้เสียหายเป็นหญิง ผู้สืบสันดานก็คือบุตรของผู้เสียหายตามมาตรา 1546 แต่หากผู้เสียหายเป็นชาย ผู้สืบสันดานได้แก่ บุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้เสียหายโดยอาจเป็นบุตรที่เกิดจากผู้เสียหายที่เป็นบิดาสมรสกับมารดาโดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือกรณีผู้เสียหายและมารดาจดทะเบียนสมรสกันภายหลัง หรือผู้เสียหายจดทะเบียนรับรองว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรตามมาตรา 1547 หรือเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วตามมาตรา 1627³⁰ แต่ไม่รวมถึงบุตรบุญธรรมของผู้เสียหาย เนื่องจากไม่ใช่ผู้สืบเชื้อสายโดยตรงจากผู้เสียหาย³¹

จากแนวทางการตีความคำว่า “ผู้สืบสันดาน” ที่เป็นบุตรนั้น พบว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 (1) มีความหมายแตกต่างกันอยู่ด้วยเจตนารมณ์ในการปรับใช้ที่แตกต่างกันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฯ มาตรา 11 (1) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนของบุพการีว่าความเสียหายต่อจิตใจเนื่องจากการสูญเสียคนที่ตนรักไปเป็นเรื่องของความรักรักความผูกพันซึ่งไม่ว่าผู้สืบสันดานตามความเป็นจริงหรือผู้สืบสันดานที่ชอบด้วยกฎหมายย่อมมีความรู้สึกได้เหมือนกัน บุคคลเหล่านี้จะเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้เหมือนกัน แต่ผู้เขียนก็ยังเห็นว่าผู้สืบสันดานตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ฯ มาตรา 11 (1) ควรจะเป็นผู้สืบสันดานที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับคำว่า “บุพการี” เนื่องจากการเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจเป็นการเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกซึ่งไม่รู้ถึงความสัมพันธ์ใดๆ ของผู้เสียหายที่ตายกับผู้สืบสันดานของเขา หากกฎหมายกำหนดให้เขามีหน้าที่ชำระค่าเสียหายให้แก่ทายาทของผู้ตาย ทายาทก็ควรเป็นทายาทที่มีกฎหมายยืนยันสิทธิของการเป็นทายาทโดยชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นการชำระหนี้ได้ถูกต้องถูกต้อง ซึ่งต่างจากการเรียกร้องทรัพย์มรดกที่เจ้ามรดกและผู้สืบสันดานตามความเป็นจริงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด การรับรู้สิทธิในการรับมรดกเป็นเรื่องง่าย ผู้สืบสันดานจึงอาจกล่าวอ้างสิทธิของตนอันเกิดจากความสัมพันธ์ทางสายโลหิตเพื่อเรียกร้องสิทธิในการรับมรดกได้

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 956/2509

³⁰ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, หน้า 198 – 207.

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 773/2728 ประชุมใหญ่

ส่วนของ “บุตรบุญธรรม” กฎหมายทั้งหลายตีความไปในแนวทางเดียวกันว่าไม่ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน ดังนั้นตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ๔ มาตรา 11 (1) จึงควรตีความคำว่า ผู้สืบสันดานว่าไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายแต่อย่างใด

ในส่วนของผู้มีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจในกฎหมายอังกฤษและเยอรมันนอกจากทายาทที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว “คู่หมั้น” ซึ่งถือเป็นคนรักของผู้เสียหายก็มีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจด้วย เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมตะวันตก ชายหญิงจะอยู่กินก่อนจนแน่ใจว่าสามารถอยู่ร่วมกันได้จึงจะจดทะเบียนสมรส ซึ่งการอยู่กินกันนั้นหากมีการพัฒนาความสัมพันธ์กันถึงขั้นหมั้นหมายกันเป็นคู่หมั้นกฎหมายก็ถือว่า บุคคลทั้งสองมีความรักความผูกพันกันเสมือนสามีภริยาดังนั้น หากคนหนึ่งคนใดต้องเสียชีวิตไปก่อนเวลาอันควรด้วยการถูกระงับการละเมิด คู่หมั้นที่ยังมีชีวิตอยู่ย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้

สำหรับประเทศไทยยังไม่ยอมรับไปถึงขนาดจะให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่คู่หมั้นของผู้ถูกทำละเมิด ดังนั้น การนำหลักเกณฑ์นี้มาปรับใช้ผู้เขียนจึงเห็นว่ายังเป็นเรื่องที่อยู่ห่างไกลเกินไป

ข. การที่กฎหมายบัญญัติคำว่า “สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน” มีสิทธิได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น คำว่า “หรือ” จึงเกิดปัญหาการตีความว่าจะหมายถึงการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจเพียงคนหนึ่งคนใด ใชหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า การที่กฎหมายใช้คำว่า “สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน” อาจเป็นไปได้ว่ากฎหมายให้สิทธิทายาทตามที่กล่าวมาทุกคน หรือให้สิทธิแก่ทายาทเหล่านี้เพียงคนหนึ่งคนใดก็ได้ เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายนอกจากต้องการเยียวยาความเสียหายต่อจิตใจโดยให้ค่าเสียหายกับคู่ชีวิต หรือบุคคลที่มีสายสัมพันธ์ทางโลหิตกับผู้ตายแล้ว ยังต้องการให้บุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่ใกล้ชิดกันด้วย เช่น อยู่ร่วมกันมาในครอบครัวเดียวกัน หรือให้การอุปการะเลี้ยงดูกันมา ดังนั้น แม้บุคคลที่เป็น สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายจะเป็นทายาทโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสายโลหิตเดียวกัน หรือจดทะเบียนสมรสกันถูกต้องแล้ว เขายังต้องพิสูจน์ให้ได้ด้วยว่า ได้อยู่ร่วมกันมาในครอบครัวเดียวกัน หรือให้การอุปการะเลี้ยงดูกันมา และความตายของผู้เสียหายทำให้เขาได้รับความเสียหายต่อจิตใจ เช่น ทำให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจ ความว่าเหว่ หดหู่ สิ้นหวังหมดกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งหาก

คนที่เป็นทายาทแต่ไม่ได้มีความรักใคร่ผูกพันกัน ไม่มีความเศร้าโศกเสียใจในความตายของผู้เสียหายเช่นนี้เจตนารมณ์ของกฎหมายคงไม่มุ่งประสงค์จะคุ้มครอง

แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากความเสียหายต่อจิตใจเป็นความเสียหายทางอารมณ์ความรู้สึกที่พิสูจน์ได้ยาก และยิ่งการกำหนดค่าเสียหายยิ่งเป็นสิ่งที่ยากยิ่งขึ้นไปอีกว่าควรกำหนดให้แค่ไหนเพียงไรซึ่งอาจเป็นปัญหาในการใช้ดุลพินิจของศาลต่อไปอีก หากเปรียบเทียบกับ The Fatal Accident Act 1976 ของประเทศอังกฤษ พบว่าได้ขจัดปัญหาเช่นว่านี้โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้ค่าเสียหายสำหรับความเศร้าโศกเสียใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป (Bereavement) เป็นเงินจำนวนแน่นอนตายตัว สำหรับสามีหรือภริยาของผู้ตาย และบิดามารดาของผู้ตายซึ่งเป็นผู้เยาว์และยังไม่ได้สมรส ซึ่งศาลไทยน่าจะใช้เป็นแนวทางการกำหนดได้ หรือใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ในการคำนวณ

ค. หากสามีภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานตายลง ทายาทของบุคคลเหล่านี้จะมีสิทธิได้ค่าเสียหายต่อจิตใจอีกหรือไม่

กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแก่สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย แต่หากสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วย ทายาทของบุคคลเหล่านี้จะมีสิทธิได้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจของตนเอง หรือถือเป็นมรดกแก่ทายาทอีกหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ประการแรก สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรงที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น ทายาทของบุคคลดังกล่าวจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจของตนเองโดยอาศัยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฯ มาตรา 11 (1) และสำหรับปัญหาประการต่อมา หากย้อนไปพิจารณาพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฯ มาตรา 11 (1) ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วว่าค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้เสียหาย ทำนองเดียวกับค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ดังนั้น ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจของสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย จึงควรเป็นเรื่องเฉพาะตัวของสามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย ไม่ตกเป็นมรดกแก่ทายาทของบุคคลเหล่านี้ มิฉะนั้นจะเกิดผลประหลาดว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจของสามี ภริยา บุพการี หรือ

ผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย มีมากกว่าผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายโดยตรงจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ง. หากผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย ค่าเสียหายต่อจิตใจที่สามัญญา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายจะได้รับจะลดน้อยลงด้วยหรือไม่

กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า สิทธิในการได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจของสามัญญา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน หรือเรียกว่า ทายาทของผู้เสียหายเกิดเพราะความตายของผู้เสียหายที่แท้จริง สิทธิของทายาทเหล่านี้จึงต้องผูกพันกับสิทธิของผู้เสียหาย ดังนั้น หากสิทธิของผู้เสียหายลดน้อยถอยลงเพราะตนเองมีส่วนผิด สิทธิของทายาทก็ควรลดลงตามไปด้วย ประกอบกับมาตรา 7 กำหนดหลักเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบหากว่า ผู้เสียหายรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดจากการใช้ การเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้ ซึ่งกรณีเหล่านี้ถือเป็นความผิดของผู้เสียหาย ผู้เขียนเห็นว่า หลักการตามมาตรา 7 ที่กำหนดยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการหากความเสียหายที่เกิดเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายนั้นย่อมตีความรวมไปถึงว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อทายาทของผู้เสียหายด้วย

ตารางการเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหาย กรณีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเกิดแก่ร่างกาย สุขภาพ อนามัย และจิตใจ ของผู้เสียหาย

รายการ ¹	ไทย	กฎหมาย	เยอรมัน	กฎหมาย	อังกฤษ	กฎหมาย
ค่ารักษาพยาบาล	ได้	PL ² มาตรา 11 + พพพ มาตรา 444	ได้	PL มาตรา 8	ได้	spacial damages ³
ค่าขาดประโยชน์ในทรัพย์สินระหว่าง เจ็บป่วยจนไม่สามารถประกอบ งานได้หรือทำให้เสียค่าใช้จ่าย เพิ่มขึ้นไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร	ได้	PL มาตรา 11 + พพพ มาตรา 444	ได้	PL มาตรา 8	ได้	spacial damages
ค่าเสียหายต่อจิตใจผู้เสียหาย	ได้	PL มาตรา 11	ได้	PL มาตรา 8	ได้	general damages ⁴
ค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อผู้เสียหาย	ได้ (ไม่เกิน 2 เท่าของ ค่าเสียหาย)	PL มาตรา 11	ไม่ได้	(กฎหมาย มิได้บัญญัติ)	ได้	common law ⁵

หมายเหตุ

1. ชื่อเรียกค่าเสียหายชนิดเดียวกันแต่อาจเรียกแตกต่างกันบ้างในแต่ละประเทศ

2. PL คือ Product Liability หรือเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศนั้น ๆ

3. spacial damages คือ ค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ มีลักษณะเป็นค่าเสียหายในปัจจุบัน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ในระหว่างการบาดเจ็บที่ไม่สามารถทำงานได้

4. general damages คือ ค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แน่ชัด อาจต้องใช้การสันนิษฐานหรือประมาณและรวมถึงค่าเสียหายในอนาคตที่ผู้เสียหายจะได้รับต่อไป เช่น ค่าเสียหายจากการบาดเจ็บทรมาน (pain and suffering) ค่าเสียหายจากการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (Loss of amenity) การสูญเสียความสามารถในการหารายได้ในอนาคต

5. common law คือ กฎหมายที่ไม่มีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน แต่ต้องพิจารณาจากคำพิพากษาศาล ซึ่งเป็นระบบกฎหมายของคอมมอน ลอว์

ตารางการเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหาย กรณีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเกิดแก่ชีวิต

รายการ	ไทย	กฎหมาย	เยอรมัน	กฎหมาย	อังกฤษ	กฎหมาย
ค่ารักษาพยาบาล	ได้	PL มาตรา 11 + ปพพ มาตรา 443	ได้	PL มาตรา 7	ได้	spacial damages
ค่าขาดประโยชน์ในทรัพย์สินระหว่างเจ็บป่วยจนไม่สามารถประกอบการทำงานได้หรือทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น	ได้	PL มาตรา 11 + ปพพ มาตรา 443	ได้	PL มาตรา 7	ได้	spacial damages
ค่าปลงศพ	ได้	PL มาตรา 11 + ปพพ มาตรา 443	ได้	PL มาตรา 7	ได้	section 3 Fatal Accident Act 1976 ซึ่งแก้ไขโดย Administration Juristic Act 1982
ค่าขาดไร้อุปการะแก่ทายาท	ได้	PL มาตรา 11 + ปพพ มาตรา 443	ได้	PL มาตรา 7,9	ได้	section 1 Fatal Accident Act 1976 ซึ่งแก้ไขโดย Administration Juristic Act 1982
ค่าขาดไร้แรงงานของบุคคลภายนอก	ได้	PL มาตรา 11 + ปพพ มาตรา 445	ไม่ได้	(กฎหมายมิได้บัญญัติ)	ไม่ได้	section 2 Administration Juristic Act 1982
ค่าเสียหายต่อจิตใจทายาท	ได้	PL มาตรา 11	ไม่ได้	(กฎหมายมิได้บัญญัติ)	ได้(แต่จำกัด)	section 1A Fatal Accident Act ซึ่งแก้ไขโดย Administration Juristic Act 1982 กำหนดให้ 10,000 ปอนด์ แก่สามีหรือภริยาผู้ตาย และบิดามารดากรณีผู้ตายเป็นผู้เยาว์ที่ยังไม่ได้สมรส
ค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อทายาท	ไม่ได้	(กฎหมายมิได้บัญญัติ)	ไม่ได้	(กฎหมายมิได้บัญญัติ)	ไม่ได้	section 1 (2) Law Reform (Miscellaneous Provision) Act 1934 ซึ่งแก้ไขโดย Administration Juristic Act 1982

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งประกาศใช้มาไม่นานนี้ มีหลักการที่ดีที่คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมากขึ้น และทำให้ผู้ประกอบการไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการผลิตจนถึงการจำหน่ายสินค้า ต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสินค้าของตนให้มากขึ้น แม้กฎหมายดังกล่าวจะมีพัฒนาการมานานแล้วในต่างประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยกฎหมายนี้คงยังต้องมีการพัฒนาการต่อไปให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น เริ่มเป็นนิมิตหมายที่ดีที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดนิยามความเสียหายต่อจิตใจได้ชัดเจนกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังมีการกำหนดให้ค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ทายาทในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย อันเป็นการแก้ปัญหาข้อโต้แย้งของนักกฎหมายที่แสดงความเห็นค้านคำพิพากษาศาลฎีกามาตลอดถึงการไม่ยอมกำหนดให้ค่าเสียหายชนิดนี้ แต่ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เพิ่มเติมขึ้นมาในพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย กลับเป็นประเด็นที่น่าจับตามองมากกว่าเนื่องจากการให้ค่าเสียหายต่อจิตใจยังสามารถทำความเข้าใจได้ว่า เพื่อเป็นการอุดช่องว่างที่เคยมีมาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นการก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นในการยอมรับสิทธิส่วนบุคคลที่ควรได้รับจากความเสียหายที่ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้แต่รับรู้ได้ว่ามีอยู่จริงและเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษถือเป็นหลักการใหม่ที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิมในระบบซีวิลลอว์ ซึ่งมุ่งเยียวยาความเสียหายเพื่อทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม แต่ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นลักษณะของกฎหมายคอมมอนลอว์ ไม่ได้มุ่งเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่มุ่งหมายลงโทษผู้กระทำความผิด และป้องปรามมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง ถือเป็นเหมือนเป็นการนำโทษทางอาญามาใช้ในทางแพ่งและเป็นการชดใช้เกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงผิดหลักการของกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีใช้กฎหมายฉบับแรกและฉบับเดียวที่มีการนำหลักการทำให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บังคับ ยังมีกฎหมายที่มีมาก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ พระราชบัญญัติ

ความลับทางการค้า พ.ศ.2545 และกฎหมายที่ออกมาในเวลาใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ก็นำหลักการการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บังคับเช่นกัน แสดงว่าผู้ร่างกฎหมายต้องเห็นความสำคัญของการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในระบบกฎหมายไทย จากการศึกษาพบว่าลักษณะของค่าเสียหายต่อจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความแตกต่างกัน การกำหนดให้ค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้พร้อมกันสามารถกระทำได้ เพราะวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเนื่องจากวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายชนิดนี้ไม่ใช่เพื่อเยียวยาความเสียหาย การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ แต่เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษยังมีประโยชน์ในการใช้บังคับมากกว่าการยกเลิกค่าเสียหายชนิดนี้เพราะมีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับองค์กรธุรกิจที่สร้างความเสียหายโดยคำนึงถึงผลกำไรมากกว่าความปลอดภัยของผู้บริโภค เนื่องจากหากใช้โทษทางอาญาบังคับนิติบุคคลเหล่านั้นไม่มีตัวตนให้ถูกกักขัง จำคุก หรือประหารชีวิตได้ ส่วนโทษปรับที่อาจนำมาใช้ได้กฎหมายก็บัญญัติไว้ไม่สูงมากพอจะทำให้เข็ดหลาบได้ ดังนั้น หากเป็นผู้ที่เห็นผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญเช่นนี้ก็ต้องใช้มาตรการปรับคืนผลประโยชน์เพื่อทำให้เขาเข็ดหลาบและเป็นเยี่ยงอย่างแก่นิติบุคคลอื่นที่คิดยากจะทำตาม แต่การปรับคืนผลประโยชน์ดังกล่าวอันถูกเรียกว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น หากนำมาใช้ได้ให้ผู้เสียหายอีกจะเป็นผิดหลักการเยียวยาในระบบซีวิลลอว์ และอาจทำให้เกิดการค้าความมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ทางออกที่ดีของปัญหานี้คือ การกำหนดให้แบ่งส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษมาเข้ากองทุนเฉพาะที่ตั้งขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายประเภทเดียวกันที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นเพื่อให้เขาได้รับได้รับการเยียวยาด้วย และเพื่อให้การเยียวยาความเสียหายเป็นไปโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

ดังนั้น จากสมมติฐานของการวิจัยที่ผู้เขียนตั้งไว้ว่า การกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นการกำหนดให้ค่าเสียหายเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงไม่เหมาะสม จึงได้รับการพิสูจน์แล้วว่าไม่เป็นความจริง

6.2 ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงให้เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยอาจใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์เป็นเครื่องมือในการคำนวณค่าเสียหาย

2. ควรมีหลักเกณฑ์การคำนวณค่าเสียหายต่อจิตใจให้ผู้เสียหายและทนายทให้แน่ชัด โดยใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์เป็นฐานในการอ้างอิง และต้องคำนึงถึงด้วยว่าหากผู้เสียหายได้รับค่าขาดความสามารถประกอบการงานหรือค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้แล้ว หรือทนายทที่มีสิทธิได้ค่ารับขาดไร้อุปการะแล้ว ค่าเสียหายต่อจิตใจควรจะเป็นเท่าใด หากยังไม่สามารถหาหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดได้ อาจลองนำแนวทางของกฎหมายอังกฤษมาใช้ในเบื้องต้น ซึ่งแนวทางของกฎหมายอังกฤษจะกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจให้แก่ทนายทไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนเพื่อให้ทนายทนำไปแบ่งในจำนวนที่เท่าๆ กัน ไม่ว่าผู้เสียหายจะมีทนายทกี่คนก็ตาม โดยไม่ต้องมีการประเมินค่าความเสียหายต่อจิตใจ

3. หากต้องการลงโทษผู้กระทำความผิดให้แบ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ได้รับจากผู้กระทำความผิดมาตั้งเป็นกองทุนเฉพาะที่ตั้งขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายประเภทเดียวกันที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นเพื่อให้เขาได้รับการเยียวยาด้วย

4. หากผู้กระทำความผิดได้รับโทษในทางอาญามาแล้วการจะกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษอีกหรือไม่ต้องพิจารณาว่าโทษที่ได้รับมาเป็นการเพียงพอจะทำให้จำเลยเข็ดหลาบหรือไม่ และมีโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกลับมาสร้างความเสียหายเช่นเดิมอีกหรือไม่

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษณา พิชณฺ์โกศล. ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ. ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต, ภาควิชา
นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. ค่าเสียหายในคดีละเมิด. วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 7, 3 (กุมภาพันธ์ 2526) : 27,29-30.
- จรินทร์ ธานีรัตน์. อนามัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2523.
- จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2539.
- จิตติ ดิงศภทิพย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร
2539.
- ชูทิพย์ ปานปรีชา. จิตเป็นเหตุ. กรุงเทพฯ: คลินิกสุขภาพ, 2544.
- ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต (Product Liability). วารสาร
อัยการ 4, 39 (มีนาคม 2524) : 13-14.
- ดวงเดือน มั่นธรรม. ปัญหาความรับผิดทางแพ่งเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ธาดา ธรรมธร และสุรียพร ตะเกาพงษ์. สัมภาษณ์พิเศษ จริฎ ภัคดีธนากุล หัวข้อ Product
Liability Law : กลไกใหม่ยกระดับมาตรฐานสังคมไทย. วารสารข่าวกฎหมายใหม่ 2, 36
(16 กันยายน 2547): 32.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
PHOLSIAM PRINTING AND PUBLISHING , 2551.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-157)
เล่ม 1 กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.
- นवलพรรณ ง้าวสุวรรณ. ค่าเสียหายทางศีลธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- นับทอง วณวัฒน์วงศ์. การประกันภัยความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2537.

พงษ์เดช วานิชกิตติกูล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977), 2552

พงษ์เดช วานิชกิตติกูล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เอกสารประกอบการสัมมนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, จัดทำโดย คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางการปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลชั้นอุทธรณ์ วันที่ 20 สิงหาคม 2552 ณ โรงแรม สวิสโซเทล เลอ คองคอร์ด : 26.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ออนไลน์) แหล่งที่มา <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp> (11 พฤศจิกายน 2552)

พรเพชร วิชิตชลชัย. กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นในสกุลกฎหมาย คอมมอน ลอว์. เอกสารการสอนชุดวิชาการระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 หน่วยที่ 14. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.

พินัย ไชยแสงสุขกุล. นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ: ห.ส.น.สามเจริญพานิช, 2533.

พิศवास สุคนธ์พันธุ์, “ความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 12, 2 : 168.

เพ็ง เพ็งนิตติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: หจก.จักรวรรดิการพิมพ์, 2552.

ไพจิตร ปุณณพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 12 . กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551.

ไพโรจน์ วายภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2552.

มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability), 2543.

ร.แลงกาด์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด. คำสอนชั้นปริญญาโท พ.ศ. 2478 พิมพ์ครั้งที่ 3 เล่ม 2 .กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478.

วงษ์ วีระพงศ์. คำอธิบายลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์, 2514.

วัชชีรา ตปนียนันท์. มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า:ศึกษากรณีการเรียกกรอง
ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ,สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552
วิษณุ เครืองาม. คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขายแลกเปลี่ยน ให้. พิมพ์ครั้งที่ 10 . กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ,
2549.

ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อม
คำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539
พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความ
เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 2
แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2552.

ศักดิ์ ธานีกุล. คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบ กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่
เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: วิทยุชน จำกัด, 2552.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการ
กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา
ประเทศไทย, 2553.

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 33, 4
(ธันวาคม 2546) : 6-7, 9.

สายสุดา นิงสานนท์. ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด .วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่าง
พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ....
เรื่องเสร็จที่ 747/2546

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น. บทบัณฑิตย 53, 1
(มีนาคม 2540) : 27.

สุพัฒนา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. จิตเวชศาสตร์ และสุขภาพจิต. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน
10 (ออนไลน์) แหล่งที่มา [http://guru.sanook.com/encyclopedia/จิตเวชศาสตร์_และ](http://guru.sanook.com/encyclopedia/จิตเวชศาสตร์_และสุขภาพจิต/)
สุขภาพจิต/ (กุมภาพันธ์ 2555)

- สุนันต์ ตั้งเจริญกิจกุล. ความผิดเกี่ยวกับเพศ:ศึกษาเปรียบเทียบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา
กับการกระทำอนาจาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2552.
- สุรัชย์ พ่วงชูศักดิ์. ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ : การนำมาใช้ในระบบกฎหมายไทย. ดุลพาห 53, 2
(พฤษภาคม-สิงหาคม 2549) : 106-108.
- สุรศักดิ์ มณีศร. ปริมาณโทษของการรับผิดในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน.เอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิด
ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, จัดทำโดยคณะทำงานโครงการประชุม
แนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลชั้นอุทธรณ์ , 20 สิงหาคม 2552 โรงแรมสวิสโซเทล
เลอ คองคอร์ด.: 1.
- สุรัตน์ ชาญชัยกิตติกร. การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยการดำเนินคดี
แบบกลุ่ม . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551
- สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์.พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม.
กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2549.
- สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด.พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553.
- เสณีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 ภาคจบบริบูรณ์
พุทธศักราช 2478 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505.กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2520.
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553.
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:
นิติบรรณการ, 2551.
- อนันต์ จันทรโอภากร. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความ
ปลอดภัย.กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- อังคนาวดี ปิ่นแก้ว. ทฤษฎีการให้ค่าเสียหายทางจิตใจในกฎหมายละเมิดฝรั่งเศส ใน แทนดอกไม้
ไหว้ครู รวมบทความทางวิชาการด้านกฎหมายเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิดปีที่ 60 ของ
ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม หน้า 427-432 กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์, 2554

ภาษาอังกฤษ

- Behr, V. "Punitive Damages in American and German Law Tendencies towards approximation of apparently irreconcilable concept," Chicago-Kent Law Review 2003 : p 102. (Online) Available from: <http://web2.westlaw.com> (2012, April 30)
- Braunschweig, B.V. Product Liability A Manual of practice in selected nations Federal republic of Germany. London: Oceana Publications, 1981.
- Brock, I. and Lenze, S. The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2005. p 151. (Online) Available from : <http://www.iclg.co.uk/khadmin/Publications /pdf/475.pdf> (2012 February 16)
- Clark, A.M. Product liability. London : Sweet & Maxwell, 1989.
- Fairgrieve, D. and Vaque, L.G. Introduction in Duncan Fairgrieve (ed), Product Liability in comparative perspective. New York: Cambridge University Press, 2005.
- Foster, N.G. and Sule ;S. foreword by Axel Boetticher. German legal system & laws. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Fowler, G.L. International product liability law : a worldwide desk reference. Boston : Aspatore , 2003.
- Garner, B.A. Black's Law Dictionary. 8 ed. United States of America: Thomson business, 2004.
- Googhart, A.L. "Costs", Yale Law Journal 38, 1929 : 856-858.
- Gotanda, J.Y. "Punitive Damages : A Comparative Analysis" Columbia Journal of Transnation Law, 2004 : p 399-400.
- Harpwood, V. Modern tort law. 7 ed. London: Routledge Cavendish, 2009.
- Helmut, K. and Schulze, R. Tort law of the European Community. Wien ; New York : Springer, 2008.
- Howells, G. and Weatherill, S. Consumer Protection Law. 2 ed. England : Ashgate Publishing Limited, 2005.
- Jolowicz, J.A. and Lewis, T.E. Winfield on Tort . 8 th.ed. London: Sweet & Maxwell, 1967.

- Jolowicz, J.A. and Lewis, T.E. Winfield on Tort. 7 th.ed. London: Sweet & Maxwell, 1963.
- Lawson, F.H. Remedies of English Law Middlesex : Penguin books, 1972.
- Markesinis, B. Coester, M. Alpa, G. and Ullstein, A. Compensation for personal injury in English, German and Italian Law . Cambridge, UK ; New York, NY : Cambridge University Press, 2005.
- Markesinis, B.S. A Comparative introduction to the German law of torts . Oxford: Clarendon Press, 1994.
- Mc Cormick, C.T. Handbook on the law of damages, Minnesota: west Publishing Company, 1980.
- McGregor, H. McGregor on damages. 16th ed. London : Sweet & Maxwell Ltd., 1997.
- Mcneil, P. and Waterhouse, F.F. England in International Product Liability (2007), Campbell, C. editor Salzburg, Austria: Yorkhill Law Publishing, 2007, p 215 (Online) Available from : http://books.google.co.th/books?id=tog1PFvQ5rMC&printsec=frontcover&hl=th&source=gbs_vpt_buy#v=onepage&q&f=false (2012 February 3)
- Mehren, V. and Taylor, A. The civil law system; cases and material for the comparative study of law Englewood Cliff. N.J.: Prentice-Hall, 1957.
- Munkman, J. Damages for personal injuries and death. 5 ed. Lonndon: Butterworths, 1973.
- Murphy, J. Street on Torts .12th ed. New York :Oxford University Press ,2007.
- Owen, D.G. "Punitive Damages Overview : Function Problems and Reform", Symposium Punitive Damages Awards In Product Liability Litigation : Strong Medicine or Poison Pill ? , Villanova Law Review, 1994, p 368.
- Redden, K.R. Punitive Damages. Virginer: the Michie company, 1980.
- Youngs, R. English, French and German comparative Law 2 ed London: Routled-Cavendish, 2007.
- Youngs, R. English, French and German comparative Law London: Cavendish, 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพระราชบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ

ยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑”

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓ ในกรณีที่มีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดใน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สินค้า” หมายความว่า สหกรณ์หรือทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดใน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กฎกระทรวง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

“ผลิตผลเกษตรกรรม” หมายความว่า ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึง ผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปูรจ แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ตัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

- (๑) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต
- (๒) ผู้นำเข้า
- (๓) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- (๔) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

มาตรา ๕ ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๖ เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๕ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของ

ผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่า ความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๗ ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๓) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

คณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๘ ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต ทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๙ ข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ผู้บริโภคมีความหมายเช่นเดียวกับนิยามคำว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

“ผู้บริโภค” ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

การฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหายตามวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

นิยมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๑๑ นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สาม

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(๒) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

มาตรา ๑๒ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย

มาตรา ๑๓ ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา

มาตรา ๑๔ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕ สินค้าใดที่ได้ขายแก่ผู้บริโภคก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้อาจเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไปเพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ณัฐพร/แก้ไข
วคิน/ตรวจ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภาคผนวก ข

Consumer Protection Act 1987

CHAPTER 43

ARRANGEMENT OF SECTIONS

PART I

PRODUCT LIABILITY

Section

1. Purpose and construction of Part I.
2. Liability for defective products.
3. Meaning of "defect".
4. Defences.
5. Damage giving rise to liability.
6. Application of certain enactments etc.
7. Prohibition on exclusions from liability.
8. Power to modify Part I.
9. Application of Part I to Crown.

PART II

CONSUMER SAFETY

10. The general safety requirement.
11. Safety regulations.
12. Offences against the safety regulations.
13. Prohibition notices and notices to warn.
14. Suspension notices.
15. Appeals against suspension notices.
16. Forfeiture: England and Wales and Northern Ireland.
17. Forfeiture: Scotland.
18. Power to obtain information.
19. Interpretation of Part II.

PART III

MISLEADING PRICE INDICATIONS

20. Offence of giving misleading indication.
21. Meaning of "misleading".
22. Application to provision of services and facilities.
23. Application to provision of accommodation etc.
24. Defences.
25. Code of practice.
26. Power to make regulations.

PART IV**ENFORCEMENT OF PARTS II AND III**

27. Enforcement.
28. Test purchases.
29. Powers of search etc.
30. Provisions supplemental to s. 29.
31. Power of customs officer to detain goods.
32. Obstruction of authorised officer.
33. Appeals against detention of goods.
34. Compensation for seizure and detention.
35. Recovery of expenses of enforcement.

PART V**MISCELLANEOUS AND SUPPLEMENTAL**

36. Amendments of Part I of the Health and Safety at Work etc. Act 1974.
37. Power of Commissioners of Customs and Excise to disclose information.
38. Restrictions on disclosure of information.
39. Defence of due diligence.
40. Liability of persons other than principal offender.
41. Civil proceedings.
42. Reports etc.
43. Financial provisions.
44. Service of documents etc.
45. Interpretation.
46. Meaning of "supply".
47. Savings for certain privileges.
48. Minor and consequential amendments and repeals.
49. Northern Ireland.
50. Short title, commencement and transitional provision.

Schedule 1—Limitation of actions under Part I.

Part I—England and Wales.

Part II—Scotland.

Schedule 2—Prohibition notices and notices to warn.

Part I—Prohibition notices.

Part II—Notices to warn.

Part III—General.

Schedule 3—Amendments of Part I of the Health and Safety at Work etc. Act 1974.

Schedule 4—Minor and consequential amendments.

Schedule 5—Repeals.

Consumer Protection Act 1987

1987 CHAPTER 43

An Act to make provision with respect to the liability of persons for damage caused by defective products; to consolidate with amendments the Consumer Safety Act 1978 and the Consumer Safety (Amendment) Act 1986; to make provision with respect to the giving of price indications; to amend Part I of the Health and Safety at Work etc. Act 1974 and sections 31 and 80 of the Explosives Act 1875; to repeal the Trade Descriptions Act 1972 and the Fabrics (Misdescription) Act 1913; and for connected purposes.

[15th May 1987]

BE IT ENACTED by the Queen's most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows:—

PART I

PRODUCT LIABILITY

1.—(1) This Part shall have effect for the purpose of making such provision as is necessary in order to comply with the product liability Directive and shall be construed accordingly.

Purpose and construction of Part I.

(2) In this Part, except in so far as the context otherwise requires—

“agricultural produce” means any produce of the soil, of stock-farming or of fisheries;

“dependant” and “relative” have the same meaning as they have in, respectively, the Fatal Accidents Act 1976 and the Damages (Scotland) Act 1976;

1976 c. 30.
1976 c. 13.

“producer”, in relation to a product, means—

(a) the person who manufactured it;

(b) in the case of a substance which has not been manufactured but has been won or abstracted, the person who won or abstracted it;

PART I

(c) in the case of a product which has not been manufactured, won or abstracted but essential characteristics of which are attributable to an industrial or other process having been carried out (for example, in relation to agricultural produce), the person who carried out that process;

“product” means any goods or electricity and (subject to subsection (3) below) includes a product which is comprised in another product, whether by virtue of being a component part or raw material or otherwise; and

“the product liability Directive” means the Directive of the Council of the European Communities, dated 25th July 1985, (No. 85/374/EEC) on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the member States concerning liability for defective products.

(3) For the purposes of this Part a person who supplies any product in which products are comprised, whether by virtue of being component parts or raw materials or otherwise, shall not be treated by reason only of his supply of that product as supplying any of the products so comprised.

Liability for defective products.

2.—(1) Subject to the following provisions of this Part, where any damage is caused wholly or partly by a defect in a product, every person to whom subsection (2) below applies shall be liable for the damage.

(2) This subsection applies to—

- (a) the producer of the product;
- (b) any person who, by putting his name on the product or using a trade mark or other distinguishing mark in relation to the product, has held himself out to be the producer of the product;
- (c) any person who has imported the product into a member State from a place outside the member States in order, in the course of any business of his, to supply it to another.

(3) Subject as aforesaid, where any damage is caused wholly or partly by a defect in a product, any person who supplied the product (whether to the person who suffered the damage, to the producer of any product in which the product in question is comprised or to any other person) shall be liable for the damage if—

- (a) the person who suffered the damage requests the supplier to identify one or more of the persons (whether still in existence or not) to whom subsection (2) above applies in relation to the product;
- (b) that request is made within a reasonable period after the damage occurs and at a time when it is not reasonably practicable for the person making the request to identify all those persons; and
- (c) the supplier fails, within a reasonable period after receiving the request, either to comply with the request or to identify the person who supplied the product to him.

(4) Neither subsection (2) nor subsection (3) above shall apply to a person in respect of any defect in any game or agricultural produce if the only supply of the game or produce by that person to another was at a time when it had not undergone an industrial process.

(5) Where two or more persons are liable by virtue of this Part for the same damage, their liability shall be joint and several.

PART I

(6) This section shall be without prejudice to any liability arising otherwise than by virtue of this Part.

3.—(1) Subject to the following provisions of this section, there is a defect in a product for the purposes of this Part if the safety of the product is not such as persons generally are entitled to expect; and for those purposes “safety”, in relation to a product, shall include safety with respect to products comprised in that product and safety in the context of risks of damage to property, as well as in the context of risks of death or personal injury.

Meaning of “defect”.

(2) In determining for the purposes of subsection (1) above what persons generally are entitled to expect in relation to a product all the circumstances shall be taken into account, including—

- (a) the manner in which, and purposes for which, the product has been marketed, its get-up, the use of any mark in relation to the product and any instructions for, or warnings with respect to, doing or refraining from doing anything with or in relation to the product;
- (b) what might reasonably be expected to be done with or in relation to the product; and
- (c) the time when the product was supplied by its producer to another;

and nothing in this section shall require a defect to be inferred from the fact alone that the safety of a product which is supplied after that time is greater than the safety of the product in question.

4.—(1) In any civil proceedings by virtue of this Part against any person (“the person proceeded against”) in respect of a defect in a product it shall be a defence for him to show—

Defences.

- (a) that the defect is attributable to compliance with any requirement imposed by or under any enactment or with any Community obligation; or
- (b) that the person proceeded against did not at any time supply the product to another; or
- (c) that the following conditions are satisfied, that is to say—
  - (i) that the only supply of the product to another by the person proceeded against was otherwise than in the course of a business of that person’s; and
  - (ii) that section 2(2) above does not apply to that person or applies to him by virtue only of things done otherwise than with a view to profit; or
- (d) that the defect did not exist in the product at the relevant time; or
- (e) that the state of scientific and technical knowledge at the relevant time was not such that a producer of products of the same description as the product in question might be expected to have discovered the defect if it had existed in his products while they were under his control; or

PART I

(f) that the defect—

(i) constituted a defect in a product (“the subsequent product”) in which the product in question had been comprised; and

(ii) was wholly attributable to the design of the subsequent product or to compliance by the producer of the product in question with instructions given by the producer of the subsequent product.

(2) In this section “the relevant time”, in relation to electricity, means the time at which it was generated, being a time before it was transmitted or distributed, and in relation to any other product, means—

(a) if the person proceeded against is a person to whom subsection (2) of section 2 above applies in relation to the product, the time when he supplied the product to another;

(b) if that subsection does not apply to that person in relation to the product, the time when the product was last supplied by a person to whom that subsection does apply in relation to the product.

Damage giving
rise to liability.

5.—(1) Subject to the following provisions of this section, in this Part “damage” means death or personal injury or any loss of or damage to any property (including land).

(2) A person shall not be liable under section 2 above in respect of any defect in a product for the loss of or any damage to the product itself or for the loss of or any damage to the whole or any part of any product which has been supplied with the product in question comprised in it.

(3) A person shall not be liable under section 2 above for any loss of or damage to any property which, at the time it is lost or damaged, is not—

(a) of a description of property ordinarily intended for private use, occupation or consumption; and

(b) intended by the person suffering the loss or damage mainly for his own private use, occupation or consumption.

(4) No damages shall be awarded to any person by virtue of this Part in respect of any loss of or damage to any property if the amount which would fall to be so awarded to that person, apart from this subsection and any liability for interest, does not exceed £275.

(5) In determining for the purposes of this Part who has suffered any loss of or damage to property and when any such loss or damage occurred, the loss or damage shall be regarded as having occurred at the earliest time at which a person with an interest in the property had knowledge of the material facts about the loss or damage.

(6) For the purposes of subsection (5) above the material facts about any loss of or damage to any property are such facts about the loss or damage as would lead a reasonable person with an interest in the property to consider the loss or damage sufficiently serious to justify his instituting proceedings for damages against a defendant who did not dispute liability and was able to satisfy a judgment.

(7) For the purposes of subsection (5) above a person’s knowledge includes knowledge which he might reasonably have been expected to acquire—

(a) from facts observable or ascertainable by him; or

- (b) from facts ascertainable by him with the help of appropriate expert advice which it is reasonable for him to seek; PART I

but a person shall not be taken by virtue of this subsection to have knowledge of a fact ascertainable by him only with the help of expert advice unless he has failed to take all reasonable steps to obtain (and, where appropriate, to act on) that advice.

(8) Subsections (5) to (7) above shall not extend to Scotland.

6.—(1) Any damage for which a person is liable under section 2 above shall be deemed to have been caused— Application of certain enactments etc.

(a) for the purposes of the Fatal Accidents Act 1976, by that person's wrongful act, neglect or default;	1976 c. 30.
(b) for the purposes of section 3 of the Law Reform (Miscellaneous Provisions) (Scotland) Act 1940 (contribution among joint wrongdoers), by that person's wrongful act or negligent act or omission;	1940 c. 42.
(c) for the purposes of section 1 of the Damages (Scotland) Act 1976 (rights of relatives of a deceased), by that person's act or omission; and	1976 c. 13.
(d) for the purposes of Part II of the Administration of Justice Act 1982 (damages for personal injuries, etc.—Scotland), by an act or omission giving rise to liability in that person to pay damages.	1982 c. 53.

(2) Where—

- (a) a person's death is caused wholly or partly by a defect in a product, or a person dies after suffering damage which has been so caused;
- (b) a request such as mentioned in paragraph (a) of subsection (3) of section 2 above is made to a supplier of the product by that person's personal representatives or, in the case of a person whose death is caused wholly or partly by the defect, by any dependant or relative of that person; and
- (c) the conditions specified in paragraphs (b) and (c) of that subsection are satisfied in relation to that request,

this Part shall have effect for the purposes of the Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934, the Fatal Accidents Act 1976 and the Damages (Scotland) Act 1976 as if liability of the supplier to that person under that subsection did not depend on that person having requested the supplier to identify certain persons or on the said conditions having been satisfied in relation to a request made by that person. 1934 c. 41.

(3) Section 1 of the Congenital Disabilities (Civil Liability) Act 1976 shall have effect for the purposes of this Part as if— 1976 c. 28.

- (a) a person were answerable to a child in respect of an occurrence caused wholly or partly by a defect in a product if he is or has been liable under section 2 above in respect of any effect of the occurrence on a parent of the child, or would be so liable if the occurrence caused a parent of the child to suffer damage;
- (b) the provisions of this Part relating to liability under section 2 above applied in relation to liability by virtue of paragraph (a) above under the said section 1; and

PART I

(c) subsection (6) of the said section 1 (exclusion of liability) were omitted.

1945 c. 28.
1976 c.30. (4) Where any damage is caused partly by a defect in a product and partly by the fault of the person suffering the damage, the Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945 and section 5 of the Fatal Accidents Act 1976 (contributory negligence) shall have effect as if the defect were the fault of every person liable by virtue of this Part for the damage caused by the defect.

(5) In subsection (4) above "fault" has the same meaning as in the said Act of 1945.

1980 c. 58.
1973 c. 52. (6) Schedule 1 to this Act shall have effect for the purpose of amending the Limitation Act 1980 and the Prescription and Limitation (Scotland) Act 1973 in their application in relation to the bringing of actions by virtue of this Part.

(7) It is hereby declared that liability by virtue of this Part is to be treated as liability in tort for the purposes of any enactment conferring jurisdiction on any court with respect to any matter.

1965 c. 57. (8) Nothing in this Part shall prejudice the operation of section 12 of the Nuclear Installations Act 1965 (rights to compensation for certain breaches of duties confined to rights under that Act).

Prohibition on exclusions from liability.

7. The liability of a person by virtue of this Part to a person who has suffered damage caused wholly or partly by a defect in a product, or to a dependant or relative of such a person, shall not be limited or excluded by any contract term, by any notice or by any other provision.

Power to modify Part I.

8.—(1) Her Majesty may by Order in Council make such modifications of this Part and of any other enactment (including an enactment contained in the following Parts of this Act, or in an Act passed after this Act) as appear to Her Majesty in Council to be necessary or expedient in consequence of any modification of the product liability Directive which is made at any time after the passing of this Act.

(2) An Order in Council under subsection (1) above shall not be submitted to Her Majesty in Council unless a draft of the Order has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament.

Application of Part I to Crown.

9.—(1) Subject to subsection (2) below, this Part shall bind the Crown.

1947 c. 44.

(2) The Crown shall not, as regards the Crown's liability by virtue of this Part, be bound by this Part further than the Crown is made liable in tort or in reparation under the Crown Proceedings Act 1947, as that Act has effect from time to time.

PART II

CONSUMER SAFETY

The general safety requirement.

10.—(1) A person shall be guilty of an offence if he—

- (a) supplies any consumer goods which fail to comply with the general safety requirement;
- (b) offers or agrees to supply any such goods; or

ภาคผนวก ค

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989
ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Product Liability Act of 15 December 1989

BGBI I 1989, 2198 (as amended)

Date:

15 December 1989¹

§ 1. Liability

(1) If, as a result of a defect of a product, a human being is killed, is injured or affected in his health, or a thing is damaged, the producer† is obliged to compensate the person who suffered the damage for the ensuing harm. In the case of damage to property this rule applies only if an object other than the defective product is damaged and if this object is normally intended for private use or consumption and has been used by the injured party primarily for this purpose.

(2) The obligation to pay damages is excluded if:

1. the producer has not put the product into circulation;
2. it is to be assumed, having regard to the circumstances, that the product was not yet defective when it was put into circulation;
3. the producer has neither manufactured the product for sale or for any other form of distribution for a consideration nor has manufactured or distributed it in the course of his occupational activities;
4. the defect is due to the fact that at the time when the producer put the product into circulation it complied with mandatory legal provisions;
5. the defect could not yet be discerned, having regard to the state of art [literally: science and technique] at the time when the producer put the product concerned into circulation.

---

¹ Product Liability Act of 15 December 1989 BGBI I 1989, 2198 (as amended) Date:15 December 1989 (Online) Available from : http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational/work_new/german/case.php?id=1397 (2012, March 1)

(3) In addition, the maker of the part of the product is exempt from the obligation to pay compensation if the defect was caused by the construction of the product into which the part was inserted or by the instructions of the maker of the product. Sentence 1 applies *mutatis mutandis* to a producer of a basic substance (Grundstoff).

(4) The person who has suffered the harm has the burden of proving the defect and its causal connection with the harm. In a dispute as to whether the obligation to pay compensation is excluded according to sub-paragraphs (2) or (3), the producer bears the burden of proof.

§ 2. Products

Product in the meaning of this Act includes every moveable object, even if it forms part of another moveable or of an immovable as well as electricity. Produce of the soil, of animal husbandry, bee-farming, fishing, and hunting are exempt, unless they have undergone the first stage of processing.

§ 3. Defects

(1) A product is defective if it does not provide that degree of safety which can be justifiably expected, having regard to all the circumstances, in particular

- (a) its presentation;
- (b) its use which may be reasonably expected;
- (c) the time when it was put into circulation.

(2) A product is not defective for the sole reason that later on an improved product was put into circulation.

§ 4. Producer

(1) Producer in the meaning of this Act is the person who has manufactured the final product, a basic substance or a component part of the product. Furthermore, whoever represents himself as a producer by attaching his name, trademark or other distinctive mark is regarded as the producer.

(2) Notwithstanding sub-paragraph 1, a person is also treated as a producer who, within the range of his commercial activity, imports into the area covered by the Treaty for the Establishment of the European Economic Community a product with a view to sale, hire, hire-purchase or any other form of distribution.

(3) If the manufacturer of the product cannot be ascertained, every distributor is treated as its producer, unless he indicates to the injured party within one month of receiving the latter's relevant request who is the producer or the person who supplied him with the product. The same applies to an imported product in respect of which the person referred to in sub-paragraph (2) cannot be ascertained, even if the name of the producer is known.

§ 5. Several tortfeasors

If several producers are co-liable for the damage, they are jointly and severally liable. Between the debtors themselves, in the absence of provisions to the contrary, the liability to pay compensation and its extent depends upon the circumstances, in particular as to whether the damage has been caused predominantly by one or the other of them; furthermore §§ 421–5, 426 sub-paragraph 1, second sentence and sub-paragraph 2 BGB apply.

§ 6. Reduction of liability

(1) If the injured party is partly to be blamed for having caused the damage, § 254 BGB applies; if an object has been damaged, any blame attached to the person exercising physical control over it is treated as that of the injured party.

(2) If the damage has been caused at the same time by a defect of the product and by the act of a third party, the liability of the producer is not reduced. § 5 second sentence applies.

§ 7. Extent of damages in case of death

(1) In case of death, the expenses incurred in an attempt to restore health must be compensated together with the pecuniary loss suffered by the deceased in consequence of the loss or reduction of his earning capacity or of his increased needs. Damages also include the funeral expenses payable to the person responsible for them.

(2) If at the time of injury the deceased was connected with a third party by a relationship which rendered him, actually or potentially, liable by law to maintain that person, and if the third party lost his right to maintenance in consequence of the death, he is entitled to damages in so far as the deceased during the period of his life

expectancy would have been liable to maintain him. This liability arises also if the third party was conceived at the time of death but not yet born.

§ 8. *Extent of damages in case of injury to the person*

If injury was caused to the body or to health, the expenses incurred in restoring health must be compensated together with the pecuniary loss suffered by the injured party resulting from the temporary or permanent loss or reduction of his earning capacity or from his increased needs. Fair compensation in money can also be demanded for non-pecuniary loss.

§ 9. *Damages by way of periodical payments*

- (1) Damage arising in the future as a result of the total or partial loss of earning capacity and of increased needs together with the damages payable to a third party in accordance with § 7 sub-paragraph (2) is to be compensated by periodical payments.
- (2) § 843 sub-paragraphs 2–4 BGB apply.

§ 10. *Maximum rate of damages*

- (1) If death or injury to the person has been caused by a product or by products of the same kind affected by the same defect, the liability to pay damages is limited to a maximum of 85 million euros.
- (2) If the damages payable to several injured parties exceed the maximum rate set out in sub-paragraph (1), the individual damages are reduced in proportion of their total to the maximum rate allowable.

§ 11. *Extent of compensation in case of damage to goods*

Where goods are damaged, the person who suffered the damage has to bear the loss up to 500 euros.

§ 12. *Limitation of actions*

- (1) An action according to § 1 shall not be brought after the expiration of three years from the time when the claimant knew or could have known of the damage and of the person liable to pay damages.
- (2) Time does not run if negotiations are pending between the persons liable to pay and to receive compensation until the continuation of the negotiations has been abandoned.
- (3) Furthermore, the provisions of the BGB relating to limitation of actions apply.

§ 13. *Extinction of claims*

(1) A claim according to § 1 is extinguished after the expiration of ten years from the date when the producer against whom the claim is made has put the product into circulation. This does not apply where a law suit or summary proceedings are pending.

(2) Sub-paragraph (1), sentence 1 does not apply to a claim which has become res judicata or to a claim covered by another executory title. The same applies to a claim which is the subject-matter of an out-of-court settlement or which has been recognised by a legal act.

§ 14. *Mandatory character*

The liability of a producer in accordance with the Act cannot be excluded or restricted in advance. Any agreement to the contrary is void.

§ 15. *Liability according to other legal provisions*

(1) If, due to the application of a pharmaceutical product destined for human use and sold in the area of application of the Pharmaceutical Products Act, a person is killed or his body or health otherwise affected, the provisions of the Product Liability Act will not be applicable.

(2) Liability in accordance with other provisions remains unaffected.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์ เกิดเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2520 สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2542 เนติบัณฑิตไทย รุ่นที่ 57 ปีการศึกษา 2547 ปัจจุบันรับราชการที่กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง